

planinski

V E S T E N I K

REVIJA ZA LJUBITELJE GORA ŽE OD LETA 1895 >>>

TEMA MESECA

Alpinistično smučanje

INTERVJU

Franci Mrak
Virtuoz strmih smučin

Z NAMI NA POT

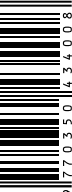
Kobarid in gore nad njim
Zuc dal Bor

1

januar 2012

3,40 EUR

Iz Planinske založbe

NOVO

Vodnik po Karnijskih feratah

Bine in Nada Mlač

Planinska zveza Slovenije, Planinska založba obvešča, da bo v mesecu januarju izdala vodnik po Karnijskih feratah, avtorja Bineta in Nade Mlač.

Karnijske Alpe, italijansko Alpi Carniche (tudi Carnice), nemško Karnische Alpen, so veriga skalnih vršacev med Avstrijo in Italijo. Vrstijo se v smeri vzhod - zahod, na jugu jih omejuje reka Bela (Fella), na severu Zilja, v pokrajini Veneto, torej na zahodu, reka Piava, in na vzhodu Ziljica. Njihova celotna dolžina znaša nekaj več kot 100 km, umeščene pa so med krajema San Candido (Innichen) in Cadore in Trbižem ter vključujejo vse najvišje vrhove.

Tehnični podatki:

Format: 130 x 210 mm

Obseg: 288 strani

Vezava: broširano šivano

Cena vodnika: 39,90 €*.

Informacije in naročila:

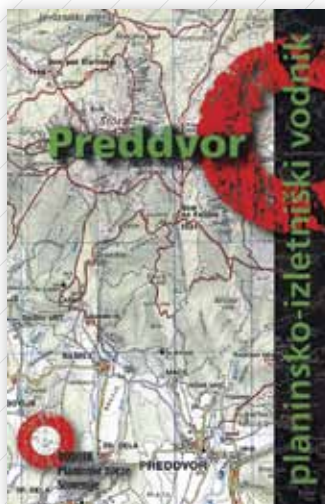
Planinska zveza Slovenije, Planinska založba,

- po pošti: Dvorakova ulica 9, p. p. 214, SI-1001 Ljubljana,
- telefonu: 01 / 43 45 684 ali faksu: 01 / 43 45 691,
- e-naročila: planinska.zalozba@pzs.si ali
- preko spletne trgovine PZS.

Slovenski planinski muzej,

- Triglavska cesta 49, 4281 Mojstrana,
- tel. (0)8 380 67 30, fax: (0)4 589 10 35,
- e-naročila: info@planinskimuzej.si.

*DDV je obračunan v ceni. Stroške poštne plača naročnik.

-50 %

Planinsko-izletniški vodnik Preddvor

Tomaž Polajnar in Marjan Raztresen

Planinska zveza Slovenije je leta 2010 izdala planinsko-izletniški vodnik Preddvor. Preddvor, ta premalo znani kraj, dobesedno pred vrati Kranja in tudi Ljubljane, je izvrstno izhodišče za dolgo vrsto planinskih izletov in tur vseh težavnostnih stopenj, tudi na dvatisočak Storžič, ki je preddvorska hišna gora. V tem vodničku so opisane nekatere najbolj znane od preštevilnih planinskih poti, ki vodijo na hribe in planinske točke na obeh straneh reke Kokre in ki jih je mogoče videti ali vsaj slutiti iz Preddvora in njegove neposredne okolice. Cilji teh planinskih poti so v treh gorskih skupinah, ki se dvigajo nad krajem, v gorovjih Storžiča, Grintovcev in Krvavca. Med njimi so taki, ki vzamejo le urico ali dve časa, pa tudi čisto prave celodnevne planinske ture na dvatisočake in na hribe tik pod to višino, ki so primerne le za dobro vsestransko usposobljene in opremljene planince.

Tehnični podatki:

Format: 110 x 170 mm

Št. strani: 96

Vezava: zgibano, broširano, lepljeno

V času od sredine januarja do sredine februarja 2012 vam je planinsko-izletniški vodnik na voljo s 50 odstotnim popustom, in sicer po ceni 8,98 €*.

Marjan Bradeško

V ritmu z naravo

"*Spat, spat so šli,*" sva z bratom nenadoma ugotovila v jedilnici Zasavske kočice na Prehodavcih. In to ob pol desetih zvečer! Ker v gorah ponavadi odhajam spat med prvimi, mi je bilo kar malce nerodno, osamljena sva sedela tam v praznem prostoru ... Resda je bilo zunaj že temno, je le bil že september, res je ta kočica malce stran od tistih najbolj "zmagovalnih" triglavske poti, pa vseeno. Prijetno planinsko presenečenje. Noč je pač za spanje. In tako se je nadaljevalo tudi naslednji dan, pa čeprav so Triglav oblegale "stotnije" in "vrhovi". Na Doliču, ob pol osmih zjutraj, ko sva tja prišla prek Kanjavčevih polic, že vse lepo prazno. Rana ura, zlata ura. Tudi na vrhu, dopoldne, čeprav je bil dodobra zaseden, ni bilo nobenih "junaških zmagovalcev", vse lepo, prijetno, živahno in prijazno. Čez Plemenice je bilo tisti dan, ob spustu, res zelo prometno, a spet sami prijazni in dobro opremljeni ljudje. Glede na to, da po triglavskem pogorju nisem lazil že kar nekaj časa, sem se v dolino vrnil s samimi dobrimi izkušnjami.

Dobrih štirinajst dni kasneje sem po klasični poti s Pokljuke vodil ameriške sorodnike, tri skoraj sedemdesetletnike. Velika želja osvojiti Triglav se jim sicer ni uresničila, ker pač "*This is not park walking!* (*To ni sprehod po*

In kljub vetru in megli zunaj so ljudje vstali zgodaj. Po planinsko. Mi smo se iz več razlogov odpravili v dolino, in ker smo šli bolj počasi, smo lahko še bolj opazovali okolico. "Hej, pa kar ne morem verjeti, nikjer nobene smeti," je nenadoma vzkliknil eden od sorodnikov. In tudi sam sem opazil, kako čista je bila glavna triglavska magistrala. Z veliko truda smo daleč pod potjo kasneje le videli eno pločevinko.

parku!)" Smo pa spet doživeli polno dobrih stvari. Ko je sorodnica že zelo izdelana prišla do Vodnikovega doma, je prijazna oskrbnica postorila prav vse, da se je ameriška gospa dobro počutila. Pa čeprav je prav v tistem trenutku v kočico prišla večja skupina mladih. Moški smo nadaljevali do Kredarice in se z vsemi, ki smo jih srečali, prav lepo pogovorili, malce pošalili, kot v starih dobrih časih. Sorodnika sta bila navdušena, kako se vsi ogovorimo in kakšno rečemo (priznati pa je treba, da je bilo ljudi konec septembra bistveno manj kot ob poletnih konicah). Na Kredarici je bil, kljub kar obljudeni koči, spet prijeten planinski večer, tihi pogovori, ki so še pred deseto utonili v miru gorske noči.

Čeprav je bilo še temno, je bila naslednje jutro ob šestih jedilnica polna. In kljub vetru in megli zunaj so ljudje vstali zgodaj. Po planinsko. Mi smo se iz več razlogov odpravili v dolino, in ker smo šli bolj počasi, smo lahko še bolj opazovali okolico. "Hej, pa kar ne morem verjeti, nikjer nobene smeti," je nenadoma vzkliknil eden od sorodnikov. In tudi sam sem opazil, kako čista je bila glavna triglavska magistrala. Z veliko truda smo daleč pod potjo kasneje le videli eno pločevinko. Res, nenadoma sem bil prav zadovoljen in ponosen. Toliko se vedno pritožujemo, pa je nazadnje polno stvari, ki jih je človek res lahko vesel.

Na tisti poti sem čutil, da sem del pristne gorske narave. Saj to je pravzaprav eden od glavnih razlogov našega zahajanja v gore. Čutiti noč, jutro, dan. Se stopiti z naravo. Ujeti njen ritem! To nam v današnjih časih, ko dostikrat nimamo prave usmeritve, ko smo zmedeni ali nas je strah, omogoča pristno sozvočje z naravo. S tem pa dosežemo tudi boljše sozvočje s sočlovekom, predvsem pa sozvočje – s samim seboj.

Na letošnjih poteh v gorski svet torej ujemite ritem narave. Zadovoljni se boste vračali v dolino.

STRME SMUČINE

4 S smučmi v gore

Alpinistično smučanje
Dejan Ogrinec

STRME SMUČINE

9 "Vlečni konji"

Organiziranost
alpinističnega
smučanja skozi čas
Andrej Terčelj

STRME SMUČINE

11 S smučmi tako ali drugače

Turno in alpinistično
smučanje ter freeride
Borut Črnivec

STRME SMUČINE

13 Smučarska V- ali Z+?

Ocenjevanje težavnosti
alpinističnih spustov
Marko Kern, Borut Črnivec,
Jaka Ortar, Andrej Terčelj

15 Eiger, 3970 m,
Westflanke,
Z+, 1200 m

Marko Kern

INTERVJU

17 Virtuoz strmih
smučin

Pogovor
s Francijem Mrakom
Jaka Ortar

TRNOVSKI GOZD

19 Samote Trnovskega
gozda

Iz doline Belce v Ajdovščino
Rafael Terpin

ZAHODNE JULIJSKE ALPE

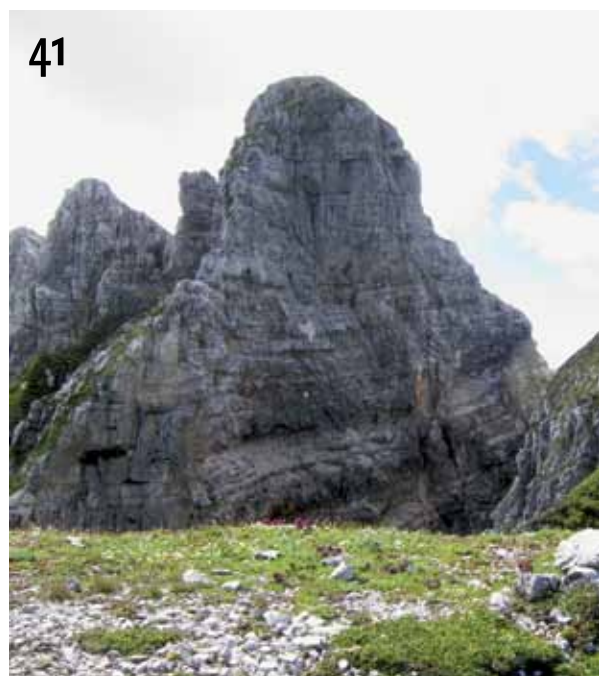
23 Med Dunjo
in Reklanico

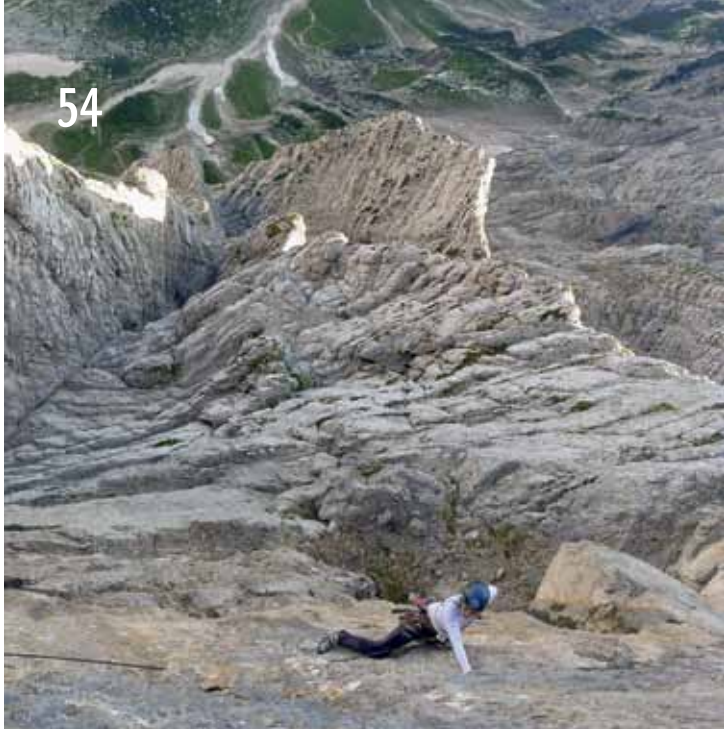
Krog okoli Strme peči
Milan Meden

Z NAMI NA POT

26 "Nazaj v
planinski raj!"

Kobarid in gore nad njim
Andrej Mašera

**DOŽIVETJA
PRILETNE ŠTOPARKE**
32 Nimate nič rožic?
V vročini je bolje kakor
iskati cvetlice najti senco
Nada Kostanjevič

Z NAMI NA POT
**41 Divje kraljestvo
podrte gore**
Skupina Zuc dal Bora
Andrej Stritar

Z NAMI NA POT – OPISI TUR

Matajur, 1641 m,
iz vasi Svino

Stol, 1673 m,
po vzhodnem grebenu

Krasji vrh, 1768 m,
s planine Zappleč

Krn, 2244 m, po poti
Silva Korena

Monte Chiavals, 2098 m

Monte Pisimoni, 1880 m

Zuc dal Bor, 2195 m

Montusel, 1881 m

NEKOČ JE BILO TAKO
**45 S krepko roko ti
bolje bo šlo!**
Alpinistični treningi
v prvih povojnih letih
Peter Muck

OB STARIH MEJNIKIH
48 Skozi Drage
Poti, ki imajo svoje zgodbe
Franc Temelj

HUMORESKA
**50 "Križev pot"
movraškega in
sočerskega grebena**
Kako in zakaj sem kupil
ženske pohodne čevlje
Gorazd Gorišek

DEJAVNOST V GORAH
**52 Počitnice malo
drugače**

Geocaching – iskanje
zakladov v naravi
Mojca Kočar

**ALPINISTIČNO
ODKRIVANJE**
**54 Nova Ulina
smer v Severni
steni Triglava**
Stena
Tomaž Jakofčič

**PLEZANJE V DIVJEM
CESARJU**
**56 Wilder Kaiser –
tabor 505**
Ženski alpinistični vikend
Nina Bernard

**SVETOVNO PRVENSTVO
V ŠPORTNEM PLEZANJU**
**59 Rock Master
Arco 2011**
Urban Golob

PRIPOVED
60 Pastirica
O časih, ko so otroci
hitreje odrasli
Anka Vončina

VARSTVO NARAVE
61 Sejalec bele omele
Carar
Dušan Klenovšek

**VREMENSKE STOPINJE
IN OPRIMKI**
**62 Široko odprta
jesenska vrata
vzpetih pokrajin**
Vreme in razmere v gorah
v meteorološki jeseni 2011
Miha Pavšek, Gregor Vertačnik

IZ MOJEGA NAHRBTNIK
64 Bela gora
Boštjan Kokalj

65 NOVICE IZ VERTIKALE

67 NOVICE IZ TUJINE

68 LITERATURA

70 PLANINSKA ORGANIZACIJA

**Vsebine vseh
Planinskih vestnikov**
od leta 1895 do danes
na www.pvkazalo.si

planinski VESTNIK
REVILJA ZA LJUBITELJE GORA

IZDAJATELJ IN ZALOŽNIK:
Planinska zveza Slovenije

ISSN 0350-4344

Izhaja petnajstega v mesecu.

Planinski vestnik objavlja izvirne prispevke,
ki še niso bili objavljeni nikjer drugje.

112. letnik

NASLOV UREDNIŠTVA:
Planinska zveza Slovenije
Uredništvo Planinskega vestnika
Dvorakova ulica 9, p. p. 214
SI-1001 Ljubljana
T: 01 434 56 87, F: 01 434 56 91
E: pv@pzs.si
www.planinskivestnik.com

ODGOVORNI UREDNIK:
Vladimir Habjan

UREDNIŠKI ODBOR:
dr. Andrej Stritar (namestnik odgovornega urednika),
Emil Pevec (tehnični urednik),
mag. Marjan Bradeško, Marta Krejan,
dr. Andrej Mašera, Zdenka Mihelič,
dr. Irena Mušič Habjan, dr. Mateja Pate, Dušan Škodič

ZUNANJA SODELAVCA:
Tina Leskošek, Gorazd Gorišek

LEKTORIRANJE:
Mojca Volkar Trobešek, Mojca Krejan,
Katarina Marin Hribar

OBLIKOVANJE:
Boris Jurca

GRAFIČNA PRIPRAVA IN TISK:
Schwarz print, d. o. o.

NAKLADA: 6000 izvodov

Prispevke, napisane z računalnikom, pošiljajte
po elektronskem mediju na naslov uredništva
ali na elektronski naslov. Poslanih prispevkov ne
vračamo. Uredništvo si pridržuje pravico do objave
ali neobjave, krajšanja, povzemanja ali delnega
objavljanja nenaročenih prispevkov v skladu s svojo
uredniško politiko in prostorskimi možnostmi.
Mnenje avtorjev ni tudi nujno mnenje uredništva.
Kopiranje revije ali posameznih delov brez privolitve
izdajatelja ni dovoljeno.

Naročanje:

Po pošti na naslov: Planinska zveza Slovenije,
Dvorakova ulica 9, p. p. 214 SI-1001 Ljubljana,
po elektronski pošti na naslov: pv@pzs.si ali po
telefonu **080 1893 24 ur na dan**.

MODRA ŠTEVILKA
080 18 93

Številka transakcijskega računa PZS je
05100-8010489572, odprt pri Abanki, d. d.,
Ljubljana. Naročnina 34 EUR, 58 EUR za tujino,
posamezna številka 3,40 EUR. Članarina PZS za člana
A vključuje naročnino. Reklamacije upoštevamo dva
meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova
navedite tudi stari naslov. Upoštevamo samo pisne
odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto.

Program informiranja o planinski dejavnosti
sofinancirajo Ministrstvo za šolstvo in šport RS,
Fundacija za financiranje športnih organizacij v RS in
Javna agencija za knjigo RS.

FS Fundacija za šport

FOTOGRAFIJA NA NASLOVNICI: Z Grintovca v Dolce;
če je vršna glava lepo zalita, se da z vrha odsmučati
naravnost navzdol. Foto: Marko Kern

Uredništvo Planinskega vestnika skrbno
preverja vse članke in točnost v reviji
objavljenih opisov poti, ki praviloma
vključujejo opozorila na nevarnosti in možne
pasti obiskovanja gora. Žal pa je vsak opis
vedno subjektiven, poleg tega se objektivne
težave na terenu lahko spreminjajo iz dneva v
dan, celo iz ure v uro. Zato uredništvo revije in
Planinska zveza Slovenije ne moreta prevzeti
nobene odgovornosti za morebitne poškodbe ali
materialno škodo, ki bi jih utrpel kdorkoli zaradi
hoje po gorah po navodilih iz te revije.

S smučmi v

Alpinistično smučanje

Alpinistično smučanje je zaznamovalo velik del mojega življenja in prav tako slovenski alpinizem. Nedvomno močno intenzivna doživetja, globlja kot pri alpinizmu – alpinistično smučanje lahko enačimo samo s solo plezanjem – pustijo globoke spomine. Nabite z adrenalinom. Občutka tiste posebne enosti s smučmi in meditacijske globine dojemanja nisem doživel več nikdar in nikjer.

Skupaj z ostalimi sem imel srečo, da smo bili nekakšni pionirji. Zelo malo smo vedeli in vsega smo se učili sproti. Tehnike zavijanja kar v samih strminah, ko ob morebitni napaki konec ne bi bil ravno najboljši. Tudi tega, kje so sploh možni kakšni spusti, do katerega naklona se smučati sploh še da, kdaj je najboljše, katere snežne razmere so primerne in podobno. Vsega tega smo se naučili pa tako, da smo veliko poizkušali in nenehno "viseli" v

Kölnbreinspitze:
igra sonca, snega
in smučarjev.
Foto: Marko Kern

gore

Besedilo: Dejan Ogrinec

gorah. Ne glede na vreme ali razpoloženje. Prijatelj Borut Črnivec je v šali izračunal, da je bil naš odstotek uspešnosti okoli 30. Bo kar držalo.

Zgodovina smučanja

Zgodovina je vedno dvorezen meč. Pišejo jo zmagovalci, pomembna sta osebni odnos in dosegljivost virov. Kar je pri nas dosegljivega in zapisanega, je nastalo kot plod številnih dni popoldanskega sedenja in brskanja Andreja Zorčiča po arhivu Francija

Savenca in spremljanja preko tujih medijev, kolikor so bili le-ti dosegljivi. Ni bilo spleta in javnih arhivov. Vsaka informacija je bila pomembna. Šli smo, recimo, v Italijo na predavanje Tonija Valeruzza in v Gradec na Hansa Kammerlanderja. Na bencinskih postajah v tujini smo prelistavali alpinistične revije, pili kavo z Anselmom

Zgodovina alpinističnega smučanja je povzeta po zapisu Andreja Zorčiča. (Andrej Zorčič, Dejan Ogrinec: Strme smučine. Samozaložba, 1991).

Baudom v Chamonixu in pocukali za rokav velikega Patricka Vallençanta na sejmu ISPO. Kakor koli, vse, da bi izvedeli, kaj se dogaja po svetu glede smučanja strmih sten in ozebnikov. In to vse še zapisovali.

"Ekstremno" ali alpinistično?

Najprej bi rad objasnili nastanek nekdanje oznake "ekstremno" smučanje. Beseda izhaja iz francoščine. *Ski Extreme* smo mi enostavno poslovenili. Čez leta smo izraz spremenili v alpinistično smučanje, da smo se približali alpinistom. Ta izraz morebiti ni ustrezen, saj ne gre za bavbava, ampak samo za dvig kvalitetne ravni turnega smučanja. Gre za dve različni besedi, ki govorita o isti dejavnosti, o smučanju v gorskem svetu. Razlike med enim in drugim so le v zahtevnosti. Turna smuka se odvija v, če tako rečemo, običajnem gorskem svetu, strmo smučanje pa v območju alpinističnih smeri. In, *voilà*, od tu izraz alpinistično smučanje. In še nekaj drži. Težja kot je tura, več zahteva od smučarja-alpinista. In ker je nekje meja, smo za tisto rekli "ekstrem", smučarski, alpinistični, predvsem pa psihofizični. Kajti v težkih smereh največjo vlogo igra ravno psihološki moment.

Do padcev, zdrsov na strmih pobočjih ne sme priti. Čeprav, zanimivo, večina najboljših alpinističnih smučarjev ni umrla med izvajanjem te dejavnosti in tudi veliko "čudežnih naključij" se je zgodilo. Tudi sam jih štejem nekaj. Nevarnosti pri strmem smučanju so še skrite ledene zaplate, sunki vetra, kamenje pod snegom, padajoče kamenje, kamniti in snežni plazovi in podobno. Vsega tega brez osnovnega alpinističnega znanja in izkušenj ni možno obvladovati in morda tudi zato, ker najtežje smučarske smeri navsezadnje potekajo večinoma po plezalnih alpinističnih smereh, se je obdržal izraz alpinistično smučanje, skrajšano AS.

Zgodovina v tujini

Za marsikoga je presenetljivo, da je tovrstno smučanje staro približno tri četrt stoletja. Seveda na to ne moremo gledati skozi današnje oči. S smučmi in opremo, s katero so se po 40-stopinjskih strminah spuščali, recimo, leta 1970, današnji smučar ne bi hotel smučati niti na smučišču.

Kakor koli že, ta oblika smučanja je bila velik bum v alpinizmu in leta 1935 beležimo že prvi tovrstni dogodek. Takrat sta severno steno Hochtena pre-smučala F. Krugler in P. Schintlmeister.

Po grapi s severnega grebena Triglava
Foto: Jaka Ortar

Z naklonom 45 stopinj in višino 1000 metrov je bil to za tiste čase nesporno vrhunski dosežek. Čez dve leti so se Francozi E. Allais, M. Lafforgue in A. Tournier spustili po ledeniku Milieu v Aig. d' Argentiere, leta 1961 pa sta G. Winter in H. Zacharias presmučala znani Pallavicinijev ozebnik v Grossglocknerju. Ne moremo mimo znanega Silviana Saudana, sicer

Najbolj fenomenalno je nedvomno to, da se je v naši mali državi zbrala tako močna skupina ljudi, ki so s popolno predanostjo izvajali to alpinistično (ali smučarsko) posebnost in ob tem dosegli vrhunske rezultate. Ta, recimo, športna ozkost je obrodila bogate sadove in zato je zdaj videti, kot da tega športa ni več. Ampak mislim, da to čisto ne drži. Veliko je smeri v razredu težjih, manjkajo samo tiste najtežje, kar je morda tudi posledica tega, da je bila večina očitnih linij presmučana že dekade nazaj. Po mojem osebnem mnenju pa je drugi razlog ta, da sneg ali količine snega niso več isti, čeprav sta tudi nas zelo prizadeli popolnoma suha zima leta 1989 in malenkost manj suha naslednja sezona.

švicarskega gorskega vodnika, ki se je ekstremnega smučanja lotil leta 1967. V nekaj letih je presmučal več težjih smeri, kot so ozebnik Spencer v Aig. de Blaitiere, ozebnik Whympfer v Aig. Vertes, Gervasuttijev ozebnik v Mt. Blanc du Taculu, ozebnik Marinelli v Monte Rosi, severozahodno pobočje Aig. de Bionassaya, zahodno steno Eigerja, predvsem pa je navdušil vrsto posnemovalcev in nedvomno povzročil razmah tega smučanja. V istem času je po Tirolskem in v Dolomitih oral neverjetne smeri legendarni Tirolec Heini Holzer. Ne ve se, koliko impozantnih spustov je za njim, saj je bil skrivnosten. Znano je, da je od leta 1969 realiziral čez sto zahtevnih spustov: severna stena Koenigspitze, vzhodna stena Lenzspitze, Bianco Grat v Piz Bernini, Rebro Brenve v Mt. Blancu, jugovzhodna stena Civette, severna stena Aig. d' Argentiere, severna stena zahodnega Lyskamma in tako dalje. Ni odveč tudi poudarek, da je pod večino gora pristopal kar s kolesom. Ponesrečil se je pri smučanju stene Piz Rosega.

Kasneje so postali medijsko slavni predvsem Francozi Patrick Vallençant, Anselme Baud, S. Cachat-Rosset, Yves Deltry, Daniel Chauchefoin (Couturier v Aig. Verte, severna stena Tour Rond, severna stena Aig. du Midi, Sentinelle Rouge v Brenvi itd.), v Italji pa Toni Valeruz (vzhodna stena Matterhorna,

Lauperjeva smer v Eigerju itd.). Ko so vsi že mislili, da ima "ekstremno" smučanje svoje meje, je drzni Chauchefoin presmučal strmo Avstrijsko smer v Les Courtes, ki je bila nekakšna prelomnica. Podobno prelomni so bili spusti Italijana Stefana de Benedettija, ki je v ostenju Brenve, Mt. Blanc, presmučal vseh pet alpinističnih smeri in leta 1983 še čudovito severno steno Fletschhorna, kar je bil ekstremni spust v pravem pomenu besede. Znana sta bila tudi Jean Marc Boivin ("Y" v Aig. Verte, Kufnerjev greben v Mt. Maudit, Nant Blanc v Aig. Verte) in Pierre Tardivel (severna stena Grand Pilier d' Angle, Mt. Blanc, severna stena Pain de Sucre itd.). Nekakšen konec obdobja 90. let je pomenil spust po Mrtvaškemu prtu v Grandes Jorasses na snežnih deskah, ki pa je prinesel tudi negativni medijski obrat. Urednik revije Vertical je v uvodniku zapisal, da zaradi sporov, kaj je smučanje in kaj ni, ne bodo več objavljali prispevkov o strmih spustih. S tem je pokopal tudi nadaljnje beleženje spustov v javnih medijih in počasi povzročil zaton te zvrsti alpinizma.

Smučarji so se seveda preizkusili tudi na višjih vrhovih, predvsem v Andih in Himalaji. Najbolj udarno je bilo v Andih, ko je konec 70. P. Vallençant smučal z Artesonraja in z Yerupaje na pobočjih z naklonom do 60 stopinj. Znano je, da sta se leta

1930 Avstrijec E. Schneider in Anglež F. Smythe spustila s 6550 metrov po pobočjih Ramtang Peaka. Leta 1978 sta Jean Afanassi in Nicolas Jaeger smučala po pobočjih Mt. Everesta z višine 8200 metrov, ampak tu gre predvsem za doseženo nadmorsko višino. Leta 1981 sta Avstrijca Milinger in Wörgötter prvič smučala z Manasluja (8128 m), S. Saudanu pa je leto kasneje uspel spust z Gašerbruma I (8068 m). Z Gašerbruma II (8035 m) je čez dve leti smučal Francoz Patrice Bournat. Kasneje so smučali s Šiša Pangme in Čo Oja. Leta 1990 sta Hans Kammerlander in Diego Wellig presmučala 4000 metrov visoko Diamirsko steno v Nanga Parbatu (smučati sta začela 100 metrov pod severnim vrhom), Pierre Tardivel pa se je leta 1992 spustil z južnega vrha Mt. Everesta. Zanimiva spusta so opravili po severni steni Mt. Everesta po Hornbeinovem ozebniku z višine 8450 metrov Dominique Perret in Jean Troillet (na snežni deski) ter Marco Siffredi s snežno desko na tibetansko stran leta 2001.¹

Začetki pri nas

Pri nas so tujino začeli posnemati relativno zgodaj. Prvi, ki se je usmerjeno ukvarjal s tem, je bil Franci Mrak iz Kranjske Gore. Strme smeri je začel smučati leta 1956 v svoji okolici. Šele zdaj smo izvedeli, kaj vse je počel, in o tem bomo še poročali. Dosedanji prvi spust, to je po vzhodni steni Škrlatice, ki je pogosto v izpitnih vprašanjih za alpiniste, kot kaže, več ne bo veljal za prvi težji spust pri nas. Najbolj znan Mrakov spust je z vrha Triglava na Kredarico leta 1973, ki mu je zaradi objave v časopisu botroval znani Tof. Leta 1976 je bila presmučana severna stena Mlinarskega sedla nad Jezerskim, te sta se lotila Nejc Zaplotnik in Tomaž Jamnik. Presenečenje smo doživeli čez dve leti, ko sta Janez Arh in Marko Šurc presmučala Severno triglavsko steno po Slovenski smeri (z uporabo vrví). Zanimiva sta bila spusta skozi Hudičev žleb v Prisojniku in Pallavicinijev žleb v Grossglocknerju, saj sta bila posneta na kamero. Akterja v prvem sta bila Lado Vidmar in Vanja Matijevc, kamero je držal Miha Pučko, v drugem pa je Matijevc snemal, smučala pa sta Franci Mrak in Vidmar.

Naslednje leto izstopata Jože in Milan Rozman s Kramarjevo smerjo v steni Storžiča. Sledilo je zatišje do leta

1984, ko je zaradi s snegom odlično založene zime prišlo do velikega buma. Luka in Davorin Karničar, Iztok Tomazin, Andrej Gosar, Borut Črnivec, Andrej Terčelj, Marko Kogoj, Marko Paternu, Srečo Rehberger, Niko Mole in Andrej Zorčič so bili smučarji, ki so največ prispevali k beri tiste sezone. Leta 1986 sta Andrej Terčelj in Borut Črnivec po šestih poskusih presmučala še danes neponovljeno Streho poskusov v zahodni steni Kočne. Naslednje leto sva Andrej Zorčič in Dejan Ogrinec ponovila Slovensko smer in grapo med Malo in Veliko Goličico (Prisojnik), brata Luka in Davo Karničar pa sta presmučala severno steno Dolgega hrbta. Čez dve leti se je Davo Karničar spustil po najtežji presmučani smeri pri nas – Fritsch-Lindenbach v Dolški škrbini – in leta 1991 z vrha Kočne na Ledine. Vsega presmučanega je bilo seveda še več in tudi kasneje še veliko.²

² Andrej Zorčič, Dejan Ogrinec: Strme smučine. Samozaložba, 1991. Spletna stran Gosak: turni-klub-gora.si.

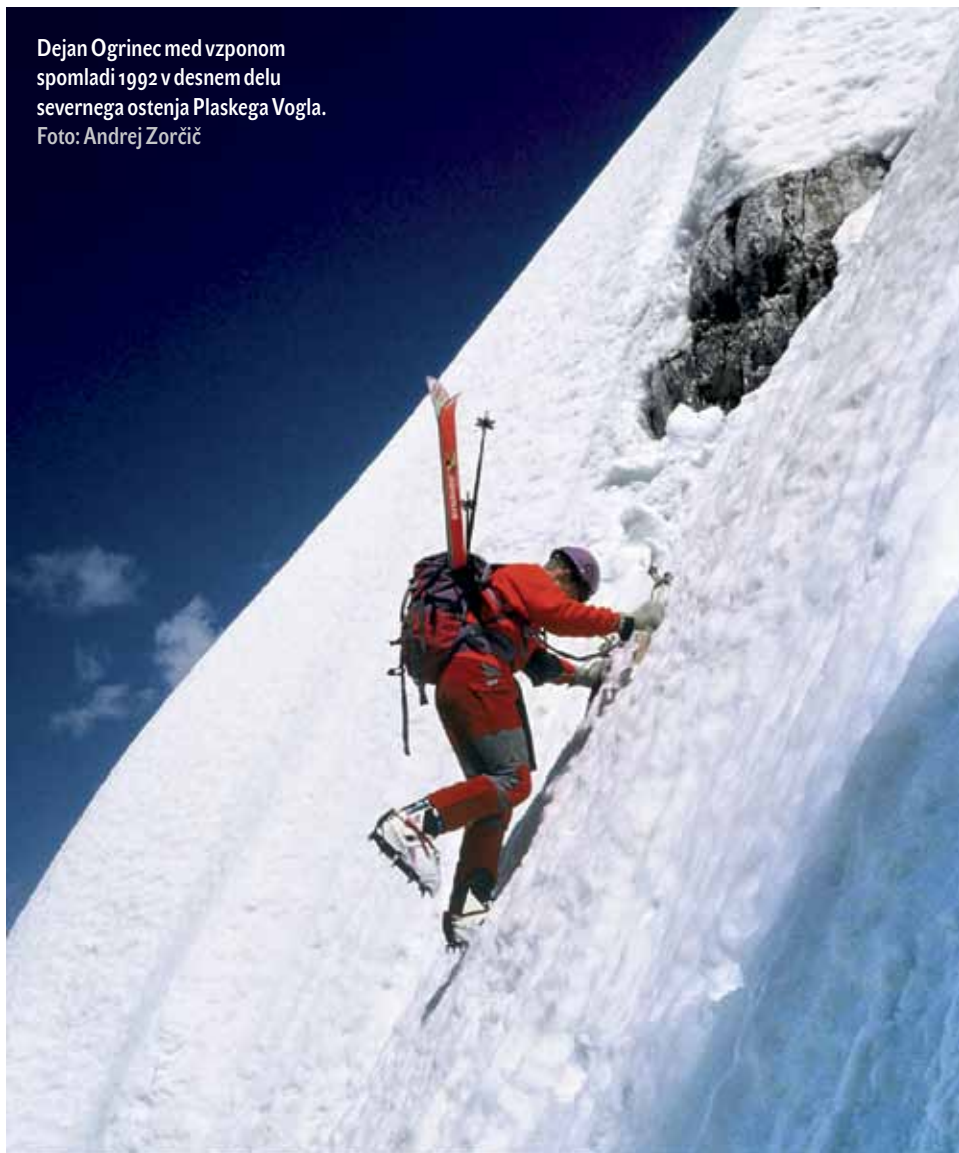
Večinoma so bili vsi naši smučarski spusti prvenstveni in veliko je še zaslužnih smučarjev, ki jih tukaj ni omenjenih. In še nekaj: prednost domačega terena je pri tem velikega pomena, saj lahko snežne razmere v smereh opazuješ iz dneva v dan. Jasno, da imajo zato bratje Karničar največ smeri nad Jezerskim, naveza Čar-Čopi na Bovškem in podobno.

Višja gorstva

Prva "naša" potrjena smučarska šestica v Alpah, Culoir Chevallier v Aig. Petit Verte (Ogrinec in Zorčič), je padla leta 1986. S tem smo si potrdili, da imamo doma kar nekaj smeri s to oceno. Da pa so naši alpinistični spusti primerljivi s tujimi, sta potrdila Simon Čopi in Marko Čar leta 1993 v prelepah klasikah, ocenjenih s VI: ozebnik Gervasutti v Mt. Blanc du Taculu in Couturier v Aig. Verte. Kasneje je bilo podobnih težjih spustov na tujem še kar nekaj.

V odročnih visokih gorah smo Slovenci izjemno blesteli, ker zaradi odmaknjenosti lokalni matadorji

Dejan Ogrinec med vzponom spomladi 1992 v desnem delu severnega ostenja Plaskega Vogla. Foto: Andrej Zorčič

¹ Več na: <http://www.gore-ljudje.net/novosti/44929/>.

(smučarji) niso bili v prednosti. Poskusov je bilo veliko, prvi uspeh pa se je zgodil leta 1979, ko sta Luka Karničar in Matej Kranjc v Andih presmučala strmo severovzhodno steno Quitaraja (6036 m), čez štiri leta pa sta se spustila še s Pika Komunizma (7495 m). Začela sta 40 metrov pod vrhom in smučala na Dušanbe (6900 m), kjer se jima je pridružil Tomaž Jamnik. Skupaj so nadaljevali po zahtevni Borotkinovi smeri. Viki Grošelj je leta 1987 smučal z Denalija (6187 m), Terčelj, Črnivec, Zorčič in Ogrinec pa smo leta 1988 sestavljali smučarsko ekipo, ki je v Cordilleri Blanci v Južni Ameriki opravila več odličnih tur. Predvsem presmučani južna stena Artesonraja (6025 m) in južna stena Vzhodnega Chacararaja (6001 m) sta takrat predstavljali dva najtežja smučarska podviga v Andih. Z grebena Siniolčuja (5730 m) sta leta 1994 smučala Čopi in Čar (na snežni deski), Himalaja pa je leto za tem zapisala prve velike slovenske prvenstvene spuste z dveh vrhov. Brata Karničar sta odsmučala z vrha Anapurne (8091 m), čemur je sledil eden najtežjih slovenskih spustov na tujem, z vrha Gašerbruma I po severni steni in Japonskem ozebniku. To skrajno težko smučarsko smer sta

opravila Iztok Tomazin in Marko Čar, slednji na snežni deski.

Meta Boncelj Meglič je leta 1997 smučala z gore Chopicalqui (6354 m) v Andih, kar sta leto kasneje ponovila Katja Frelih in Robert Mihalič. Tomazin je z Denalija presmučal tri smeri v desetih dneh (ena od njih je Messnerjeva smer). Krono te naše zlate smučarske epohe predstavlja svetovno odmevni spust Dava Karničarja z najvišjega vrha planeta leta 2000. Kot prvi človek na svetu je opravil tudi neprekinjeno smučanje z vseh sedmih najvišjih vrhov celin.

Z gora Illimani in Huayne Potosi sta smučala Andrej Petrovič in Uroš Cerar leta 2001, čez tri leta pa se jima je pridružil še Borut Črnivec in opravili so tri težje spuste v Boliviji. Še vedno smo narod, ki lahko za Francozi našteje največ neprekinjenih spustov nad osem tisoč metri. Slovenci jih premoremo šest; zadnjega je prispeval Viki Grošelj leta 2001 s spustom z vrha Čo Oja (8021 m).

Smučanje in PZS

Dolgo je ta zvrst smučanja med našimi alpinisti obstajala samo kot atraktivna alpinistična dejavnost, niso pa je jemali resno. Andrej Zorčič je bil prvi, ki je deloval v Podkomisiji

za vrhunski alpinizem (PZVA) Komisije za alpinizem (KA), in je že v 80. poskrbel, da so bili težji spusti uvrščeni v kategorizacijo. Biti ob najboljših alpinistih tistega časa pa je pomagalo tudi drugače. Nekega dne me je, žal pokojni, Janez Jeglič – Johan vprašal: "Ti, kakšna pa je ocena smučanja čez Jame v Grintovcu?" Odgovoril sem mu, da gre za lahko smer, morda IV-po naše, in da sem jo ravno tiste dni presmučal na smučeh za telemark. Precej presenečeno je dodal: "Ja, kaj pa je potem VI?" Našel sem mu nekaj smeri. "Kaj pa, če celo smer oddrsaš in se varuješ s cepinom?" je spet vprašal. Na to sem odločno odgovoril: "Potem spust ne velja. Smučanje je zavijanje, vijuganje in ne *štamfanje*, *abručanje* ob cepinu!" Za nas smučarje popolnoma normalen odgovor, kajti ravno etika med smučarskimi spusti je podobno močna in pomembna kot pri prostih ponovitvah alpinističnih ali plezalnih smeri. Ko je Johan to spoznal, je odkrito izjavil: "A, potem pa vsaka vam čast!" Postal mi je kar nerodno, saj me je pohvalil alpinistični as, ki mi je bil idol.

Na PZVA oz. KA so tako počasi dojeli, da to, kar počnemo, ni šala, in odnos do alpinističnega smučanja se je počasi drastično spremenil. ◉

Spust po Kugyjevi smeri v Razorju
Foto: Borut Kozlevčar

Mangart – Zimska smer
Foto: Marijana Cuderman

"Vlečni konji"

Organiziranost alpinističnega smučanja skozi čas

Besedilo: Andrej Terčelj

Zgodovina delovanja Podkomisije za alpinistično smučanje

Z razmahnitvijo alpinističnega smučanja in s povečanim zanimanjem posameznikov se je pojavila potreba po organiziranem združevanju. Prvi alpinistični smučarji smo bili predvsem gorniki in alpinisti, ki smo bili organizirani v okviru planinskih društev in alpinističnih odsekov. Tako so alpinisti s smučarskimi ambicijami leta 1992 v okviru Komisije za alpinizem pri PZS organizirali Podkomisijo za alpinistično smučanje (PZAS). Za prvega vodjo oz. načelnika s štiriletnim mandatom je bil izvoljen Dejan Ogrinec. Kasneje sva ga nasledila Drejc Karničar in Andrej Terčelj.

Glavna motivacija formalnega združenja so bile organizacija žepnih smučarskih odprav, evidenca spustov ter postavitev lestvice ocenjevanja smeri in sistema kategorizacije športa ob bok ostalim neolimpijskim športom. V tem začetnem obdobju je z informacijami in s svojim arhivom izdatno pomagal Franci Savenc, ki je z zbiranjem smučarskih spustov začel že v začetku osemdesetih let. Najpomembnejše domače in tuje spuste je objavljaval v rubriki Alpinistične novice v Delu. To je predstavljalo tudi osnovo kasnejši knjižici Strme smučine, ki je izšla leta 1991, in še kasnejšemu spletnemu arhivu Gosak.¹

¹ <http://gosak.turni-klub-gora.si>.

Izobraževanje

V fazi največjega razcveta konec 90. let je članstvo štelo preko 50 članov, od uradno evidentiranih 350 ljudi, ki so popisali svoje spuste. Bili so člani tako smučarskih kot planinskih društev in odsekov. Verjetno svetovni rekord v številu alpinističnih smučarjev na prebivalca države. Dejavnost PZAS se je razširila v smeri finančne pomoči odprav do kategorizacije smučarjev, izbora alpinističnega smučarja oz. smučarke leta in strokovnega izobraževanja. Ker so bili alpinistični smučarji razkropljeni po vsej Sloveniji in v svojih osnovnih društvih niso dobili specifičnega smučarskega znanja, je PZAS predstavljala osnovno strokovno izobraževanje tako smučarjem kot deskarjem.

V letih 1995–2000 smo v okviru PZAS vsako leto organizirali šolo alpinističnega smučanja, ki je bila sestavljena iz dveh delov. V prvem smo utrjevali tehnike alpinističnega smučanja na urejenih kaninskih smučiščih in zunaj njih.

V drugem delu smo na Zelenici sistematično in v manjših skupinah v treh dneh obdelali vse bližnje smučarske cilje, ki so z leti postali klasika alpinističnega smučanja oz. so se jih zaradi zgledov začeli lotevati tudi naprednejši turni smučarji. Posebej bi izpostavil Centralno osrednjo grapo in Grapo Y v Begunjsčici ter Južno grapo in Jugovzhodni greben v Vrtači. Idejno in izvedbeno smo tečaje vodili Borut Črnivec, Simon Čopi in Andrej Terčelj, pomagali pa so nam številni inštruktorji alpinističnega smučanja. Tečajnikov je bilo več kot deset in zgolj majhne skupine so zagotavljale varnost ter uspeh pri delu. Tečaje je

Tečaj alpinističnega smučanja v ENSA, Chamonix, 2000. Foto: Iztok Grlic

Na grebenu Visokega Kanina
Foto: Marko Kern

uspešno opravilo in preživelo preko trideset udeležencev, so pa bili zaradi slabih snežnih razmer v nekaterih letih tudi odpovedani. Poleg šolanja novih tečajnikov smo skrbeli tudi za teoretično in praktično izobraževanje obstoječih smučarjev na pred- in posezonskih seminarjih na snegu ter usklajevalnih seminarjih za inštruktorje.

PZAS je postavila tudi Učni načrt in program usposabljanja za naziv inštruktor in učitelj TS (turnega smučanja) in AS leta 1998, ki je predpisal obvezno znanje in veščine, potrebne za pridobitev posameznega naziva. V praksi program zaradi precenjevanja vloge alpinizma in nerazumevanja smučarskih posebnosti ni zaživel, saj ga Komisija za alpinizem ni potrdila.

Razpad organizacije

Konec 90. let smo organizacijsko dohiteli in preseglji svojega ustanovitelja. Izoblikovali smo program za vodenje šole smučanja zunaj urejenih smučišč, pripravo in učenje posameznikov in skupin za gibanje s smučmi v naravi ter same psihofizične priprave športnikov. Na nivoju PZS pa se je zapletlo pri usklajevanju izobraževalnih programov, ki za isto tematiko niso bili poenoteni. Tudi pri sami izvedbi smo bili odvisni zgolj od sebe. S takim načinom dela v okviru Komisije za alpinizem oz. PZS nismo videli smisla, zato smo 19. aprila 2000

na posezonskem seminarju alpinističnega smučanja postavili zahtevo po ureditvi razmer.

Eden redkih, ki se je zavedal pomena organiziranosti in pomembnosti alpinističnega smučanja na PZS, je bil tedanji načelnik Komisije za alpinizem Matjaž Wiegele. Prepričan sem, da če ne bi smučarjev in deskarjev strokovno izobraževali, bi bilo nesreč alpinističnih smučarjev bistveno več. Ni naključje, da je PZAS zabeležila tolikšno število alpinističnih smučarjev in s tem kvalitetnih spustov tako na smučeh kot na snežni deski. Potrditev prave poti pri strokovnem usposabljanju za naziv alpinističnega smučarja smo dobili v Ecole Nationale de Ski et d'Alpinisme (ENSA) v Chamonixu marca 2000. Deset alpinističnih smučarjev iz Slovenije je v lastni organizaciji pridobilo izkušnje smučanja po celem snegu, ledenikih in na večji višini. Starosta alpinističnega smučanja in gorski vodnik prof. Anselme Baud nam je razkril svoje izkušnje s smučarsko tehniko in z varovanjem klientov pri smučanju v zahtevnih smučarskih smereh.

Vse naše želje in potrebe so naletele na gluha ušesa, zato smo v PZAS ustavili vse aktivnosti, od izobraževanja do evidentiranja spustov. Vsi člani so bili razrešeni, ker Komisija za alpinizem oz. vodstvo PZS nista bila

pripravljena sprejeti in poenotiti programa strokovnega izobraževanja za naziv učitelj in inštruktor turnega in alpinističnega smučanja ter rešiti nenakopavnih situacij financiranja izobraževanja in osnovnih dejavnosti. Nikoli nismo postali neodvisna enota PZS, kot kasneje na primer Komisija za tekmovalno turno smučanje. Tudi v okviru Smučarske zveze Slovenije (SZS) se zaradi podobne naglušnosti nismo organizirali, čeprav bi si to po uspehih in interdisciplinarni dejavnosti zaslužili.

Alpinistično smučanje danes

Po zaključku organizirane dejavnosti smo člani znanje individualno prenašali v nove smučarskointeresne skupine. Profesionalno gorski vodniki nudijo svoje usluge preko Združenja gorskih vodnikov Slovenije,² smučarski učitelji pa preko Zveze učiteljev Slovenije (ZUTS)³ v Podkomisiji za smučanje po neorganiziranem smučarskem prostoru. Največ znanja je pri posameznikih,⁴ v različnih amaterskih adrenalinskih društvih⁵ in v alpinističnih odsekih oz. klubih. Žal nobena od teh organizacij ne nudi kompletne slike alpinističnega smučanja, saj so za to dejavnost potrebne specifične odlike gornišva, smučanja in obrobni športnih zvrsti. S tem pa se je začel izdaten osip števila alpinističnih smučarjev, zato jih danes vztraja zgolj še peščica.

Gosak

Rdeča nit in stalnica našega zanesenega dela je beleženje domačih spustov. Še vedno obstajajo in se s skupnimi močmi dopolnjujejo vsi zapisi na spletnem mestu Gosak, ki na enem mestu združuje opise vseh spustov, smeri in smučarjev. Avtorji že dolgo načrtujemo posodobitev strani in danes je nastopil prvi potreben korak, ko lahko sporočim, da smo spletni strežnik prestavili na nov naslov gosak.turni-klub-gora.si. V prihodnje ga bomo posodobili predvsem z multimedijskimi vsebinami od slik, skic, filmov, GPS-sledi do vaših predlogov. Želimo, da se bo prijel tudi med turnimi smučarji, ki jim do sedaj ni bil izrecno namenjen. Vabljeni k v pisu smeri, zavojev in doživetij. ●

² <http://www.zgvs.si/>.

³ <http://www.sloski.si/zuts>.

⁴ Marijana in Marko: http://www2.arnes.si/~mcduder/ture_dnevnik.html.

⁵ Freeapproved: <http://www.freeapproved.com/>.

Besedilo: Borut Črnivec

S smučmi tako ali drugače

Turno in alpinistično smučanje ter freeride

Primerjava

Alpinistično smučanje smo umestili v zgodovino in čas, zanimivo pa ga je uvrstiti med ostale sorodne športe in ga z njimi primerjati. Težave se nam odprejo pri vidikih sorodnosti – četudi se omejimo na najelementarnejše, poznamo mnogo zelo različnih oblik drsenja po snegu – različnih bodisi po opremi in tehniki bodisi po značilnostih terena ali snežne podlage. Glede na razpoložljivi prostor bomo izpustili primerjave z daljnim sorodstvom, kot so npr. alpsko smučanje in deskanje na smučiščih, gorsko pohodništvo na smučeh ipd. Omejili se bomo le na najožje sorodstvo, ki ga danes predstavljata turno smučanje in smučanje brez omejitev (*freeride*). Prvega ni treba posebej predstavljati, v naših krajih je prisotno že več kot pol stoletja, število turnih smučarjev pa je v zadnjih dvajsetih letih pri nas tudi močno naraslo. Smučanje brez omejitev je k nam kot toliko drugega prijadralo z one strani Atlantika v zadnjem desetletju. V temeljih razširja variantno smučanje – smuko po neteptanih terenih v okolici žičniških naprav, ki se je v Evropi "avtohtono" pojavilo že ob nastanku smučarskih središč. Vse navedene zvrsti smučanja imajo nekaj opaznih skupnih značilnosti, seveda pa tudi vrsto manjših in večjih razlik, ki jih bomo poskusili podrobneje orisati.

Skupne značilnosti

Smuka se v vseh treh primerih odvija po neutrjeni, naravni in čim bolj nedotaknjeni snežni podlagi. Pri vseh oblikah imamo podobne težave z nedotaknjenostjo – to vsekakor najdemo v odročni divjini, mnogo terenov, tur oziroma smeri pa je zaradi bližine, zanimive konfiguracije ali strmine in manjše relativne nevarnosti plazov občutno bolj obiskanih. Množičnost hitro uniči nedotaknjenost in od smučin razorane vesine so lahko le še senca tistih užitkov, ki smo jih odšli iskat v belino.

Vsem trem opojnostim pa je skupna tudi glavna skupna nevarnost – nevarnost plazov. S tem so povezana nujna znanja akterjev o gibanju na plazovitih območjih ter večšine učinkovite in hitre uporabe osnovnih zaščitnih pripomočkov: plazovne žolne, sonde in lopate.

Gorniški dejavnik

Pri razlikah je umestno osvetliti osnovne nagibe in vrednote športnega udejstvovanja, ki je zelo različno. Pri smučanju brez omejitev so nesporno v ospredju gibalni užitki neomejenega smučanja, morebitni dodatni vzpon z vrha žičnice na greben ali sedlo pa le nujno zlo na poti do adrenalina. Nasprotno je turno smučanje, kjer je vzpon na vrh z lastnimi močmi osnovni element

ture, lahko osredotočeno na doživljanje gorske narave in so smučarski užitek drugotnega pomena. Mešanje gornjskih in smučarskih motivacijskih dejavnikov je pri turnem smučanju pravzaprav povsem odvisno od posameznika in pogosto tudi od vremenskih in snežnih razmer – smučiči lahko izkoristimo kot pripomoček za udobnejši obisk zasneženih gora. Alpinistično smučanje je z vidika gornjstva bližje turnemu smučanju, vendar je spust za smučarja pomembnejši izziv od vzpona.

Teren, sneg, padci, hitrost

Naštete dejavnike vzemimo pod drobnogled hkrati, saj se vzroki, posledice in značilnosti prepletajo. Za večino turnih smukov so značilni tereni, ki ob normalnih snežnih pogojih dopuščajo padce brez posledic. Pri težjih turnih smukih, ki imajo izpostavljene odseke, lahko postane padec ali zdrs na trdi podlagi usoden. Pri stopnjevanju strmine in izpostavljenosti je za alpinistično smučanje značilno, da vsaka izguba ravnotežja predstavlja resno nevarnost, morebitne padce je težko, pogosto pa nemogoče zaustaviti. Težje smeri zato praviloma dočakajo obisk le v dobrih snežnih razmerah, ko snežna podlaga ni trda.

Vrsta snega igra ključno vlogo pri smučanju brez omejitev, kjer se preprosto prelevimo v "lovce na pršič", vse druge vrste snega, z izjemo spomladanskega gnilca, pa so slaba

tolažba. Manjši padci v globokem pršiču so prej doživetje kot nadloga, praviloma neusoden izid tudi pri hudih padcih pa sam po sebi vodi v dvojce – v smučanje po vedno bolj strmem, zahtevnem terenu, kjer s skoki premagujemo zapore in pregrade, in hkrati v smučanje pri izrazito večji hitrosti. Variiranje hitrosti glede na vrst snežne podlage opazimo tudi pri turnem in alpinističnem smučanju. Pri zadnjem je hitrost od vseh naštetih športnih vrst v povprečju najmanjša.

Oprema

Očitne razlike seveda opazimo pri opremi. Večina sodobne turnosmučarske opreme je danes primerna tudi za alpinistično smučanje, pri katerem lahko za težje smeri potrebujemo dodatno alpinistično opremo. Izrazito izstopa oprema za smučanje brez omejitev, ki se je pravzaprav preporočilo s pojavom zelo širokih smučič. Te odlikuje neprimerljiva plovnost, zato nudijo povsem drugačno smučarsko izkušnjo, kot jo doživljamo pri turnem ali alpinističnem smučanju. Ker se pri smučanju brez omejitev praviloma ne vzpenjamo, teža opreme ne igra ključne vloge, zaradi česar je razširjena dodatna zaščitna oprema (plazovni ABS-nahrbtnik ali plazovna zračna blazina, ščitniki ramen, komolcev, zapestij, "želva" za zaščito hrbtenice ter integralna čelada) težja od alpinistične.

Snežne deske

Pri predstavljeni primerjavi podobnosti in razlik med alpinističnim in turnim smučanjem ter smučanjem brez omejitev na koncu omenimo še deskanje. Vse tri zvrsti po navadi obravnavamo posplošeno – dopuščamo tako drsenje na smučeh kot na snežni deski. Tehnika spusta pri tem seveda odstopa, a večina orisanih značilnosti ostane. Deskarje pogosto srečujemo na turnosmučarskih terenih, kjer so sicer obsojeni na napornejši vzpon z utiranjem gazi, a zato kasneje nagrajeni s spustom "brez omejitev".

Verjetno bomo vse bolj srečevali tudi deskarje s *split-boardom*,¹ ki omogoča vzpon s kožami kot na turnih smučeh, na vrhu pa deskar obe polovici združi v enovito desko in lahkotno odpluje v dolino.² Pri alpinističnem smučanju, kjer večino vzpona največkrat opravimo na derezah, je vseeno, ali s seboj nosimo smučič ali desko, oba pripomočka sta zanimiva za spust. Prednost smučič se izkaže le na težjih vodoravnih prehodih, v vertikalnih ožinah pa je prednost na strani deske – a ne eno ne drugo ne predstavlja resničnega smučarskega oziroma deskarskega izziva. ●

¹ Deljiva snežna deska.

² O spustu s tako desko lahko preberete v prispevku Mateja Tonejca Na dolgi poti, PV 9/2011, str. 53.

Deskanje po Italijanski varianti
Zimske smeri v Mangartu
Foto: Marko Kern

Vzpon skozi Jalovčev ozebnik

Foto: Jaka Ortar

Smučarska V- ali Z+?

Ocenjevanje težavnosti alpinističnih spustov

Besedilo: Marko Kern, Borut Črnivec,
Jaka Ortar, Andrej Terčelj

Švicarska lestvica

Alpinistično smučanje predstavlja nadgradnjo turnega smučanja v visokogorju, ki se odvija na večjih strmih oziroma bolj izpostavljenih pobočjih, kjer vsak zdrs ali padec predstavljata resno nevarnost. V lanski aprilski številki Planinskega vestnika je Igor Jenčič primerjal ocenjevanje zahtevnosti turnih smukov pri nas in v tujini ter predlagal ocenjevanje, ki bo primerljivo z ostalimi alpskimi narodi. Zato je smiselno, da osvetlimo predlagano švicarsko lestvico tudi pri alpinističnih spustih.

Razmah smučanja na strmih pobočjih se je v Alpah pričel pred štirimi desetletji, v 70. so bile presmučane številne zahtevne smeri. Takrat so bili tudi pri nas opravljeni prvi težki spusti na smučeh in za potrebe ocenjevanja ter primerjave težavnosti je bila prevzeta sedemstopenjska francoska lestvica. Poleg kompleksne ocene težavnosti spusta (od I do VII)

so ločeno ocenili tudi smučarske težave posameznih težjih odsekov (od S1 do S7). Pri tej zadnji "smučarski" oceni sta se povsem nepregledno mešala pojma izpostavljenosti in strmine. Za kompleksno oceno IV se je pri nas sčasoma predpostavilo, da naj bi obstajala objektivna definicija (širok in neizpostavljen ozebnik z enakomernim naklonom 45° in višinsko razliko 400 m), ki pa, kot se je izkazalo kasneje, ni imela podlage v francoski lestvici. Ostale kompleksne ocene sploh niso bile definirane, tako da je ocenjevanje temeljilo izključno na primerjavah z že presmučanimi smermi. Tako je vsakdo pri prvenstvenih spustih ocenjeval po svojih kriterijih in primerjalno s tistimi spusti, ki jih je presmučal.

Posledica je, da so ocene naših smeri glede na francoske ocene primerljivih spustov v Centralnih Alpah podcenjene v povprečju za približno pol stopnje. Dodatno se pri nas

zaradi neenotnega ocenjevanja, ki je predvsem posledica pomanjkanja natančnejših definicij, ocene razlikujejo tudi med različnimi gorskimi skupinami.

Švicarska lestvica in njena uporaba

Navodila za uporabo SAC-lestvice niso točno postavljena, tako da smo jih skupaj s kriteriji smiselno dopolnili ter prenesli v naše okolje. Ocenjevanje je v končni fazi še vedno subjektivno, saj se vsega ne da opredeliti. V dvomu z zdravo pametjo ne bomo zgrešili veliko.

Pri ocenjevanju se predpostavljajo dobre snežne in vremenske razmere ter dobra vidljivost. Časovna zahtevnost ture in nadmorska višina ne vplivata na oceno. Ocena se nanaša izključno na smučarsko težavnost, dodatka minus (-) in plus (+) se uporabljata za natančnejšo razdelitev lestvice. Morebitna alpinistična zahtevnost je podana posebej; če ima

Švicarska lestvica (SAC, Schweizer Alpen-Club), glavni kriteriji

Opisni pridevniki "strmo", "zelo strmo", "izjemno strmo"... pri kriterijih "Oblika terena" in "Ozki prehodi" se smiselno navezujejo na ustrezno strmino, torej "40° in več", "45° in več", "50° in več"...

Ocena	Strmina	Oblika terena pri vzponu in spustu	Ozki prehodi le pri spustu	Izpostavljenost
L lahko	do 30°	zaobljen, gladek teren brez ovir	ni ozkih prehodov	ni nevarnosti zdrsa
N (-, +) nekoliko težko	30° in več	prevladujejo odprta pobočja s kratkimi strmimi mesti, ovire je mogoče obiti; za vzpon so potrebni okljuki	ozki prehodi so kratki in nekoliko strmi	krajši zdrsi z varnim iztekom
P (-, +) precej težko	35° in več	kratka strma mesta brez možnosti izognitve, ovire v zmerno strmem terenu zahtevajo pravilne reakcije; vzpon zahteva zanesljivo izvedbo okljukov	ozki prehodi so kratki, vendar strmi	daljši zdrsi na valovitem terenu z možnostjo zaustavitve, nevarnost poškodb
T (-, +) težko	40° in več	strma pobočja brez možnosti izognitve, številne ovire zahtevajo natančno in pravočasno izvedbo zavojev	ozki prehodi so dolgi in strmi, še je mogoče tekoče zavijanje	dolgi zdrsi, ponekod čez krajše stopnje, na trdi podlagi smrtno nevarno
Z (-, +) zelo težko	45° in več	vsesplošno zelo strm teren, pogosto prepreden s pečinami, veliko ovir na kratki razdalji	ozki prehodi so dolgi in zelo strmi, zahtevajo zavoje s preskokom ali bočno drsenje	zdrsi čez strme stopnje, smrtno nevarno
I (-, +) izjemno težko	50° in več	izjemno strma pobočja, grape in ozebnički	zaporedni ozki prehodi so dolgi in zelo strmi, lahko zahtevajo skoke čez pragove	zdrsi čez visoke strme stopnje, v prepad
X skrajno težko	55° in več	najbolj strma zasnežena pobočja, stene in vesine	zaporedni zelo ozki prehodi so zelo dolgi in izjemno strmi	

Triglav - Veseli tobogan
Foto: Bor Šumrada

smer nesmučarski odsek, kjer se na primer spustimo po vrvi, pri oceni dodamo črko A.

Glavni kriteriji so med sabo več ali manj neodvisni in po horizontali ne sovpadajo. Prvi trije kriteriji (težavnost, strmina, teren) se sicer dopolnjujejo in določajo glavne lastnosti spusta, zadnja kriterija, ozki prehodi in izpostavljenost, pa sta horizontalno povsem neodvisni. V vrstici T (težko) imamo tako predstavljene kriterije, ki so značilni za to stopnjo, a ni nujno, da premore tako ocenjeni spust tudi odsek z dolgim in strmim ozkim prehodom ali da so pri padcu možni dolgi zdrsi, ki gredo čez krajše stopnje. Pobočje brez ovir, z lepim iztekom, visoko nekaj sto metrov, z enakomernim naklonom 40° in več bo ocenjeno s T.

Osnovni kriterij za določitev težavnostne stopnje je torej povprečni naklon, ki se meri na dovolj visokem odseku smeri. Čeprav je strmina zelo objektivni kriterij, je treba za točno določitev (pravilno) uporabljati naklonomer. Natančna definicija dovolj visokega odseka ni možna, ker je to odvisno tudi od drugih lastnosti smeri; več sto metrov visok odsek je recimo zagotovo dovolj dolg, deset metrov visok strmejši odsek sredi prostrane vesine pa ne.

Izpostavljenost je mišljena kot posledica padca, ki ga nismo ustavili. Če stopnja izpostavljenosti določene

Eiger, 3970 m, Westflanke,

Z+, 1200 m

Marko Kern

Foto: Zoran Gaborovič

Prvi se je na smučeh z vrha Eigerja leta 1970 spustil legendarni Sylvain Saudan. Smer po zahodnem pobočju je visoka 1200 metrov, njen povprečni naklon presega 40°. Najstrmejšemu odseku, ki je v zgornjem delu, so namerili povprečje 45° (na 400 metrov visoki vesini), z nekaj kratkimi, tudi strmejšimi mesti. Smer je po švicarski lestvici ocenjena z Z+.

Glede na poskus uvedbe novega ocenjevanja pri nas sem 3. aprila 2011 skupaj z Marijano Cuderman in Boštjanom Bešterjem takole ocenjeval naš spust po eni od klasičnih smeri Centralnih Alp: celoten potek smeri je relativno lepo pregleden s postaje Eigergletscher, naklon pobočja je od slabih 40° spodaj do vključno 45° v zgornjem delu, strmejših mest ni, smer nima nobene izravnave ali izrazite prelomnice, večinoma se smuča po obsežnih in zračnih vesinah. Tik pod vrhom smo izbrali linijo po zahodnem grebenu. Po švicarski lestvici večina kriterijev ustreza opisom okoli 5. stopnje: po osnovnem kriteriju (strmina do 45° na dolgem odseku) bi spust ocenil z Z-, ker je smer kot celota izpostavljena (zgoraj nevarnost zdrsa čez visoke strme stopnje), bi bila naša končna sodba Z. Razlika za plus glede na originalno oceno je lahko posledica dobre zasneženosti in s tem nekoliko manjše izmere strmine; lahko tudi v teži kriterija izpostavljenosti. Za primerjavo (glej Jenčičev članek): po sistemu Toponeige je spust ocenjen s 5.2/E4, po francoski lestvici s TD/S5, po naši stari lestvici bi ocenil s V-.

Primeri

Jalovec ozebnik v Sloveniji velja za mejni kamen med turnim in alpinističnim smučanjem, v spisku alpinističnih spustov je ocenjen s III-. Višina ozebnika je 400 metrov,

povprečni naklon je 37°, na vrhu je krajša ožina strmine 40°, iztek je lep, v odličnih razmerah je možen celo vzpon s smučmi. Vse te karakteristike so značilne za (zgorajo) težavnostno stopnjo P (precej težko). Ker je

smeri na lestvici presega stopnjo strmine, se ocena spustu poveča za tretjino stopnje. Seveda je pri tem treba ocenjevati oba kriterija na istem odseku smeri. Izjemno izpostavljena ("zdrsi čez visoke strme stopnje, v prepad") vesina z naklonom 45° bo tako ocenjena z Z+. Večji razkorak med strmino in izpostavljenostjo lahko oceno poveča tudi za več.

Podobno je treba upoštevati kriterij "ozkih prehodov", kjer nam način smučanja omejuje pomanjkanje prostora: žlebovi, gredine, police ...

Na oceno vplivajo tudi pomožni kriteriji (otežena orientacija pri vzponu in spustu; potek smeri ni razpoznaven; zgrešena smer je komajda popravljiva ali pa sploh ni), vendar ne več kot za tretjino stopnje.

Primeri ocen nekaterih v zadnjih letih presmučanih alpinističnih spustov:

- Jalovec (Jalovec ozebnik, P+; Z vrha skozi ozebnik, Z+)
- Mali Draški vrh (Južno pobočje, T-)
- Begunjsčica (Osrednja, T+; Grapa Y, T)
- Mala Mojstrovka (Pripravniska, T-; Sestopna, T+; Župančičeva, Z-; Butinarjeva, Z)
- Prestreljenik (Vzhodno pobočje, T-; SV stena, I+)
- Prisojnik (Z vrha na jug, T)
- Storžič (Peto žrelo, T)
- Grintovec (JV stena na Jamo, T; Fritsch-Lindenbach, X)
- Palec (Grapa, T+)
- Mangart (Italijanska pot, T+; Italijanska varianta Zimske, Z; Zimska smer, Z+)
- Kočna (Povnova dolina, Z-)
- Pihavec (Z vrha na Luknjo, Z-)
- Veliki Oltar (Kačji jezik, Z)
- Kanjavec (Aerotik, Z+)
- Skuta (Po Streži na Male pode, Z+)
- Razor (Žabji krak, Z+, A; Kugyjeva smer, I+)
- Ojstrica (Nemška grapa, I-)
- Veliko Špičje (Tumova, I-)
- Triglav (Gorjanska, I-; Ob severnem grebenu na ledenik, I; Orto, I+)

Če ocen vseh alpinističnih spustov pri nas niso ustrezno popravili tedaj, ko je bilo presmučanih smeri in njihovih akterjev še relativno malo, je sedaj to povsem nemogoče. Predlagamo, da se nove prvenstvene smeri in vse bodoče ponovljene smeri ocenjujejo po švicarski lestvici. Tako bodo nekaj časa vzporedno v uporabi črkovne švicarske in stare številčne ocene, dokler sama uporaba med smučarji ne bo odločila, ali ostanemo pri stari lestvici ali pa se z ocenami uskladimo z ostalimi alpskimi narodi.

Nekaterim "zasvojenecem" s strmimi smučinami, predstavnikom različnih generacij, smo zastavili najbolj tipično vprašanje, ki se navadno zastavlja v zvezi s t. i. ekstremnimi ali adrenalinskimi športi: zakaj?

Franci Mrak: Ves čas me je gnala radovednost, ali se da zaviti tudi na veliki strmini. Tega sem se učil kar nekaj časa; najprej si nisem upal gor, ker nisem vedel, kako bom prišel dol. Postopoma sem se kalil in počasi je steklo. Potem pa nikoli ni bilo dovolj. In kar je bilo glavno – zelo rad sem smučal.

Drejc Karničar: Začel sem zato, ker sta se na začetku moje alpinistične poti z alpinističnim smučanjem ukvarjala moja starejša brata Luka in Davo. Bila sta moja učitelja in vzornika – prava carja; pa ne le zame! Na vrhuncu ukvarjanja z alpinističnim smučanjem (od Sinjega slapu prek Matterhorna do Anapurne) me je gnal predvsem športni dosežek. Dokazovanje, da zmorem. Samopotrditvev. Danes smučam zato, ker v tem neizmerno uživam. Ker v zasneženih stenah še vedno iščem linije, kjer bi se dalo smučati. Škoda je le to, da jih premalo izpeljem ...

Davo Karničar: Alpinistično smučanje je združitev alpskega smučanja z alpinizmom. S težavnostjo raste tudi nuja po obojestranski pripravljenosti. Oba športa sta pri nas, zahvaljujoč mnogim generacijam, dosegla najvišji nivo. Zato lahko nadaljujemo in moramo nadaljevati. Smučanje mi pomeni izpolnitev in potrditvev. Še toliko bolj, ker sta oba športa utemeljen element narodove identitete.

Maja Lobnik: Smučati sem začela že pri treh letih, v otroštvu sem veliko alpsko smučala, kasneje pa sem združila dve ljubezni, dve strasti: hribe in smučanje. Vedno me kar spreleti, ko zaznam, da so dobre razmere za kakšen spust z vrha; po drzni smeri/liniji, ki si jo želim presmučati in za katero si morda kdaj prej niti predstavljati nisem znala, da je kaj takega sploh mogoče ... Toda ko enkrat stojiš na smučeh, je vse drugače ...

Jaka Ortar: Tudi sam sem eden od zasvojenec – če se znajdem preblizu zasneženim strminam, imam težave s koncentracijo za sprotne opravila. Oko namreč samo od sebe išče zasnežene povezave med vrhom in vznožjem pobočja, kar je še posebno neprijetno v času izpitov ali pa npr. med vožnjo. Domači že vedo, da bom šel kmalu potem pogledat to pobočje še od blizu. Toda od ideje do uspešnega spusta moram pokazati še veliko potrpežljivosti, vztrajnosti, pravnega ocenjevanja snežnih razmer, raziskovalnega duha, poguma. In med vsakim naslednjim obiskom gora dobim nove ideje, nove cilje – to je začarani krog pristnih zimsko-gorniških užitkov, ki ga začasno prekine le poletje.

povprečni naklon nekaj večji od 35°, pa tudi morebitni zdrsi pri smučanju bi bil daljši, je tako končna ocena P+.

Sam spust na smučeh z vrha Jalovca v ozebnik pa je bistveno zahtevnejša tura in je trenutno ocenjen s petico. Vršne vesine so strme (do) 45° in tudi oblika ter razčlenjenost terena ("vsesplošno zelo strm teren, pogosto prepreden s pečinami, veliko ovir na kratki razdalji") ustrezata stopnji Z (zelo težko). Izpostavljenost na Jalovčevi strehi je izjemna (šesta stopnja, "zdrsi čez visoke strme stopnje"), kar skupno oceno poviša na Z+. Kompleksni oceni je smiselno dodati še omenjene informacije za boljšo predstavbo (izpostavljenost bomo navedli, ker je višja od pričakovane za to težavnostno stopnjo). Recimo: Jalovec, Z vrha skozi ozebnik, Z+, 45°/40°, zgoraj izpostavljeno, 600 m.

Za klasični zahtevni spust pri nas velja Mangart po Zimski smeri. Ker je skok (najbolj strmo mesto, več kot 50°) v smeri bolj malokrat lepo narejen, se mu večinoma umaknemo in smučamo nekoliko lažjo italijansko varianto. Naklon na ključnem delu Zimske smeri z italijansko varianto (dolga rampa v zgornjem delu) je okoli 45°, veljajo pa tudi vse ostale lastnosti ocene Z. Na sami "italijanski obvoznici" je sicer izpostavljenost res bistveno večja ("zdrsi v prepad" = izjemna izpostavljenost), vendar je tam naklon občutno manjši (do 40°) in kompleksne ocene spusta ne poveča. Podobno velja za vršni del smeri, kjer je izpostavljenost prav tako izjemna, vendar je odsek strmine s 45° prekratek. Tako lahko postavimo za referenčno peto stopnjo švicarske lestvice: Mangart, varianta Zimske, Z. ○

Macesje (Košuta, Pichsov žleb) Foto: Marko Kern

Virtuoz strmih smučin

Pogovor s Francijem Mrakom

Besedilo: Jaka Ortar

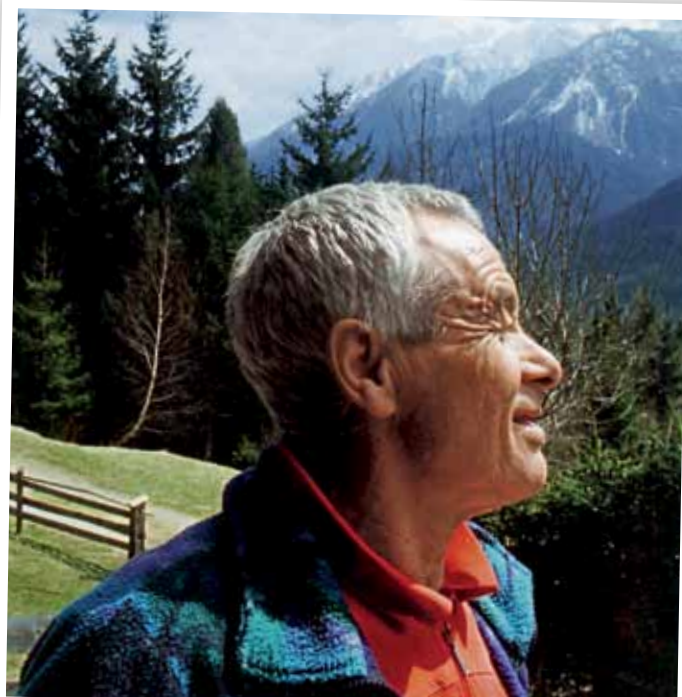

Foto: osebni arhiv Francija Mraka

Alpinistično smučanje pri nas se očitno ni začelo leta 1972 s spustom čez vzhodno pobočje Škrlatic. Do te ugotovitve sem prišel kar kmalu po tem, ko sem se zapletel v pogovor s Kranjskogorčanom Francijem Mrakom, ki je bil, kot kaže, pravi prvi pionir alpinističnega smučanja pri nas, ni pa o svojih spustih ne govoril ne pisal. Njegov oče je bil alpinist in ga je s seboj v hribe vodil že kot kratkohlačnika. Franci je bil že takrat navdušen smučar in med sestopi na zimskih turah je začel razmišljati o smučanju z vrhov, zato je že v zgodnjih najstniških letih začel s sabo jemati smuči. Po strmih pobočjih in grapah je začel smučati v sezoni 1957/58. Potem je šel k vojakom. Dve leti po vrnitvi iz vojske je tekmoval v alpskem smučanju, od leta 1965 (takrat je štel 25 let) pa je vedno pogosteje užival v strmih smučinah, dokler se niso začele težave s koleno. Seveda pa še vedno vsak dan pozimi smuča v Kranjski Gori. Bil je tudi član Smučarske zveze in je poučeval tekmovalce.

Je takrat še kdo poleg vas smučal po strmih pobočjih in grapah?

Nikogar nisem poznal, ki bi se pred mano ali sočasno ukvarjal s strmim smučanjem. Ljudje si niti niso predstavljali, kaj počnem, zato sem ob odhodu od doma rekel, da grem samo malo na Vršič. O spustih nikoli nisem debatiral niti si nisem nič beležil ali poimenoval smeri, vse sem zadržal zase. Skoraj vse sem presmučal sam, izjemi sta bila spusta

s Triglava leta 1973 in po Pallavicinijevem ozebniku leta 1978.¹

Kateri spusti so vam najbolj ostali v spominu iz mlajših let oz. od takrat, ko je bilo smučanje z vrhov gora šele v povojih?

Pogosto sem se podal na Mojstrovko, v prvo snežno grapo desno od Vratc (lokacijo smeri sva določila ob pomoči fotografij – tu govori o Butinarjevi grapi, Mrak teh imen takrat ni poznal, op. p.). Bilo je super dobro, fino napeto. Z vrha Mojstrovke sem šel na Šitno glavo (danes ji pravimo Smer ob rebru, op. p.), vmes med njima pa še skozi dva prehoda z grebena (Pripravniska in Župančičeva smer, op. p.). Jalovčev kuloar mi je vsekakor ostal globoko v spominu. In grapa iz Velike dnine v Krnico, a ne običajni pristop, malo bolj desno, če gledaš od spodaj, sem šel. S Špika sem smučal po Kačjem grabnu, smučal sem tudi z Begunjsčice naravnost proti Domu na Zelenici (Osrednja grapa, op. p.) ...

Leta 1967 sem smučal v Prisojniku, in sicer v vznožja ledenika v Škednju v Krnico. To smer sem si ogledoval kar deset let, preden sem se je lotil. Zgoraj se je dalo smučati po ledeniku, zato sem nekajkrat vlekli mladince na trening tja gor. Ni pa se dalo smučati od ledenika do vznožja stene, tam je bilo treba peš. Enkrat pa je *nabutalo* snega in sem smučal do dna. Spodnji konec je bil pa sploh nor! Ja, res

napeto. Kar nekajkrat sem razmišljal, ali bi zavil ali ne bi zavil ... Sicer sem pa vedno zavijal, kadar sem smučal. Normalno. Za Akom nad Tremi macesni smo imeli enkrat tekmo, junij je že bil, pa sem se odločil in skočil v grapo. Pa je bila presmučana še Jugova grapa. (*smeh*)

Kakšna je bila vaša oprema takrat in kako ste se pripravljali na spust?

Smučal sem s smučmi, dolgimi 200–205 centimetrov, ki so jih prav za mojo težo naredili v Elanu; sodeloval sem namreč pri razvoju smuči in sem jih tudi testiral. Vedno sem se po smeri spusta najprej vzel peš, da sem pregledal teren. Dereze in cepin sem uporabljal zelo redko, vedno sem čakal in pazil, da so bile idealne razmere: brez ledu, *firnček* (srenec, op. p.) centimeter ali dva. Bil sem tudi v navezi z vremenarji na Kredarici, ki sem jih večkrat po telefonu povprašal o razmerah. Nikoli nisem izzival v slabih razmerah in zato nimam nobenih izkušenj z zdrsi in plazovi.

Razmere so bile torej odločilne. Je še kaj drugega vplivalo na to, da ste se spustili po preplezani smeri ali ne?

Ja, se mi je tu in tam zgodilo, da nisem bil razpoložen in se nisem spustil na smučeh. Ne velikokrat, a tu in tam se zgodi. Pa *pošlihtano* moraš imeti v glavi, da vse *klapa*, ker napak ne sme biti. Nikoli nisem imel težav, vedno se je krasno izteklo. Nehal sem zaradi težav s koleno in ... star sem *ratal*.

¹ Posnetek spusta po Pallaviciniju: <http://www.youtube.com/watch?v=HBoNUbw2-5w>.

Nekaj časa ste bili član Smučarske zveze in sodelovali ste pri izobraževanjih in treningih. Ste pogrešali strme smučine, kadar ste bili na urejenih smučiščih?

V letih 1978–1982 sem bil na Smučarski zvezi in sem s tekmovalci hodil na priprave v tujino, kar je bila zame pravzaprav odlična priložnost, saj sem imel možnost presmučati vse, kar se je dalo: v Cervinii, okoli prelazov Stelvio, Tonale, Monte Cristallo ... Tam sta dva kuloarja, *madona*, sta dobra! (*zamišljeno*) Tam sem tudi nekaj poslikal, le kje so tiste slike? Bilo je pa tako, da so po koncu treningov tekmovalci šli na kosilo, jaz pa v grape. Užival sem, da to ni res!

Franci Mrak pod Kotovim sedlom
Foto: osebni arhiv Francija Mraka

Prej ste omenili smučanje po Pallaviciniju v Grossglocknerju. Na spletu lahko najdemo tudi posnetek spusta. To pač ni bil mačji kašelj, pa še snemali ste ga!

V časopisu sem zasledil zapis o Sudanovem spustu po severozahodni steni Eigerja² in z Vanjo Matijevcem sva že načrtovala njegovo ponovitev. Pred tem pa je Matijevc organiziral spust po Pallaviciniju. V hitenju sem pozabil gozdarje, zato sem ves vzpon opravil v pancarjih. Presmučala sva spodnjo tretjino vstopnega žleba s škrbine, celega pa ne, ker je bil tam led. Ta spust je bil moj najlepši od vseh in tudi eden najbolj strmih.

Posebno doživetje je bilo snemanje reklame ...

Ja, reklamo za 3 x 3 smo snemali na Voglu. Janez Brojan³ je bil vodja. Bilo je slabo vreme in sem šel smučat samo jaz. Pa še iz helikopterja sem moral skočiti, ker pilot ni upal prista-

ti. Snemal je nek Primorec, ki me je skoraj *pokozlal*, ko je iz helikopterja visel s kamero v rokah. Spustil sem se po Šiji v neznano, pojma nisem imel, kako bo, ampak bil sem previden, tako da je bilo varno. *Fajn je ratalo*, smučal sem dobro in snemalec je dobro posnel.

Vsako leto ste imeli smučarsko srečanje pod Triglavom. Kako so potekali ti dnevi?

27 let sem vsako pomlad hodil na organizirani triglavski smuk na Staničevo kočjo. V četrtek smo šli iz Krme gor, da smo odkopali in pripravili kočjo, v petek pa sem jo vsako leto, če so le bile razmere prave, mahnil proti

smo morali hoditi celo po skalah, ker ni bilo povsod dovolj snega, drugače pa so bile snežne razmere kar ugodne. Po grebenu smo smučali kar naravnost, če je šlo prehitro, pa smo zavijali. Zelo malo jeklenice je gledalo iz snega, tu in tam pa je bil na grebenu del smuči v zraku. Najtežji del je bil z Malega Triglava. Spusta v območju poti na Kredarico potem nisem več ponavljal, se mi ni zdel ne vem kaj. Leto dni kasneje sem smučal z vrha Triglava v območju poti do sedla in nato naravnost na ledenik.

Katera smučarska smer s Triglava vam je najbolj pri srcu?

Krasna je tista v zahodnem delu stene nad ledenikom (s pomočjo fotografij sva ugotovila, da je to smer, ki poteka ob Dolgi Nemški smeri - v arhivih je imenovana tudi Z vrha na začetek Kugyjeve police, od spusta po njej leta 2009 pa Po grapi s severnega grebena, op. p.). Ko sem smučal tam, je bilo noro, idealno zasneženo, po grebenu je šlo v redu, nič problematičnega. To je bilo vriskanja in navijanja pri Staničevi kočji! V grapi z grebena sem naredil le tri ali štiri zavoje, ker je bila preozka za moje smuči, naklonina pa se mi ni zdela nič posebnega. Še posebej pa mi je bil všeč varen iztek te smeri - ne tako kot v Pallaviciniju. To smer sem smučal kot zadnjo z vrha okoli leta 1985. Kasneje sem se še nekajkrat peljal s sedla med Malim in Velikim Triglavom na ledenik.

Kaj pa mislite o abručanju in spuščanju po vrvi?

Abručanje ... Na primer Hudičev žleb - tisto lahko *poabručaš*, tisto ni smučanje. Isto, kot da bi se po riti zapeljal dol. Moraš narediti ovinek, a ne! Da bi se pa s *štrikom* smučal? Ne, ne, greš drugam ali pa počakaš na boljše pogoje. Ali smučaj ali pa pojdi na lažji teren.

Vam je ostalo kaj neuresničenih načrtov?

Je, ja. Premalo časa ... Aktivno sem smučal nekje do 45. leta in še malo čez. Smeri pa so se tudi ponavljale. Česa novega potem nisem več presmučal. Opazoval in načrtoval sem smučanje prek severne stene Razorja v območju Kugyjeve smeri, pa se ni izšlo, saj ne vem, zakaj ne. Ko je zaradi težav s koleno šlo že h koncu moje smučarske kariere, mi je pa v oči padel Stenar. Krasna *flanka*. Ne vem, kako da je nisem opazil že prej. ○

² Sylvain Saudan, alpinistični smučar, http://en.wikipedia.org/wiki/Sylvain_Saudan.

³ Janez Brojan, gorski reševalec in alpinistični smučar; PV 4/2011, str. 14.

Samote Trnovskega gozda

Iz doline Belce v Ajdovščino

Besedilo: Rafael Terpin

Prostranstva Trnovskega gozda
Foto: Anka Vončina

Izhodišče: Putrihove klavže na Belci, Krajski park Zgornja Idrija.

Res, do Putrihovah klavž je iz Idrije kar daleč, bližnje Krekovše (stara gozdarska postojanka) je bilo postavljeno že skoraj v osrčju Trnovskega gozda. Vendar je cesta vsaj do Idrijske Bele dobra, naprej po soteski Belce pa le od junija naprej, ko jo cestarji očistijo za zimskimi plazovi in nenadnimi vodami. Pokrajini pa ni kaj reči. Ves čas se vozimo ob prečedni vodi, ki niti s srebrom, kaj šele s civilizacijo, ni umazana. Peljemo se mimo Divjega jezera, Fežnarjeve oštarije v Idrijski Beli, mimo idrijskega kopaljšča na Lajštu. Tam se nam Idrija izneveri v desno, mi pa nadaljujemo naravnost ob Belci. Pri zadnjih hišah (desno Šinkovec) se dolina vendarle nekoliko razširi. Kdor se v grapah počuti preveč utesnjenega, naj tukaj bolj globoko zadihaja. Nad Šinkovcem se dolina stisne. Svoji brvi pravijo lovci

pasarela, neverjetna skala tik ob cesti se imenuje Babji zob. Še višje peljemo mimo Marijine kapelice z močnim izvirom. Ljubitelji odlične studenčnice pravijo kraju kar Pri Marički.

Od klavž pod Putrih

Mimo Požganih klavž (ime je še iz časov, ko so gradili le lesene klavže, 16. stoletje) se preko klancev pride do Belških ali Brusovih klavž. Nad njimi se grapa z vodo in cesto še enkrat strahovito zoži, predelu se nekoliko ponemčeno reče V klomah (soteska).

Sredi zadnjega, daljšega in bolj trmastega klanca proti Krekovšu so v neverjetni "dolini" zabodene Putrihove klavže. Vse idrijske klavže so pomagale plaviti les do leta 1927., ko je huda povodenj podrla grablje v Idriji, se pravi za vodo propusten jez, kjer se je ustavljal ves naplavljen les. Danes so vse klavže obnovljene in dobro očuvane.

Tu se začne moja današnja pot. Treba bo pošteno ugrizniti v kolena. Vsaj uro hoda bo šlo strmo navzgor. Kar pod s šinklni krito streho je treba zakoračiti, čez jez. Na drugi strani se takoj stopi na bolj šibko stezico. Prvi klanec je takojšen. Brez obiranja zelo domiselno zaključka navzgor po ponvasto uleknjeni dolini. Dodati moram, da so skoraj vse tukajšnje doline precej gor postavljene. Lahko bi jim rekli tudi suhe grape.

Že kmalu sem v Smrekah. Ljubkovalo ime se je med lovci in *holcarji* (gozdni delavci) oprijelo po letu 1952., ko so zasadili smreke. Tisto leto je bilo grozovito sneženo, še v Idriji sami ga je padlo dva metra na debelem. Vsa dolina nad klavžami je bila na tleh, pravijo. Les so več let spravljali na cesto in s kamioni proti mestu. Precej gozdnih delavcev je bilo tedaj Gorjanov (prebivalci z Gore nad Ajdovščino, torej onkraj Putriha). Čez teden so *holcali*, ob

Belške klavže
Rafael Terpin, akril, 2001

sobotah pa so jo kar po bližnjici usekali domov. No, in njihovo skoraj pozabljeno in izginulo bližnjico danes ubiram tudi sam. Na izreden jesenski dan, ko je v krošnje že udarila barvita toplota in ko se v grapi še melje nekaj srebrnikaste megle. Vršne hoste najbrž že parajo prešerne luči, prepuščene svojim igram v mešanih tisovških gozdovih. Kaj, enkrat že stopim mednje! Nad smrekicami, ki so do danes že zrasle v smreke, je steza spet dobra, bukov gozd nad njimi pa ves mlad in svež. Petdeset let gozdu ne pomeni prav mnogo. Del moje doline je bil udarjen še z poznejšimi snežnimi plazovi. Tod nekje se desno odcepi steza na Tisovško Gamsarico. Gamsarica, povejmo, je skoraj osem ur hoje dolga lovska steza, speljana visoko nad desnim bregom Belce. Skalnati del, se pravi moj desni, prefrigan teče po večkrat prekinjeni polici,

ponaša se z ohlapnimi *zajlami* in izrivanimi klini, še bolj pa z neverjetno botanično bogatijo (kranjski jeglič, idrijski jeglič, avrikelj, Clusijev svišč, najmanjši alpski zvonček, slečnik, dvocvetna vijolica, Bertolonijeva orlica, bodika, tisa ...). Na koncu se steza, ki je nekajkrat pod hudim vprašajem, če sploh še je steza, dvigne v hudo strmino in se nad Vratci dotakne tisovške ceste, to je že strašno visoko pod Poslušajnem.

Vse videno se le počasi usede v zavest

Nekaj višje se z moje današnje poti odcepi lagodnejši del Gamsarice v levo, torej proti Široki dolini in Štantom. Ta del poti po delno grapastem in delno planotastem svetu je zanimiv tudi za navadne smrtnike, ne le za lovce, seveda iz drugih razlogov. Pot se suče skozi stare, z raznovrstnim drevjem poseljene gozdove, z

ostanki kopišč in že davno odmrlih gozdarskih koč, brunaric.

Moja direktna pot še naprej rine v klanec. Usmerjena je proti Orlivcu. Lovci krekovške lovske družine imajo navado reči, da jih steza žene na Orlivec. Gorjani mu rečejo rahlo drugače: Grlivec. Vsaj uro pa pol se vleče klanec. Kaj se ne bi, klavže so vsajene na približno 600 metrih, do Orlivca je še enkrat toliko.

Gozd okrog mene začinja blesteti v sončevih lučeh. Na nič drugega ne utegnem misliti. Le zijam v svetel dan, ki se mi blagohotno z neba izceja skozi barvite, rumene in oranžne krošnje. Še na sapo ne mislim več. Moje z zemeljsko težo okrancljano bivanje nima več nobene *ta zaresne* peze. Korak za korakom mi gre kar se da lahkotno izpod nog.

Zadnji metri do tisovške ceste gredo skozi prav položno dolinico med Orlivcem na desni in Putrihom na levi. Cesto je vrh predihanega klanca pravzaprav pristrčno srečati. Znašel sem se na planotastem, a precej razgibanem svetu visoko nad dolino Idrije in Belce, da, tudi nad Deželo onkraj silnih trnovskih gozdov (mislim na Vipavsko dolino). Nadmorska višina je tod med 1000 in 1100 metri, vrhovi sežejo še nekaj višje. Cesta v desno gre na Škrbino in od tam na Lokve ali na Vojsko, naprej v moji smeri proti jugu pa vodi do razcepa Preska, levo proti Zadlogu, desno proti Kovku. Vse je torej jasno.

Z leve prihaja k meni kratek cestni priključek. Zaženem se po njem tistih piškavih sto metrov do njegovega konca. Znajdem se na precej odsekanem robu pod Špičastim vrhom, pod mano se v hladno divjino pogloblja dolina Belce, iz katere sem prilezel, zadaj za Krekovšem in Osredkom se da slutiti sosednjo dolino Idrije, nad njo pa Hleviše s Slaniškim grebenom in z nekaj čekovnikarskimi hišami. Pogled je precej nenavaden, treba je nekaj trenutkov utihniti in ga počasi, počasi dojemati. Saj potem se vse videno že usede v zavest.

Vrnem se na cesto. Nekaj nižje je v kotanjastem svetu nekaj več prostora za občasnno skladiščenje posekanega lesa in tudi za stroje, s katerimi si pomagajo gozdarji. Tu se moj zlati občutek lagodnega jesenskega pohajkovanja neha. Čaka me najmanj poznani del poti. Steza bo ali pa ne bo, si resno dopovedujem. Dobro bi bilo, da ohranim pravilno smer. Res pa je v kraškokalnatem gozdu včasih brez poti prav težko.

Mojemu lesnemu odlagališču ob cesti pravijo lovci krekovski družine Pri materi. Kraj so krstili kar sami, da bi se pač v prostranstvu tisovških gozdov bolje znašli. Pri materi je v resnici imenovan najvišji prehod na gorjansko stran v bližini Potegle. Tam čez sem danes namenjen. Navežem jo kar po vlaki desno navzgor. Vlaka se sprevrže v stezo, steza se cepi. Mahnem jo v levo. Potem steze zmanjka. Kakor zmeraj v podobnih primerih se ustavim, da mi prehitro ne posrka prav vse sape. Saj bi me še zalopnilo. Premislím: doslej je bilo vendar vse točno tako, kot mi je pokazal tukajšnji *jager*, sosed Miha! Seveda. Mahnem jo torej naprej v ravni črti! Skozi grmovje in podrtijo izravnanih bukev. In glej, po nekaj metrih stiske že stojim na znani, s travo poraščeni gozdni cesti. No, si pravim, šlo je še kar srečno. Še odcep k Materi poiščem!

Sonce stresa veselost skozi krošnje bukev

Nobenih težav. Stara, z visokim ščavjem poraščena pot se le nekaj deset metrov nižje požene nad cesto. Sonce nekam polneje stresa svojo veselost skozi krošnje starih bukev. Vsa hosta je posejana z robotimi skalami, vmes so kot sledovi starodavnih gozdnih del utesnjene kratke ravnice. Vrtače so globlje. Pot jih spretno obletava in se hkrati rahlo vzpenja. Na najvišjem, tudi najbolj kamnitem prehodu je moja pot le še ozka steza.

Torej, Pri materi! Kako prijazno ljubkavalno ime so možakarji dali temu sicer nepomembnemu kraju sredi prostranih host. Najbrž se jim je tu zgoraj zdelo, da so že napol doma, v *režancu* domače hiše na Kovku, Otlici ali na Dolu (Predmeji) so že videli mater, kako jih pričakuje. Saj bo prišel! Zdaj zdaj mora priti. Od Klavž do Matere sem hodil kakšni dve uri in pol. Gorjani bi s potjo seveda na kratko opravili.

S prehoda se pot začne spuščati, a ohranja staro smer. Hkrati se kmalu sprevrže v poraščeno vlako, ta pa v še kar zvožen kolovoz. Ni dolgo in sem spet na cesti, to pot na gorjanski strani. Nekje blizu za Kališkim vrhom mora biti. Orientirati se tod ne da. Po karti že, a gozd sam ne nudi nobene opore. Na karti sem prebral in pozneje tudi preizkusil, da se moja cesta, na katero sem pravkar padel, začinja za Jakušem iz smeri Majerija-Mala Gora, končuje pa se malo pod Korenino na Predmeji. Ves čas teče po gozdnih samotah in tudi po senci.

Putrške (Putrihove) klavže
Rafael Terpin, akril, 2001

Zavijem levo, tudi Miha me je pred letom *navižal* v levo: Kovk bo pač na levi. Če je Kovk na levi, bo Otlica na desni, le Kališki vrh bi moral obiti.

Tiho makadamsko cesto posebej ljubijo kolesarji, poznavalci teh koncev pač. Spelje se mimo starih jas in pozabljenih košenic za Oblim vrhom. Tudi nekaj vikendaških uživanje se more slutiti v prijaznih senčnih krajih.

Ko so se nad Grofom odprle gorjanske domovnice, kovkarsko domače in tudi za oko prijazne, sem dokončno opravil s samoto tisovških klancev in strašnih host. Tja do Sinjega vrha se v prepleten paternošter za roke držijo rdeče strehe, zeleni travniki, ograjene njivice, kamnite poti in beli plotovi. Pogled je zares presenetljivo lep. Moraš obstati sredi bele ceste in v priznanje pokimati videnemu.

Na asfalt Col-Otlica se pride malo pod nekdanjo šolo. V bližini

razkošno obnovljenega in predelane Štulčevša sem si pred časom ogledal imenitno škvavnico, se pravi naravno skalnato kotanjo, v kateri se vse leto zadržuje voda. Do nje vodi kratka označena stezica.

A že pred Štulčevšem zavije ožji asfalt na Sinji vrh. Včasih so mu rekli Svinji vrh. Kdaj so ga prekrstili, pa ne vem. Hočem na Rob, torej na odsekani rob gorjanske planote, kjer si popotnik vsakokrat znova odpočije duha in oči. Ušesa malo manj, saj spodaj v Deželi že od daleč brenči Ajdovščina.

Preprosto odmri za nekaj kratkih trenutkov

Klopca na prepihanem je zlata vredna. Zvrha kar trdo štrbunknem nanjo. Čaka me ogledovanje Dežele in njenih jesensko obdarjenih robov, čaka me pol urice dobrodejnega odpočivanja, čaka me malica, tudi *ta*

mali kozel (pivo). Vse bo še v redu, si pravim. Zdaj si tako rekoč doma, na svoji redni romarski poti! Od tod naprej prav nič ne more iti narobe. Le oddahni si.

Krasno je. Jesen bogati Goro in Deželo, Goro bolj z barvami in lučmi, Deželo tudi s plodovi in njihovimi sokovi. Izpod nog se mi v Deželo spušča žametna gabrova Reber, spodaj že skoraj v naročju doline se je spotegnila v dolge zlate travnike. Pod Gorenjem so zarisani prvi vinogradi. A do Dežele je še kamniti Škol in tja proti Lokavcu je neznansko veliko zelenih košenic. Vse so opredene s hrastičjem in z ozkimi mejicami. Za starim mestom se v soncu koplje vsa prostrana kmečka ravan. Prvi bregovi onkraj, proti Planini nastavljeni, so že v goricah. Izpod nog se mi po svoji grapi zvije še mladi Hubelj. Spremljajo ga rdečerjave hrastove meje.

Vse glasove se da preslišati. Vse nepotrebne glasove se more odpisati. Ves milijon misli, ki trenutno plezajo po meni, me polnijo in praznijo obenem, se da strniti v eno samo preprosto nujno: povsem se umiri! Nastavljen toplemu oktobrskemu soncu zamiži v gorko temo in preprosto odmri za nekaj kratkih trenutkov. S tem ne boš nikogar prizadel.

Se boš že zagnal po Šturski poti mimo kapele! Se ne mudi. Vse počaka. 📍

Zimska pot pod Putrihom Foto: Marjan Bradeško

Obronki Trnovskega gozda z Zadloške planote Foto: Marjan Bradeško

Med Dunjo in Reklanico

Krog okoli Strme peči

Besedilo: Milan Meden

Divji svet zahodno od
Strme peči (desno), levo Montaž
Foto: Andrej Stritar

Imeti dobre prijatelje je vedno lepo, posebno, če so med njimi tudi taki, ki te večkrat povabijo na zahtevnejše visokogorske ture. Izlet, na katerega sva se z Maticem odpravila na sončen septembrski konec tedna, je za zmernega gornika, kot sem jaz, predstavljal zahtevno, a uživaško visokogorsko turo. To je ena izmed dogodivščin, ki si zaslužijo prostor v predalu lepih spominov in o kateri bom nekega dne morda pripovedoval svojim vnukom.

V načrtu je bil vzpon na Strmo peč (Monte Cimone, 2379 m) iz doline Dunje (Dogna) po ferati Norina. Naslednji dan naj bi na drugi strani gore prehodila pot Alta via della Val Raccolana do sedla pod vrhom Cuel de la Baretta (1522 m), od koder naj bi sestopila nazaj v Dunjo po poti št. 619, ki sva jo videla označeno na karti. Tura, ki nudi vse, kar si želi iskren ljubitelj

gora: divjo naravo, vrtoglave višine in čudovite razglede. Kljub zadoščenju, ki ga podari ta podvig, pa morebitnim ponavljavcem priporočam, da se na pot odpravijo z dvema avtomobiloma. Enega naj pustijo na izhodišču v Dunji in drugega v Železni dolini (Canal del Ferro), kakšen kilometer pred krajem Kluže (Chiusaforte). Zakaj tako, bo jasno v nadaljevanju.

Dolina Dunje

Dolina Dunje je idealno izhodišče za nepozabne ture na odmaknjene vrhove Zahodnih Julijskih Alp, nad katerimi kraljuje veličastni Montaž. Preden odrineva na pot, položiava pod avtomobil pločevinki nizkoalkoholne pijače, ki bosta proslavili najin srečni povratek, in polna optimizma začneva turo. Spustiti se je treba do živahnega potoka Dunja in prav kmalu naletiva na prve ovire, saj je pot na nekaj mestih odnesel zemeljski plaz. Ko prideva do potoka, se razveseliva, saj si bova lahko ohladila noge do kolen. Mostu namreč ni več, ostali so le betonski bloki in nekaj železja. Brzice je treba prebresti, kar se nama zdi izredno zabavno, a pozor, potok lahko ob nenadnem naliivu hitro naraste. Če se v takem primeru nahajate na napačni strani, vam ne bo več do smeha.

Na nasprotnem bregu se steza začne takoj strmo vzpenjati. Za hip se ustaviva pri ruševinah zapuščene planine, da si ogledava ostanke

Ferata Norina na Strmo peč Foto: Matija Turk

življenja iz preteklosti. Desno od ruševin se priključi pot, po kateri se bova naslednjega dne vrnila.

Nenavadna najdba

Po napornem vzponu čez lepo gozdnato pobočje prideva do bivaka Cividale. Zmotno sem bil prepričan, da bova tu prespala, in že sem užival ob misli na ogenj, ob katerem si bom posušil prepoteno obleko. Matic pa me kmalu postavi na trdna tla. Do bivaka Sandro del Torso, kjer bova dejansko prespala, se bo treba še pošteno potiti. Ko se zdi, da korakava že celo večnost, v daljavi za sabo zagledava rdečo piko, bivak Cividale, na približno isti višini. Kljub prehojeni razdalji nisva pridobila veliko višine, saj pot kar naprej poteka gor in dol. Ob njej naletiva na zanimivo najdbo. Na melišču pobereva razbit cilinder letalskega motorja in druge aluminijaste dele. Očitno je zrakoplov strmoglavil v to skalno pobočje in se raztreščil. Oblije me zona, v glavi se mi zavrti film. Jasno vidim zavezniški bombnik, ki je izgubil nadzor in strmoglavlja, slišim ropot, bobnenje, eksplozijo, oslepi me plamen, rumen, rdeč, oranžen, drobci letala, ki se v dimu razletijo na vse strani ... Mar gledam preveč filmov?

Ferata Norina

Priznam, da za dolge ture nimam najboljše kondicije, in pošteno sem si oddahnil, ko sem nad seboj zagledal jeklenice. Začenja se ferata, kjer bom lahko malenkost razbremenil že nekoliko boleče noge, saj bodo priskočili na pomoč tudi zgornji udi. Ferata Norina je prijetna in ne pretežka. Poteka po severovzhodnem ostenju Strme peči nad temačno grapo, ki pada z ozko zarezano škrbine Forca Vandul, ki jo je Hermann Findenegg, prvopristopnik na Montaž, imenoval Peklenska vrata. Okolje je resnično prvobitno in veličastno divje. Ferata je dobro zavarovana, le ponekod so klini, na katere so pripete jeklenice, izpuljeni, a to ne povzroča večjih težav. Vsekakor pa je bolje preveriti solidnost varoval pred njihovo uporabo. Pri skrinjici v vpisno knjigo se za dlje časa ustaviva. Počasi se večeri, a najin bivak je blizu. Krajšemu vzponu sledi še prehod skozi naravno okno, v katerem so uredili zanimivo kamnito stopnišče. Delno akrobatski izhod iz okna je ozek, a za nas suhce neproblematičen. Kako se tu znajde gornik z nekoliko večjo maso in polnim nahrbtnikom, pa res ne vem. Izstopiva na mehko zeleno preprogo, pokrajina se zlije v obširna travnata pobočja, ki se od daleč zdijo skoraj navpična, vse naokoli se silhete gora spajajo z obzorjem. Na čelu vseh je seveda Montaž, katerega navzočnost naju je spremljala celotno pot. Stojiva na travnatem hrbtu vrha Pizzo Viene (2037 m) pod Strmo pečjo, ki se v meglah skriva na najini desni. Za sivo zaveso se kažejo njeni obrisi in kmalu naju počasti z svojo lepoto, ko sonce, ki se počasi poslavlja, prepodi belo breztežno gmoto.

Bivak Sandro del Torso

Matic predlaga nočni naskok na vrh, a moj organizem zahteva počitek. Ob vzponu do najvišje točke bi rad užival in se ne vlekel kot poškodovana parna lokomotiva. Zato se odločiva, da bova prenočila v bivaku Sandro del Torso, ki naju čaka nekaj deset metrov nižje. To se izkaže za pametno odločitev, saj se kmalu ponovno dvigne megla in vse, kar lahko v temi vidiva pred sabo, je morje snežno belih kapljic, ki odsevajo v soju čelnih svetilk. Zavita v topla oblačila sediva na mokri travi vsak s kozarčkom rdečega vina v roki in veselo kramljava. V popolni tišini, obdana z neokrnjeno naravo, nama

edino skrb predstavlja teža milijonov zvezd nad glavama. A upam, da bodo počakale do ponedeljka, preden bodo padle ...

Bivak je majhen in opremljen le z najnujnejšim: šest ležišč, odeje, blazine in prva pomoč. Več tudi ne rabim in toplo zaviti v spalno vrečo se počutim kot kralj. Čas se porazgubi po širnih daljavah in jutranja svetloba prodre v notranjost najinega brloga. Zamudila sva najlepši trenutek dneva v gorah, sončni vzhod. V svežem jutru se mimo črede brezskrbnih kozorogov odpraviva proti vrhu. Pot je speljana po travnatem pobočju, ki se od daleč zdi sila strmo, a to je le optična prevara. Hoja je prijetna in kmalu doseževa vrh. Tu nama angeli zapojejo dobrodošlico in odprejo nebo na vse strani. Montaž je tako blizu, da bi lahko skočil nanj, pogled se na zahodu razteza vse tja do Dolomitov. Oblaki, ki se zdijo kot veliki bloki modrikaste sladkorne pene, prekrivajo dolino, a gmota Montaža jim zapira pot in preprečuje naval na Strmo peč. Vse je tako lepo, da se zdi skoraj neresnično. Gotovo se nekeje skriva past. Res je, do večera bo treba biti v dolini in pot je še dolga ...

Alta Via della Val Raccolana

Po strmem spustu doseževa pot Alta Via della Val Raccolana, ki vodi od planine Pecol visoko nad dolino Reklanico proti zahodu, dokler se ne spusti do vasi Patoc. Pot, ki je stara italijanska vojaška mulatjera, je drzno speljana nad prepadi. Tu in tam se odprejo pogledi na vrtoglave pečine in šele takrat lahko zares vidimo, po kakšnem svetu hodimo. Preči številne hudourniške grape in tam je po večini podrti. Prehodi čez večje in manjše plazovine terjajo še dodatno pozornost. Ob poti naletimo tudi na zanimiv, odlično ohranjen masiven podporni zid iz klesanega kamnja, kjer je nekoč nad hudournikom stal lesen most. Nasploj je ta že skoraj sto let stara gorska vojaška arhitektura neverjetna. Podporni zidovi, zgrajeni nad prepadi, v živo skalo izklesani prehodi, kaverne, zakloni in ostanki postaje žičnice na Cuel de la Baretta, vse to le zato, da bi človek lažje škodil svojemu bližnjemu. In kar je višek absurdnosti, vse v tako sanjskem okolju, kot so gore.

Takšne misli mi kmalu preženeta utrujenost in pogled na pot, ki jo bo treba še prehoditi. Skozi borovce se kar naprej odpirajo nove grape in globeli, ki jih morava obhoditi.

Jutro na vrhu Strme peči; nad dolino Reklanice se vlečeje tanke meglice. Foto: Matija Turk

Pod Forco Galandin pot obide grapo potoka Fontanis in kmalu pridemo do razcepa, kjer lahko tisti, ki so se na turo odpravili z dvema avtomobiloma, zavijejo levo navzdol po lepi poti, ki pripelje v Železno dolino pri zapuščenem zaselku Cadramazzo. V dveh urah se bodo pri jeklenem konjičku veselili uspešno zaključenega izleta. Ostali bodo šli po najinih sledih, naprej proti vrhu Cuel de la Baretta. Tu so Italijani med prvo svetovno vojno v goro izvrtali razvejan sistem kavern, v katerih so imeli nameščene topove. Na vrhu stoji celo velika informativna tabla, ki med drugim prikazuje samega italijanskega kralja Vittoria Emanuela III. med obiskom na gori.

Pot, ki to ni več

Nekoliko južneje od sedla Cuel de la Baretta po krajšem iskanju odkrijeva začetek že davno opuščene poti, ki vodi nazaj v Dunjo. Treba je poudariti, da je ta pot, ki se po zahtevnem terenu spusti tisoč metrov globoko v Dunjo, v izredno slabem stanju; zaraščena, ni vzdrževana, tudi neuhojena. Že kmalu naletiva na prvi podor. V zbito strmo peščeno pobočje tolčeva stopinje in se oprjemava rušja, ki nudi edino zanesljivo

oporo. Nad prepadi greva v grapo, onkraj katere na rušnatem pobočju lepo vidiva poseko – najino pot. Tudi tu so se ponekod še vedno ohranili podporni zidovi, kar kaže, da so tudi to zgradili vojaki. Prestop čez grapo je zaradi krušljivosti in izpostavljenosti precej zoprni. Čeprav je poseka na nasprotnem bregu grape vzbujala upanje, da bo tam pot končno lepša, porabiva precej časa, da se prebije skozi gosto ruševje. Ko doseževa gozdno mejo, vse skupaj postane še slabše. Stezica je na nekaterih mestih povsem izginila med drevjem in visoko travo. Kjer se je ne vidi, sva pozorna na stare odrezane veje ruševja. V gozdu naju preseneti velik betonski blok, temelj vojaške žičnice na Cuel de la Baretta. Znamenje, da sva na pravi poti, in upanje, da je najhujše za nama. Res pot kmalu postane položnejša, gozd se razširi in sprehajava se kot pohodnika na Vremščico. A le za kratek čas, trava zopet naraste in steza ponovno podivja. V spominu mi je ostal zanimiv spust po ostrih serpentinah na strmeh, ozkem travnatem rebru, ki je mojstrsko in do milimetra natančno vijugal med dvema prepadoma. Dunja je bila videti že blizu, a neprijetnih presenečenj še

ni hotelo biti konec. Malo nad dolino se pot št. 619 priključi poti št. 651. Na križišču zavijeva desno in takoj naletiva na velik podor, ki brani prehod čez grapo. Težki planinski čevlji tu zopet dobro odigrajo svojo vlogo. V zbit teren izsekava stope in srečno prečkava pobočje, ki se grezi v hudourniško korito. Preden doseževa ruševine zapuščene planine, ki sva si jih ogledovala prejšnji dan, morava prečkati še en hudournik, kjer mostu že davno ni več, le zarjavela jeklenica nama je v pomoč pri plezanju čez gladke skale. Ponovno prebredeva Dunjo. Ozreva se nazaj na pobočja Strme peči. Kljub vsem neprijetnostim nama je uspelo slediti stezi in varno sestopiti. Če bi jo zgrešila, bi najina tura trajala tri dni in v skrajnem primeru bi se morala vrniti. Spoznala sva divji svet zaraščenih gozdnatih pobočij nad Dunjo, ki ti svoj pravi obraz odkrijejo šele od blizu: neštete grape, hudourniki in stene, ki jih lahko preмагаš samo, če ostaneš na poti št. 619. A naravne sile s svojo razdiralno močjo so tu vedno znova na delu in sestop po poti, ki to ni več, je majhna pustolovščina z negotovim izidom, ki je z zlatimi črkami zapisana v knjigi spominov. ●

Ko je nesrečni pesnik Kz dna bolečega srca izpel to že vnaprej neuresničljivo željo, ki jo je v pesmi ponovil še petkrat, vztrajno in ponavljajoče kot kak rezek *ostinato*¹ v VII. simfoniji Dmitrija Šostakoviča, je imel v mislih prav določen "planinski raj". Planinski raj, ki je poetu gledal v zibel nad rojstnim Vrsnim, pogled nanj pa mu je v času, ko je kaplanoval v Kobaridu, lajšal duševno razrvanost in bolečino zaradi prepovedane ljubezni ter neizživete erotične sle. Ta planinski raj je tisti čarobni gorski svet med Krnom in Matajurjem, Stolom in Polovnikom, Kolovratom in Mrzlim vrhom. Prelestno lep je ta košček naše domovine, kjer se divji tok lepote Soče malo umiri na belih prodih in počasneje vijuga navzdol po zeleni dolini.

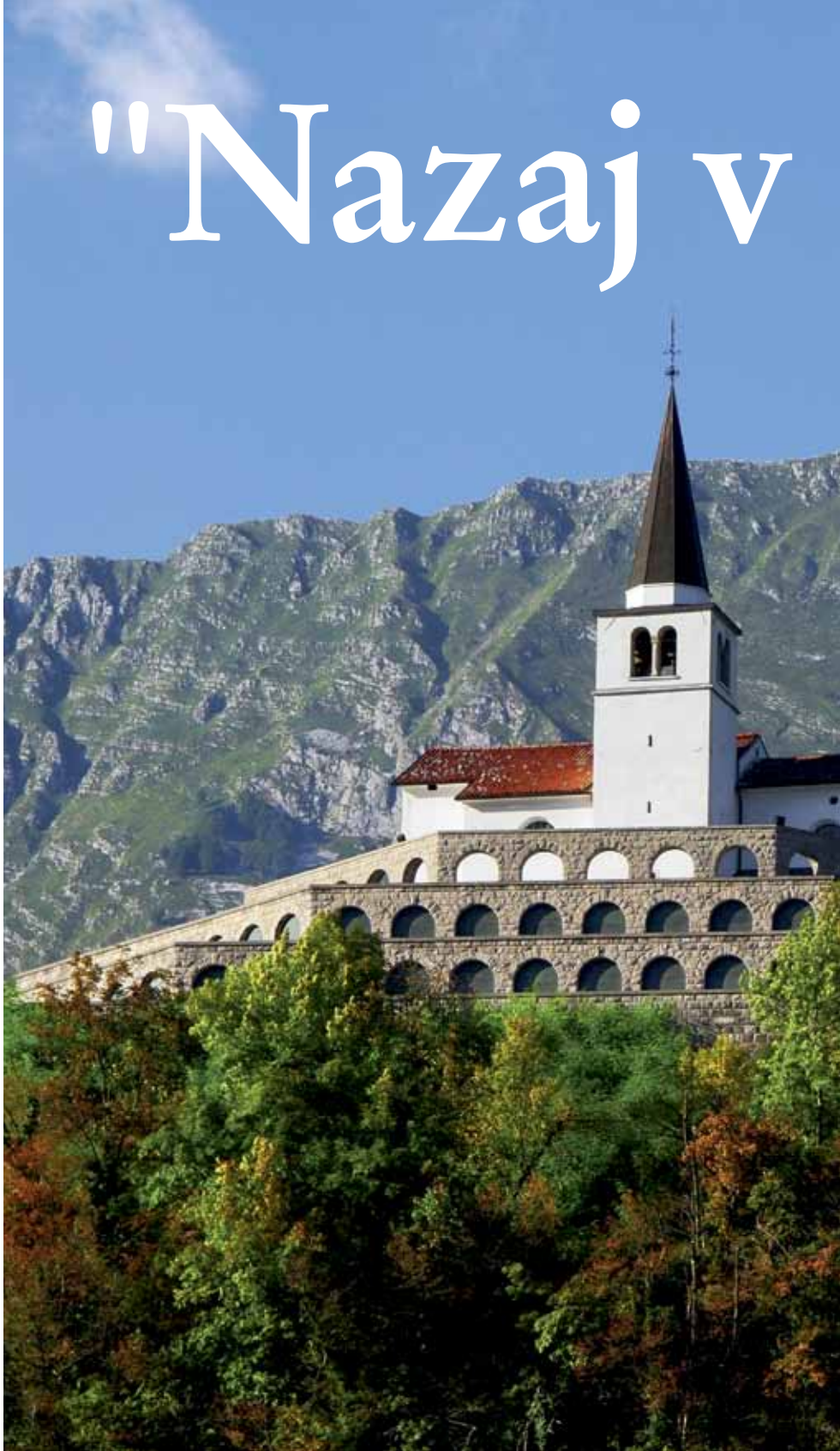
Besedilo: Andrej Mašera

Kobarid in Kobarjci skozi čas

Središče tega sveta je slikoviti Kobarid, po videzu bolj mestece kot vas, ki se stiska pod gričem sv. Antona, prav tam, kjer prihrumi Soča iz ozke soteske v široko dolino. Še do danes je ohranil podobo iz preteklih

¹ Ponavljajoč glasbeni motiv.

"Nazaj v

časov, z ozkimi ulicami in hišami z značilno mediteransko arhitekturo. Skoraj vse so razkošno okrašene s slapovi visečih nageljnov z oken in cvetočimi oleandri pred mogočno obokanimi portoni. Na glavnem trgu, kjer se stekajo tri najpomembnejše prometnice iz Tolmina, Bovca in Čedadada oz. Breginja, stoji spomenik pesniku Simonu Gregorčiču

(1844–1906), goriškemu slavčku, in doprni kip skladatelju Hrabroslavu Volariču (1863–1895). Čeprav sta po službeni dolžnosti večino življenja preživela drugod, sta vedno hrepenela po toplini domačega Kobarida. Gregorčič se je dokončno vrnil v domači kraj šele po smrti, ko mu je ljudstvo priredilo veličasten pogreb od Gorice do kraja zadnjega počitka

planinski raj!"

Kobarid in gore nad njim

Cerkvica sv. Antona s kostnico je simbol Kobarida. V ozadju Krasji vrh. Foto: Miljko Lesjak

v cerkvici sv. Lovrenca, ki stoji na slikovitem gričku nad Sočo nedaleč od Kobarida.

Burno zgodovino so podoživljali Kobarjci v svojem ljubem kraju, od prve zgodovinske omembe v 12. stoletju do današnjih dni. Seveda se je ime kraja (žal pod italijansko ináčico Caporetto) neminljivo vtisnilo v zgodovinski spomin ljudi in narodov.

Predvsem po znameniti 12. soški bitki, ko je združenim nemško-avstro-ogrskim silam uspelo prebiti italijansko fronto pri Bovcu in Tolminu, se združiti pri Kobaridu in gnati razbito italijansko vojsko do reke Piave v Padski nižini. Prvi *blitzkrieg* v zgodovini vojskovanj, največja bitka v gorskem svetu, tisoči mrtvih in ujetih, razrušene domačije, razbite

družine, kolone beguncev ... Vse to so doživeli in preživeli Kobarjci, pa so bili po vojni priključeni Italiji in podvrženi grobi raznarodovalni politiki fašističnega režima. Temu so se upirali po najboljših močeh in pripravljali celo atentat na samega Duceja, ko je leta 1938 prišel na otvoritev veličastne kostnice okoli cerkvice sv. Antona, kjer je pokopanih 7014

italijanskih vojakov. Toda Kobarjci so ostali zavedni Slovenci tudi v drugi svetovni vojni, po italijanski kapitulaciji leta 1943 so za kratek čas imeli celo svojo "republiko"; šele po koncu vojne so se končno pridružili matični domovini.

Od Črnega konjiča do Kobarškega muzeja

Od pomembnejših stavb v Kobaridu velja vsekakor omeniti Mašerovo hišo na Gregorčičevi 10, v kateri se danes nahaja Kobarški muzej prve svetovne vojne, gotovo najbolj znan muzej na Slovenskem. Mogočna, značilno grajena etažna hiša, skoraj dvorec, ima v sklepnem kamnu vklesano letnico 1739. Sprva je bila v lasti družin Peteani in Obreza, peti lastnik pa je bil Andrej Juretič z Livka. K njegovi najmlajši hčerki

Marijani se je leta 1865 priženil Andrej Mašera z Avs nad Livkom, ki je hiši prinesel tudi svoje domače ime Žgan. Gospodarstvo je predvsem po Marijanini zaslugi odlično uspevalo, saj so poleg velikega posestva imeli še trgovino, klavnico in gostilno Pri črnem konjiču. Po pradedu Andreju so dali ime tudi moji malenkosti, za kar se je močno zavzel moj nono Franc, Andrejev prvi sin. Hiša je bila potem v lasti štirih generacij družine Mašera, ko jo je potres leta 1976 močno poškodoval. Po dolgoletni pripravi so jo sijajno obnovili in v njej leta 1990 odprli Kobarški muzej z osnovno tematiko prve svetovne vojne na Kobarškem. Muzej, ki prikazuje življenje na bojišču in v zaledju, ima izjemno bogato kolekcijo eksponatov: fotografij, orožja, vojaške opreme, uniform, razkošen

relief kobarškega bojišča, maketo kaverne, multivizijsko dvorano. Vse to je razstavljeno v dvanajstih sobah v dveh nadstropjih, pa tudi na hodnikih. Muzej je med domačimi in tujimi obiskovalci iz najrazličnejših držav izjemno spoštovan in priljubljen. Leta 1992 je prejel najvišje domače muzejsko priznanje, Valvasorjevo nagrado, nato pa še muzejsko nagrado Sveta Evrope za leto 1993.

Okolica Kobarida – prelepa pesem narave

Če se peljemo iz Tolmina proti Kobaridu, nas pred krajem presune prelep pogled na gozdat griček s cerkvico, okoli katere se ovijajo tri nadstropja mogočne kamnite kostnice. Proti severozahodu se prav iz Kobarida začnejo dvigati pobočja (Kobarškega) Stola, 1673 m, sprva strma in

Kobariška zgodovinska pot

gozdnata, potem pa vse bolj položna, travnata in sončna. Njegova severna pobočja nad Soško dolino in Učjo so gozdnata, južna pa strma, travnata, tu pa tam tudi skalnata. Ob njihovem vznožju se vrsti niz vasic Staro selo, Kred, Potoki, Borjana, Sedlo, Breginj. Slednji, ki je danes popolnoma obnovljen od posledic hudega potresa leta 1976 (ohranjen je le delček njegove edinstvene arhitekture), leži v kotlini Breginjski kot, ki jo s severa zapirajo visoka pobočja Velikega, 1630 m, in Malega Muzca, 1612 m, ter Stola. Na vse tri vrhove so speljane markirane poti, pa tudi vezna pot po grebenu med njimi. Med obema Muzcema je na grebenu ličen bivak.

Nadiža, pristrčna in topla rečica, ki je za razliko od Soče zelo prijetna za kopanje, izvira zahodno od Breginja. Sprva teče proti jugu, nato obide vasi

Nad Kobariško
kotlino se dvigata
Matajur (levo) in Stol.
Foto: Oton Naglost

Ta pot je zelo zanimiv izlet, ki ga začnimo z ogledom Kobariškega muzeja. Po ogledu se napotimo po cesti na Gradič, griček, na katerem stoji cerkvena sv. Antona z monumentalno kostnico padlih italijanskih vojakov iz prve svetovne vojne. Z Gradiča se napotimo do Tonocovega gradu z lepo urejenimi izkopaninami, ki so odlično ohranjeni ostanki poznoantične utrdbe. Od tod po strmih pobočju po slikoviti poti in stopnicah sestopimo do ceste Kobarid-Bovec in še dalje do Soče. Na obeh bregovih vidimo ostaline tretje italijanske obrambe črte, potem prečkamo reko po visečem mostičku in se na drugem bregu napotimo po lepi poti proti slapu Veliki Kozjak. Do njega pridemo skozi ozko sotesko v zasigano dvorano, v katero buči prelep, po mnenju mnogih najslikovitější slovenski slap. V Kobarid se vrnemo po lepi sprehajalni poti in čez Napoleonov most. Za ves izlet z ogledom muzeja vred porabimo kake tri ure.

Mašerova hiša, v kateri
je danes Kobariški muzej.

Logje in Podbela ter se usmeri proti vzhodu. Pri Kredu pa zavije ostro proti jugu ter teče med Matajurjem, 1641 m, in Mijo, 1237 m, proti Čedadu.

Matajur, ki z juga zapira Kobariško kotlino, se dviga nad njo s strmimi, gozdnatimi pobočji. Z vrha lahko proti severu uživamo enega najlepših razgledov na Julijske Alpe, proti jugu pa se širi pogled na gričevje Benečije, ki se postopno spušča proti širni Furlanski nižini. Matajur je z naše strani dostopen z Avs nad Livkom in iz vasi Svino pri Kobaridu po dobro markiranih poteh. Greben Matajurja se proti jugovzhodu spusti do širokega sedla, kjer se je ugnezdila slikovita vasica Livek z nekaj zaselki v okolici. Vzhodno nad Livkom se dviga Kuk, 1243 m, s katerim se začne dolg greben Kolovrata. Po njem poteka zanimiva razgledna cesta, ob kateri so urejeni položaji iz prve svetovne vojne.

Severno od Kobarida, visoko nad Soško dolino, se dviga dolgi greben Polovnika s strmimi travnatimi in skalnatimi pobočji. Ta so videti še

posebej divja pod najvišjima vrhovoma v grebenu, Krasjim vrhom, 1768 m, in Velikim vrhom, 1764 m; domačini temu pobočju pravijo Morizna in pogosto uporabljajo to ime za ves Polovnik. Na Krasji vrh vodita dve markirani poti z vzhodne strani, na Veliki vrh pa se lahko povzpne iz Magozda pri Drežnici po nemarkirani in zapuščeni mulatjeri mimo planine Dolec. Veličasten podvig je prečenje celotnega Polovnika: izredno dolga in naporna tura, ki poleg dobre pripravljenosti terja tudi zapleteno logistiko, saj se greben konča daleč pri vasi Log Čezsoški blizu Žage.

Krn, kralj primorskih gora

Brez Krna, 2244 m, Kobarid nikakor ne bi bil eden najprivlačnejših krajev v Sloveniji. Več kot 2000 metrov nad dolino kipi v nebo njegova vitka piramida, z vseh pomembnejših vrhov Julijskih Alp zlahka spoznamo njegovo značilno podobo ležečega nosa. Privlačen je pogled nanj s pobočij nad južnim bregom Soče, ali ko ga

Krasji vrh
zahajajočem soncu
Foto: Oton Naglost

poljublja žarki zahajajočega sonca. Ob vznožju zelene strmali se vije venec slikovitih vasic Ladra, Smast, Libušnje, Vrsno in Krn; posebno pozornost pritegne Drežnica, z visokim cerkvenim zvonikom in okolnimi zaselki, ki so posuti na veliki zeleni uravnavi pod pobočji Krna. Više se raztezajo bujni travniki, ozaljšani z otočki temnozelenega gozda, nad

njimi pa 700 metrov visoka stena, ki se skoraj navpično poganja proti ošiljenemu vrhu. Kljub sorazmerno skromni nadmorski višini prištevamo Krn med najpomembnejše in najlepše oblikovane velikane Julijskih Alp.

Za vzpon na Krn iz Kobarida se ponujajo štiri možnosti. Z avtom se lahko pripeljemo do Koče na

planini Kuhinja, 991 m, od koder po lahki, a nekoliko monotoni poti po južnih pobočjih dosežemo cilj v dobrih treh urah. To je tudi najkrajši pristop. Iz Drežnice se povzpemo po nezahtevni in udobni poti po pobočjih Kožljaka, 1591 m, do stika s potjo s planine Kuhinja in naprej po njej do vrha. Oba pristopa sta lahko poleti peklensko vroča, kar narekuje

Razpotegnjeni greben
Stola z brega Nadiže
Foto: Aleš Omerza

Krn v snežnem ornatu
Foto: Miljko Lesjak

zgodnji začetek ture. Vsekakor je privlačnejše, a neprimerno zahtevnejše, če se vzpona lotimo iz Drežnice po plezalni poti Silva Korena, ki se vzpenja po drznem stebru v osrednjem delu zahodne stene Krna. Če se nam vzpon zdi prenaporen ali prezahteven, lahko sredi stene izstopimo na južna pobočja po široki polici Zahodne drežniške smeri.

Najdaljši in večinoma nemarkiran pa je vzpon od planine Zaprikraj nad Drežniškimi Ravnami po zarasli mulatjeri na severni greben Krna, po njem mimo Krnčice, 2142 m, ali čeznjo do skalnih podov severno od vršne piramide. Tu naletimo na markirano pot od Krnskega jezera, po kateri se čez Krnsko škrbino, 2058 m, povzpemo na vrh Krna. ●

INFORMACIJE

Koče in zavetišča:

Gomiščkovo zavetišče na Krnu, 2182 m, odprto v poletnem času, telefon (0)4 280 30 30. Stoji pod vrhom na južni strani gore, oskrbuje ga PD Nova Gorica, v gostinskem prostoru je 30 sedežev in 50 skupnih ležišč.

Bivak na Črniku, 1160 m, je preurejen senik ob poti, ki pelje iz Drežnice po zahodni steni na Krn. Oskrbuje ga PD Kobarid, je stalno odprto. Zaradi številne populacije miši in drugih "malih živalic", ki so si bivak očitno prisvojile, ni ravno priporočljiv za prenočevanje, prijetno pa je posedeti na klopici pred njim.

Bivak Hlek, 1225 m, se nahaja ob poti, ki iz Kobarida pelje na Stol. Lepo urejen bivak je stalno odprt, oskrbuje ga PD Kobarid. Na podstrešju je 10 dobro opremljenih ležišč. Bivak se oskrbuje s kapnico.

Informacije: pdkobarid@pzs.si, predsednik Zdravko Marcola, mobilni telefon 00386 51 688 684.

Okrog Kobarida so še **Koča na planini Kuhinja**, 991 m, pod Krnom, **Rif. Gulielmo Pelizzo**, 1320 m, in **Dom na Matajuri**, 1545 m, oba pod vrhom Matajurja na italijanski strani. Poti, ki so opisane v tem sestavku, ne gredo mimo njih.

Zemljevidi: Krn, Kobarid, Tolmin, PZS, 1 : 25.000; Krnsko pogorje in Kobarid, PZS, 1 : 25.000; Julijske Alpe, zahodni del, PZS, 1 : 50.000; Julijske Alpe, Sidarta, 1 : 50.000; Posočje, izletniška karta, Geodetski zavod Slovenije, 1 : 50.000; Soška fronta od Rombona do Mengor, Zgodovinska turistična karta, 1 : 50.000.

Literatura:

Tine Mihelič: Julijske Alpe. PZS, 2009.

Andrej Mašera: 55 zavarovanih plezalnih poti. Sidarta, 2011.

Andrej Stritar: Gore nad Sočo. Sidarta, 2006.

Nimate nič rožic?

V vročini je bolje kakor iskati cvetlice najti senco

Besedilo: **Nada Kostanjevic**

Sobo v domu si delim s pastorko Mijo, ki spi na moji levi, in z vdovo Vando, ki je človek s posebnimi potrebami in je na moji desni. Vsako nedeljo se grem potepat, in to najraje na štop na Goro. Naberem polno torbo sezonskega cvetja in zvečer, ko se vrnem, razgrnem po svoji postelji star časopis, položim rožice, jih vtaknem v frutkove kozarčke, ki jih imam spravljene na polici pod oknom, jim nalijem vodo in jih nesem na okensko polico na balkon. S temi lončki imam pač svoje obrede z ozirom na letni čas. Prvi je teloh. En kozarček nesem takoj v kuhinjo kuharicam, saj so one kuhale, medtem ko sem jaz pohajala. Potem teloh razdam še drugim prošnjikom, nekateri mi ga pač plačajo z "domskim denarjem" (žetoni za kavni avtomat). Nekaj lončkov pustim za drugi dan. Doktorici Lučki (vem, da ga bo nesla na grob sinka Blaža, ki se je ponesrečil v gorah). Medicinki Jani, ki je doma iz Vipave in bo dala teloh na "naš" grob. Tudi naši direktorici bom nesla lonček, nesla ga bom tudi na banko, morda ga bo celo nekaj ostalo na moji okenski polici. Ko se sezona zamenja, pa je stanje drugačno. Berem le tiste cvetice, ki bodo itak padle pod koso. Izberem šopek za direktorico in šopek, ki ga bo Jana nesla na pokopališče. Mija in Vanda pazljivo opazujeta moje početje in me sprašujeta, kje sem cvetice nabrala.

Pa je nastopila peklenska vročina. Saj veste, na svoja štop potovanja na Goro se vedno odpravljam po kosilu ob 12.30. No, napovedana je bila huda vročina in sem se odločila, da se odpravim že zjutraj. Naprosila sem kuharico, naj mi da suho kosilo. Naročila pa mi je, naj dosti pijem, dala še ustekleničeno vodo in podala sem

se na svoj štopplac na konec idrijske ceste. Sreča mi je bila mila, zakonca sta se odpravljala v Idrijski Log. Tam imata vikend na stari domačiji, gojita povrtino in zelenjavo, ki v dolini slabše uspeva – tam ne poznajo koloradskega hrošča. Nič me ne moti, da imata v avtu kuža (bolje se je slabo peljati kakor dobro hoditi). Spustila sta me na križišču za Idrijsko Belo. Ja, megleno se spomnim, da sem nekoč morda prehodila, morda preštopala to pot in končala pri Divjem jezeru. Rahlo se spominjam, da pot pelje skozi gozd (morda poln lepih rožic). Kar korajžno sem se podala, posebno, ko sem videla, kako dobra je cesta in kako gost je gozd. Avtomobili so švigali mimo mene navzgor in navzdol, enako tudi kolesarji – a jih pravzaprav nisem bila posebno vesela, saj je cesta tu makadamska in so me vsi blagoslovili s prahom.

Ob poti pa ni bilo nobenih pametnih rožic, le nešteto pramožkov, živo rumenih. Saj se bi do večera že vsi posušili. Sem ter tja je tudi kakšna klopca, na katero se lahko usedem, malo popijem in tudi pojem. Poldan je vse bliže, pot pa vse bolj ovinkasta. Na neki skali je zanimiva risba fanta in dekleta z nahrbtniki in pohodnimi palicami. A naenkrat se mi zdi, da ovinkov ne bo nikoli konec. Saj je lep razgled na razno gričevje – verjetno so tu Gore, Jelični vrh in ... no, ni me več volja ugibati. Zdi se mi, da je ovinkov več kakor s Komne na Savico. (Vem, da jih ni, le jaz imam triinpolkrat več let kakor takrat, ko sem jih prehodila.) Kako daleč je doli cesta – čeprav razločno slišim lajež psov z domačij. Lotevati se me je začela omotica. Pa sedaj ni bilo prav nobenega avta, ki bi šel mimo – poštopala ga bi tudi, če bi šel navzgor, saj sem bila skoraj na koncu moči. Le en

avto je šel navzdol in še ta je bil poln. Ko sem prišla do asfalta, me je bilo skoraj konec. Prav konec pa me je bilo, ko sem prebrala na kažipotu, da je do Idrijskega Loga kar 6,5 kilometra. Kar sesedla sem se v lično, in kar je glavno, senčno kapelico in tam obsedela.

Ko sem malo prišla k sebi, sem videla, da je štopplac ob magistralki prav posrečen. V senci je železna varovalna ograja, na kateri se dá imenitno sedeti in štopati. No, prav lepo je šlo. Iz Godoviča do Črnega Vrha me je potegnil Ljubljčan, ki je z ženo peljal svoji ljubki punčki na otroški tabor v Kanji Dol. Morala sem mu pojasniti, kje je to in kako ima sestra Rebeka tam svoj samostanček na opuščeni kmečki domačiji, kjer ima poleti in pozimi zanimive otroške tabore ter srečanja družin. V Črnem Vrhu sem se ustavila na obvezni župi pri Metki. Pred štirinajstimi dnevi so gostilno preimenovali v Pri Damjanu. Srbi bi rekli "*Isto sranje, drugo pakovanje*". A tudi sedaj mi gospodar ni hotel računati župe, saj jim ponavadi podarim šopek cvetja, posebno veseli so teloha. Do mojega "predjamskega gradu" me je odpeljal knjižničar Matjaž, ki me dobro pozna. Pred domom je že sedela v senčici vsa domska srenja, in ker je pri nas sindikat gluhih, sem vsakemu posebej morala povedati, kod so me moji "črvi v riti" nesli. Ko sem se končno prebila do postelje v prvem nadstropju, sem se kar sesula vanjo. Mija me je vprašala (pa vem, da me bo čez pet minut spet): "In kod si pohajala, mati?" Vanda pa je ležala na svoji postelji, poslušala radio in se naenkrat obrnila k meni: "Nimate nič rožic?" ◉

Matajur, 1641 m, iz vasi Svino

SLO

Julijske Alpe

Matajur je simbolna gora Benečije in eden najlepših razglednikov na Julijske Alpe. Na severno stran se proti Soški dolini in Breginjskemu kotu spušča s strmim gozdnatim pobočjem, proti jugu pa se položnejša pobočja razpredejo v številne doline, ki jim s skupnim imenom pravimo

Nadiške doline. Medtem ko je z naše strani najbolj priljubljena pot iz vasi Avsa pri Livku (2.30 ure), je najdirektnjši pristop na Matajur po severnem pobočju iz vasi Svino pri Kobaridu. Zaradi velike višinske razlike je dokaj dolg, lepo speljana pot pa poskrbi, da ni preveč utrudljiv.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Ker moramo pri vzponu premagati kar spoštljivo višinsko razliko, je tura nekoliko naporna in terja dobro fizično pripravljenost. Zaradi severne lege in gozda je pot v poletni vročini osvežujoče prijetna.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 1641 m

Višina izhodišča: 288 m

Višinska razlika: 1353 m

Izhodišče: Iz Kobarida se peljemo po asfaltirani cesti proti Svino. Ko se začne cesta rahlo vzpenjati, na primernem mestu pustimo vozilo, ker v vasi ni možno parkirati. Matajur: WGS84: 46,239662, 13,565476.

Časi: Svino–Svinska planina

2.45 ure

Svinska planina–Matajur

1.15 ure

Sestop 2.30 ure

Skupaj 6.30 ure

Sezona: Od zgodnje spomladi do pozne jeseni.

Zemljevid: Krnsko pogorje

in Kobarid, PZS, 1 : 25.000;

Julijske Alpe, zahodni del, PZS,

1 : 50.000; Julijske Alpe, Sidarta,

1 : 50.000.

Vodnik: Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009.

Matajur nad kobarškimi vasicami Foto: Miljko Lesjak

Stol, 1673 m, po vzhodnem grebenu

SLO

Julijske Alpe

Na Stol se lahko povzpemo iz več izhodišč, najhitreje gre s prelaza Na Verilih, 1377 m, do katerega se lahko pripeljemo po zelo slabi cesti iz Učje; od tam je še uro hoda do vrha. Zanimiv, a dokaj naporen je vzpon iz Breginja, skozi dolino potoka Bele in mimo

cerkvice sv. Marjete, od tam pa po zelo strmem pobočju na zahodni greben in po njem na vrh. Najbolj pa spoznamo razsežnosti in značaj te gore, če izberemo pot iz Kobarida po vzhodnem grebenu mimo slikovitega bivaka Hlek.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Izredno mikavna, razgledna tura, ki je tudi zelo dolga, vendar je izdatneje strma samo v začetnem in končnem delu. Vmes je dosti položnega sveta, zato vzpon kljub veliki višinski razliki ni pretirano naporen.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 1673 m

Višina izhodišča: 237 m

Višinska razlika: 1436 m

Izhodišče: Na severo-zahodnem koncu glavnega trga v Kobaridu nas smerna tabla z napisom "Stol 4 ure" opozori na začetek poti. Stol:

WGS84: 46,247797, 13,579335.

Zavetišče: Bivak Hlek, 1225 m, stalno odprt.

Časi: Kobarid–Bivak Hlek

2.30 ure

Bivak Hlek–Stol 2 uri

Sestop 2.30 ure

Skupaj 7 ur

Sezona: Od zgodnje spomladi do pozne jeseni.

Zemljevida: Julijske Alpe,

zahodni del, PZS, 1 : 50.000;

Julijske Alpe, Sidarta, 1 : 50.000.

Vodnik: Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009.

Bivak Hlek Foto: Marko Bitenc

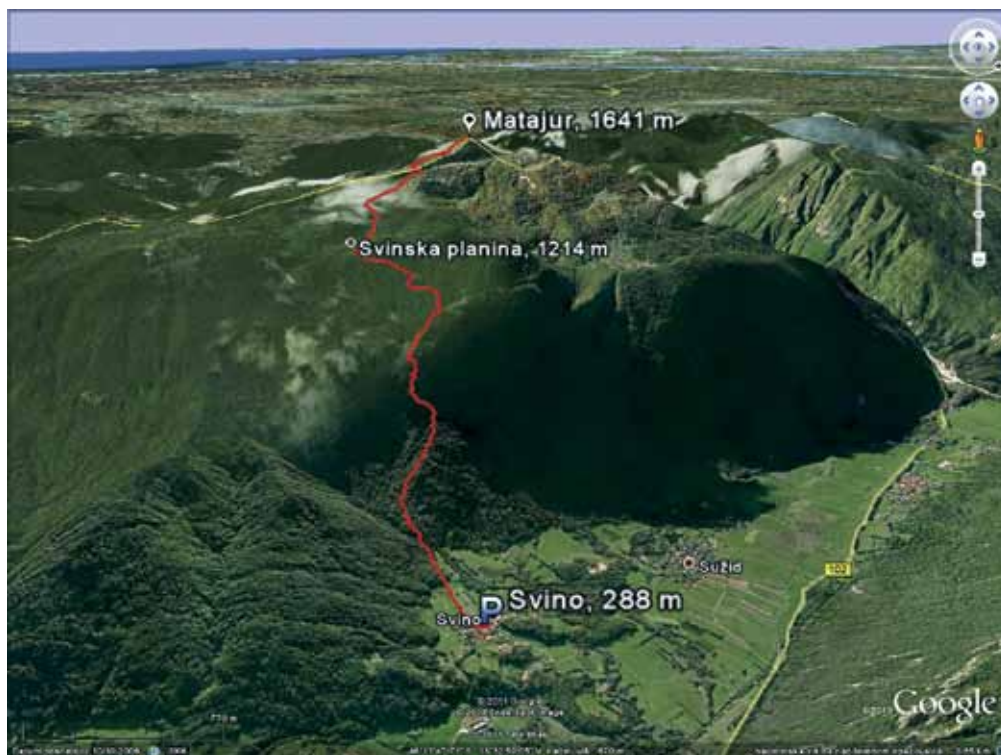
Matajur, 1641 m, iz vasi Svino

SLO

Julijske Alpe

Opis: Od izhodišča gremo po cesti v vas Svino do smerokazov (desno kaže po cesti v Sužid, levo na Matajur). Za kratek čas markacij nekako zmanjka, zato pojdemo ob hišah rahlo v levo do pašnikov in naprej do gozda, od koder nas bo do vrha vodila zanesljivo označena pot. Sledi dokaj strm vzpon skozi senčnat gozd do kolovoza, ki pripelje iz Sužida. Nekaj časa nadaljujemo po njem, pred majhno, razpadajočo bajto pa krenemo levo navzgor po lepi mulatjeri, ki se vzpenja po strmem gozdnatem pobočju. Čez čas pridemo do ceste, ki jo prečkamo, nad njo pa se izvijemo gozdu na pašnike Svinske planine, 1214 m. Od tod bomo večinoma hodili po goličavah, svet postane občutno položnejši. Na planini sta smerokaza, ki kažeta levo na ldrsko planino, desno na Sužiško planino, naša pot pa gre naravnost navzgor po plitvi dolinici. Steza, ki je na tem delu precej zaraščena in slabo vidna, pripelje do vodnega rezervoarja (smerokazi), mi gremo v smeri Matajurja. Kmalu naletimo na dobro uhojeno pot iz avs oziroma Livka, nadaljujemo po njej desno čez peščeno pobočje do zadnjih

smerokazov na poti. Zavijemo levo in se povzpemo na vzhodni greben Matajurja, kjer že od daleč vidimo

kapelico na vrhu. Po zložnem in vse bolj razglednem grebenu kmalu dosežemo najvišjo točko.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Andrej Mašera

Stol, 1673 m, po vzhodnem grebenu

SLO

Julijske Alpe

Opis: Od izhodišča se začnemo vzpenjati po ozki in strmi ulici med hišami, potem pa nas strma steza popelje skozi gozd do razpotja, kjer gre naša pot naravnost naprej. Vzpon nadaljujemo skozi redki gozd in grmovje do kolovoza, ki mu mimo nekaj starih podrtij sledimo do konca. Smerna tabla v levo nas opozori na lepo razgledišče na Humu, 1015 m, ki ga dosežemo v petih minutah. Nadaljnja pot se usmeri po robu izrazitejšega slemena, kjer se svet položi; steza se vije po goličavah z vse širšimi razgledi na Matajur na levi ter Polovnik in Krn na desni. Kmalu pridemo do križpotja, kjer se priključita poti iz Trnovega z desne in Starega sela z leve, naša pot pa pripelje naravnost do ovčarskega stana Starijski vrh. Skoraj vodoravna steza se zlije z gorsko cesto, po kateri mimo lovske kočice prikorakamo do lepo urejenega bivaka Hlek. Od bivaka se napotimo naprej po cesti, ki gre skoraj ves čas v neposredni bližini grebenskega roba; po uri hoje dosežemo prelaz Na Verilih, 1377 m,

kjer pride z desne cesta iz Učje in se tu prevali na južna pobočja, navzdol v Sedlo in Breginj. Nekaj časa gremo še po cesti, nato pa pot zavije desno v precej strma travnata pobočja in ob ograji pripelje na greben. Po njem se še kar nekaj časa zmerno strmo vzpenjamo do vrha Stola, ki ga kazijo

TV-antene in zgradba zapuščenega planinskega zavetišča.

Sestop: Lahko sestopimo po poti vzpona, vendar se bomo zaradi dolžine težje odločili za to možnost. Najbolje bo, če si uredimo logistiko tako, da nas čaka eno vozilo v Breginju. Sestopna pot gre najprej

navzdol po zahodnem grebenu skoraj do Njivca, 1602 m, nato pa se v kratkih okljukih spusti po izredno strmem jugozahodnem pobočju do cerkvice sv. Marjete, 973 m. Sledi še sestop v dolino potoka Bela in po njej do Breginja.

Andrej Mašera

Krasji vrh je najvišji in obenem najlažje dostopni vrh v dolgem in samotnem grebenu Polovnika. Je tudi edini, na katerega pripelje markirana pot, ki ima v zgornjem delu celo dve varianti; eno lahko uporabimo za vzpon, drugo za sestop.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot. Če začnemo z vzponom na planini Zapleč, gre za poldnevno turo, primerno tudi za otroke. Na vršnem grebenu je treba v megli nekaj več pozornosti.

Oprema: Običajna pohodniška oprema.

Nadmorska višina: 1768 m

Višina izhodišča: 1186 m (751 m)

Višinska razlika: 582 m (1017 m)

Izhodišče: Od vzhodne kobariške obvoznice peljemo navzdol do Napoleonovega mosta čez Sočo, čezenj in takoj levo navzgor do Drežnice. Iz Drežnice nadaljujemo po ožji

asfaltirani cesti do Drežniških Raven in še malo naprej do korita z vodo, kjer je konec asfalta. Naprej gre zelo slaba in razrita cesta v serpentinah navzgor do planine Zapleč (WGS84: 46,28307, 13,630984). Če imamo vozilo z višjim podvozjem, se lahko zapeljemo gor, sicer pa pri koritu parkiramo (WGS84: 46,272941, 13,614767) in nadaljujemo peš. Markirana pot seka cestne serpentine, od predzadnje serpentine v desno pa se po traktorski vlaki skozi senčnat gozd povzpemo do stika s potjo s planine Zaprikraj. Vzpon se podaljša za eno uro.

Časi: Planina Zapleč (Drežniške Ravne)–Krasji vrh 2 uri (3 ure)
Sestop 1.15 ure (2 uri)
Skupaj 3.15 ure (5 ur)

Sezona: Kopni letni časi.

Zemljevida: Krn, Kobarid, Tolmin, PZS, 1 : 25.000; Julijske Alpe, zahodni del, PZS, 1 : 50.000; Julijske Alpe, Sidarta, 1 : 50.000.

Vodnik: Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009.

Krasji vrh s Krna, v ozadju pogorje Kanina Foto: Miljko Lesjak

Krn, 2244 m, po poti Silva Korena

Prva svetovna vojna, ki je divjala po grebenih Krna in njegovih sosedov, je zapustila številne poti, od katerih so kasneje mnoge markirali. Zaradi velikih relativnih višin pa so pristopi na prvaka primorskih gora zelo dolgi in naporni. Leta 1974 so zgradili ferato po

zahodnem ostenju in jo poimenovali Zahodna drežniška smer, a se težavam zgornjega dela stene umakne po izraziti polici na jugozahodni greben. Zato so dodatno nadelali še pot Silva Korena, ki od začetka police pelje po markantnem steburu naravnost do Gomiščkovega

zavetišča pod vrhom Krna. Potres leta 1998 je ferato precej poškodoval, vendar so jo v dveh letih popravili, prav tako pa tudi malo spremenili njen potek.

Zahtevnost: Zelo zahtevna označena pot (PP 3). Zelo zanimiva, dolga in naporna plezalna pot srednje težavnosti, ena najdaljših v naših gorah. Predstavlja idealen pristop na prvaka primorskih gora, je prava *direttissima*. Na strmih travah je posebno v mokrem lahko zelo nevarno za zdrs, v zgornjem delu je precejšnja nevarnost zapadnega kamenja. Tura terja izkušenega gornika z odlično telesno pripravljenostjo.

Oprema: Samovarovalni komplet za ferate, čelada.

Nadmorska višina: 2244 m

Višina izhodišča: 540 m

Višinska razlika: 1704 m

Izhodišče: Iz Kobarida gremo po asfaltirani cesti čez

Napoleonov most preko Soče, za njim pa takoj levo navzgor v Drežnico. Dobro označeni začetek poti je pri kapelici v bližini večjega parkirišča. Krn: WGS84: 46,255525, 13,617843.

Koča in zavetišče: Gomiščkovo zavetišče na Krnu, 2186 m, odprto v poletni sezoni, telefon (0)4 280 30 30; Bivak na Črniku, 1160 m, stalno odprt.

Časi: Drežnica–Bivak na Črniku 1.45 ure

Bivak na Črniku–Krn 3.15 ure

Sestop 3 ure

Skupaj 8 ur

Sezona: Od začetka julija do polovice oktobra.

Vodniki: Tine Mihelič: Julijske Alpe, PZS, 2009; Andrej Mašera: 55 zavarovanih plezalnih poti, Sidarta, 2011; Andrej Stritar: Gore nad Sočo, Sidarta, 2006.

Zemljevida: Krn, Kobarid, Tolmin, PZS, 1 : 25.000; Krnsko pogorje in Kobarid, PZS, 1 : 25.000; Julijske Alpe, PZS, 1 : 50.000; Julijske Alpe, Sidarta, 1 : 50.000.

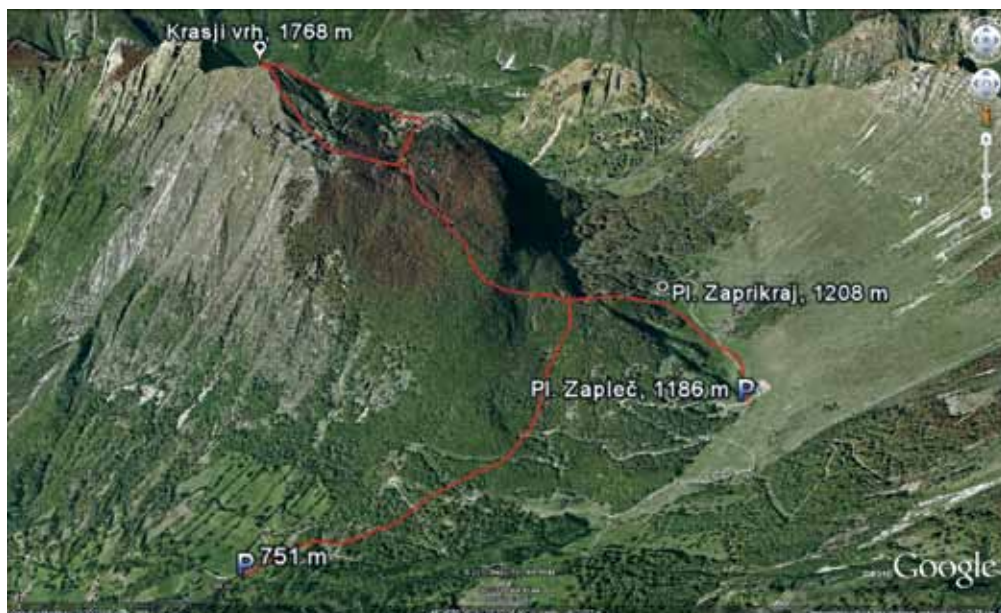

Krnsko pogorje s Kolovrata Foto: Oton Naglost

Opis: Od parkirišča pri planini Zapleč gremo po cesti do bližnje planine Zaprikraj. Po kolovozu gremo levo do hiš in hlevov, kjer naletimo na prve markacije. Čez pašno ograjo nas prijetna pot popelje skozi gozd do jase z lovsko kočjo Pretovč. Nadaljujemo po kolovozu zopet v gozd do razpotja, kjer zapustimo kolovoz v levo in se kmalu priključimo širši poti iz Drežniških Raven. Sledi blag vzpon po širši poti skozi senčnat gozd, čez jaso in navzgor po nekakšnem jarku med drevesi do označenega razpotja na višini 1450 m. Tu se nam ponujata dve možnosti, Pot mimo kolujev (v domačem dialektu so koluji krožni betonski podstavki za topove) in Pot mimo snežne jame; obe sta dobro označeni.

Pot mimo kolujev: od razpotja gremo levo navzgor in v četrte ure izstopimo iz gozda na travnate goličave južnega pobočja Krasjega vrha. Vzpenjamo se po slabo ohranjeni mulatjeri ob širinih razgledih na Kobarid, Kolovrat, Matajur in Stol. Čez čas smo pri označenem razpotju; naravnost gre pot do dveh še ohranjenih kolujev (10 min), naša pa zavije

desno in nas po strmejšem vzponu čez travnata pobočja pripelje do razglednega vrha, kjer se nam odpre še pogled na Bovec in močocene gore nad njim.

Pot mimo snežne jame: od razpotja nas udobna pot v desno skozi bukov gozd v kratkem pripelje na bolj

odprta travnata pobočja. Kmalu smo pri tabli, ki pokaže levo dostop do snežne jame (5 min), v kateri je večno snežišče in iz katere veje prijeten hlad. Pot se strmeje nadaljuje po redko poraščenem pobočju mimo številnih ostalin prve svetovne vojne (bunkerji, kaverne). Levo od poti

vidimo tudi kovinsko kletko z neeksploziranimi granatami iz tistega časa. Hitro se znajdemo na skalnem in travnatem grebenu, po katerem se brez težav povzpemo do vrha. **Sestop:** Sestopimo po eni ali drugi varianti vzpona.

Andrej Mašera

Krn, 2244 m, po poti Silva Korena

Opis: Levo od kapelice je tabla z napisom "Na Krn 4 h". Mimo osnovne šole se napotimo po stezi, ki se položno dviga med grmovjem v nizek gozd. Mimo pašnika pridemo do table, ki označuje mejo TNP; z leve se nam priključi cesta, ki ji sledimo kratek čas. Za mostom čez potok Ročica se znajdemo na razpotju: desno gre lahka pot na Krn, po kateri bomo sestopili, levo pa se usmeri naša pot. Zelo urejena stezica nas pelje zmerno strmo navzgor skozi gozd sprva rahlo v levo, nato pa desno do Bivaka na Črniku, 1160 m. Od bivaka gremo ostro levo in kmalu pridemo iz gozda na odprta pobočja pod Krnovim zahodnim ostencem. Že od daleč uzremo markacije v steni, levo od velike zagruščene grape. Tu je vstop v ferato. Vstopna stena je skoraj navpična, vendar odlično zavarovana z jeklenico, skobami in klini. Nad njo se strmina nekoliko unese, jeklenice nas usmerijo rahlo v levo po poličastem svetu, nato pa desno po strmejšem skalnatem pobočju. Sledi vzpon v okljukih po strmih in izpostavljenih travah, kjer ni varoval (nevarno mesto, posebno v mokrem!), do razpotja, kjer gre desno Zahodna drežniška smer iz stene, pot Silva Korena pa naravnost navzgor. Plezamo po delno travnatem, delno skalnatem grebenu, ki postaja čedalje bolj strm, skalnat in izpostavljen. Končno se spremeni v skoraj navpičen steber, kjer nas čakajo ključni odseki poti. Mimo škatle z vpisno knjigo smo kmalu pod 8 m visoko lestvijo, ki ji takoj sledi še

ena, nižja. Nad njo nas slikovita in zelo izpostavljena prečnica popelje desno in nato levo nazaj na rob stebra. Ko vidimo Gomiščkovo zavetišče že zelo blizu, nam čez skalne skoke pomagajo še zadnje skobe; izstopimo naravnost na razgledno ploščad pred kočjo. Do vrha Krna je še slabe četrte ure vzpona po zelo neprijetnem zagruščenem skrotju.

Sestop: V številnih serpentinah sestopimo po južnih pobočjih Krna do križpotja nad Kožljakom, 1587 m, tu desno navzdol v gozd in mimo lovsko kočjo na Sedalih do stika s potjo vzpona ter po njej nazaj v Drežnico.

Andrej Mašera

Monte Chiavals, 2098 m

IT Karnijske Alpe

Monte Chiavals je izrazita gora v glavnem grebenu skupine Zuc dal Bora. Najlažje ga je obiskati od bivaka Bianchi, mimo katerega poteka pristop na Zuc dal Bor. Od bivaka je do vrha dobra ura hoje po označeni poti. Tu pa je opisana nekoliko daljša tura, med katero bomo od blizu spoznali slikovite Crete

di Gleris na severnem delu te gorske skupinice. Chiavals bomo obkrožili, saj začnemo na severni strani, si potem z vzhoda ogledamo najstrmejše dele pogorja, po južni strani stopimo na vrh in se potem z zahodne strani med gleriškimi špicami spet vrnemo na izhodišče.

Chiavals z vzpona na Zuc dal Bor Foto: Irena Mušič Habjan

Zahtevnost: Zahtevna planinska tura. Markacije so ponekod v precej slabem stanju, zato je treba nekaj smisla za orientacijo. Nad Forcello di Chiavals jih nekaj časa skorajda ni. Po vršnem delu je pot ponekod izpostavljena in je potrebna previdnost, da ne zdrsnemo.

Oprema: Visokogorska oprema, priporočljiva čelada.

Nadmorska višina: 2098 m

Višina izhodišča: 1100 m

Višinska razlika: 1200 m (vmes se moramo spustiti za okoli 200 m).

Izhodišče: Začnemo v dolini Gleris, kamor se pripeljemo iz Pontebbe/Tablja po cesti proti dolini Val Aupa. V dolino je speljana ozka asfaltna cesta, ki je odprta od maja do novembra. Vozilo pustimo v

zatrepu pred rampo. WGS84: 46,483485, 13,252924.

Koča: Bivak Giuseppe Bianchi, 1712 m, v bližini.

Časi: Izhodišče–Forcella alta di Punto di Muro 1.30 ure
F. alta di P. di Muro–Forcella Chiavals 2 uri

F. Chiavals–vrh 30–45 min
Vrh–Forcella della Pecora 45 min–1 ura

F. della Pecora–dolina 30 min
Skupaj 7 ur

Sezona: Primerno v visokogorski poletni sezoni od junija do oktobra.

Vodnik: Andrej in Urška Stritar: Karnijska potepanja, Kibuba, 2006.

Zemljevid: Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, Tabacco 018, 1 : 25.000.

Monte Pisimoni, 1880 m

IT Karnijske Alpe

Monte Pisimoni živi v senci svojega bolj znanega in višjega soseda Zuc dal Bora. Pisimoni je najizrazitejša vzpetina grebena, ki se s Zuca vleče proti jugovzhodu. Ima imenitno kopasto postavo, ki je opazna z vseh strani. Čeprav je vrh visok "le" 1880 metrov, pa je vzpon nanj vreden vsega spoštovanja.

Začeti moramo namreč nizko v dolini na okoli 400 metrih. Pobočja Pisimonija so strma, prekinjena s stenami in zato težko prehodna. Opisana je direktna pot iz doline, ki so jo poimenovali Via alta CAI Moggio. Mojstrsko je speljana čez na videz neprehoden teren.

Pisimoni, v ozadju Javor (levo) in Lopič Foto: Andrej Stritar

Zahtevnost: Zahtevna planinska tura. Velikih tehničnih težav na poti ni, zahtevna pa je zaradi slabih markacij, zelo napornega vzpona in občasne izpostavljenosti.

Oprema: Visokogorska oprema, priporočljiva čelada.

Nadmorska višina: 1880 m

Višina izhodišča: 400 m

Višinska razlika: 1500 m

Izhodišče: Začetek poti je v kraju Ovedasso nad dolino Bele. Vanj pridemo po asfaltirani cesti iz Moggia ali pa s severne strani skozi sosednje neselje Roveredo, kamor bomo sestopili. Na zahodnem koncu Ovedassa je mostiček čez manjši potok, ob katerem je možno parkirati. WGS84: 46,399413, 13,225602.

Koče: V bližini ni koč ali zavetišč.

Časi: Ovedasso–Monte Pisimoni 4–5 ur
Monte Pisimoni–škrbina 45 min
Škrbina–dolina 3 ure
Skupaj 9–10 ur

Sezona: Primerno v hladnejših pomladanskih in jesenskih mesecih, aprila in maja ali septembra in oktobra. V vročih dnevih so južna pobočja, po katerih poteka vzpon, lahko ubijalsko vroča.

Vodnik: Andrej in Urška Stritar: Karnijska potepanja, Kibuba, 2006.

Zemljevid: Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, Tabacco 018, 1 : 25.000.

Opis: Od ceste se napotimo navzgor čez prodišče. Držimo se proti levi in na nasprotnem bregu ujamemo skromno označeno stezo proti Forcelli alti di Ponte di Muro. Stezi sledimo še naprej v vedno ožjo dolino. Vmes se desno odcepi označena pot na Forcello Fornon in Cimo Alto de Gleris. Na škrbini, 1613 m, se priključimo markirani poti št. 429, ki pripelje iz Pontebbe. Odpre se nam razgled na severna pobočja Zuc dal Bora in na Julijce. Nadaljujemo desno malo navzgor za skalnim rogljem, potem pa prečimo levo. Postopoma se spustimo do višine okoli 1500 m, kjer se nam priključi še ena pot iz doline. Čaka nas še skoraj 400 m vzpona do prelaza Forcella di Chiavals. Pod nami je rdeči bivak Bianchi. S prelaza gremo desno skoraj vodoravno. Stezica je ozka in slabo označena. Že po desetih minutah bodimo pozorni, saj se desno odcepi skromna označena stezica, ki nas popelje zadnjih 200 m navzgor na vršni greben Chiavals.

Sestop: Z vrha sestopimo proti zahodu do dobro vidne mulatjere kake četrte ure nižje. Po njej gremo proti desni navzdol pod strmimi konicami Cime de Gleris. Na

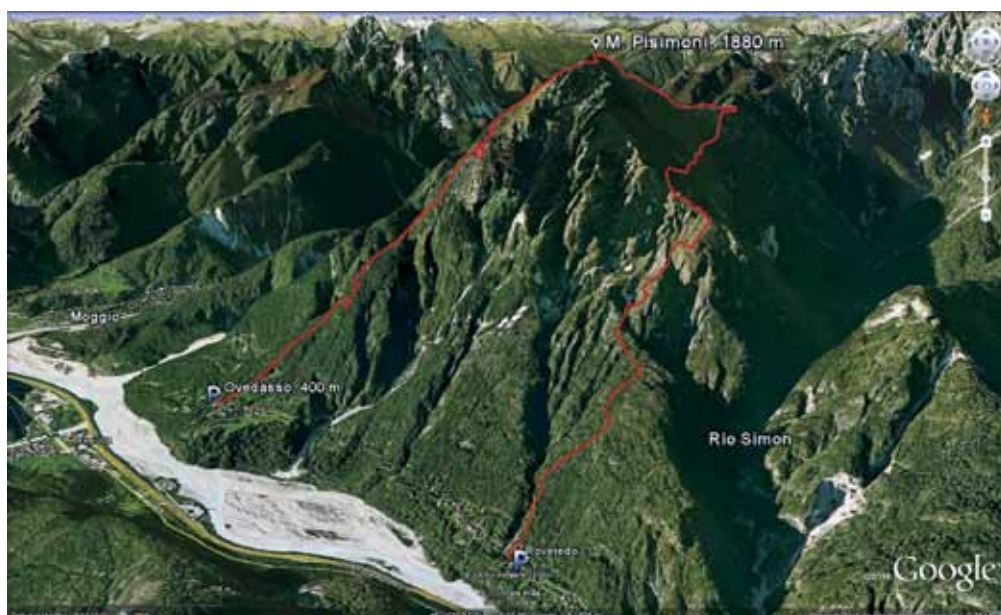
naslednjem križišču ne gremo levo dol po mulatjeri, temveč kar naravnost do bližnje škrbine Forcella della Pecora. S škrbine sestopimo na severno stran po grušču do gozda,

tam pa desno za markacijami do ceste in do izhodišča.

Andrej Stritar

Opis: Od mostu na zahodnem koncu Ovedassa se odpravimo po glavni cesti mimo prvih hiš proti centru vasi do bližnjega križišča, kjer se navzgor odcepi asfaltirana stranska privatna cesta. Tu še ni markacij. Po tej stranski cesti se vzpnemo do razpadajočega velikega hleva na zgornjem robu vasi. Na desnem koncu te stavbe sta oznaka začetka Vie alte CAI Moggio in začetek markacij. Kar takoj se steza prične strmo vzpenjati skozi gozd. Strmina je kruta in ne popusti do zgornje tretjine vzpona. Steza je spretno in divje speljana tik pod stenami. Sprva se jim umakne daleč v desno, potem pa spet obrne levo in čez naravne prehode brez posebnih težav pripelje na položnejši travnati vršni del. Ostane še dobrih dvesto metrov razglednega vzpona do najvišje točke.

Sestop: Z vrha nadaljujemo v dotedanji smeri po severnem grebenu proti Zuc dal Boru. Sestop do škrbine 1609 m je ponekod nekoliko bolj izpostavljen, kot je bil vzpon, vendar

večjih težav ni. Stezica se postopoma umakne v levo, zahodna pobočja. Škrbina je zelo neizrazita. Odcep pot št. 450 desno v Roveredo moramo poiskati na nenavadno neizrazitem

mestu v pobočju, preden dosežemo škrbino. Po poti št. 450 sestopamo visoko nad dolino Rio Simon. Kmalu pod škrbino steza dolgo preči strma travnata vzhodna pobočja proti jugu,

dokler se končno ne začne strmeje spuščati proti dolini Bele. Dolgi sestop se konča v vasi Roveredo dobra dva kilometra vzhodno od izhodišča.

Andrej Stritar

Zuc dal Bor, 2195 m

IT Karnijske Alpe

Zuc dal Bor (izgovori čuk) je z vseh strani videti kot drzen cerkveni zvonik, ki čisto sam štrli nekam proti nebu. Ta njegova izpostavljenost verjetno botruje tudi stalnim spremembam, ki jih vršni del doživlja iz leta v leto. Leta 1997 je podor v dolino odnesel zavarovano plezalno pot na vrh in naslednjih nekaj let se nanj sploh ni dalo. Potem so spet namestili nekaj varovalnih klinov, ki pa jih nikakor ne moremo

proglasiti za varovala zavarovane planinske poti, pač pa zgolj kot pomoč alpinistom pri vzponu. Zadnjih 50 metrov vzpona je tako plezanje III. stopnje. Škoda, saj je zelo nerodno, da je treba daleč iz doline nositi vso plezalno opremo samo zaradi teh 50 metrov. Če kje, potem bi bilo tu upravičeno napeti jeklenice za običajno ferato.

Zahtevnost: Zelo zahtevna tura oz. lažji alpinistični vzpon. Obvezna

sta plezalna oprema (vrvi, čelada, vponke ipd.) in ustrezno znanje. Z vrha se je treba spustiti po vrvi. Tudi pot po grebenu pod vršni del je neprijetno izpostavljena in zato zahtevna. Primerno za alpiniste ali z gorskim vodnikom.

Nadmorska višina: 2195 m

Višina izhodišča: 1055 m

Višinska razlika: 1100 m

Izhodišče: V dolino Val Aupa z Gorenjske najhitreje pridemo tako, da se po dolini Bele/Canal del Ferro peljemo do Moggia in tam zavijemo desno po dolini Val Aupa navzgor. Že po nekaj kilometrih smo pri kažipotju, ki nas usmeri desno navzgor v dober kilometer oddaljeni Pradis. Na prvem križišču nad vasjo moramo zaviti na desno. Cesta nas pripelje nad stransko dolino Val Alba. Avto pustimo na parkirišču pred stop znakom in zapornico. WGS84: 46,451942, 13,217578.

Koča: Bivak Bianchi, 1712 m, ob poti.

Časi: Izhodišče–bivak 2 uri
Bivak–škrbina pod vrhom 1.30–2 uri

Plezanje na vrh 1–1.30 ure
Spust z vrha 1 ura
Vrnitev do bivaka 1.30 ure
Bivak–izhodišče 1–1.30 ure
Skupaj 10–12 ur

Sezona: Primerno v kopnem od junija do oktobra.

Vodnik: Andrej in Urška Stritar: Karnijska potepanja, Kibuba, 2006.

Zemljevid: Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, Tabacco 018, 1 : 25.000.

Opis: Od parkirišča se odpravimo po markirani poti št. 450 proti bivaku Bianchi. Sprva hodimo skoraj vodoravno, potem pa postopoma navzgor proti vzhodu. Potem ko prečkamo strugo potoka, sledimo zelo lepo speljani, čeprav strmi mulatjeri, ki je bolj na redko markirana s številko 428. Sprva hodimo skozi gozd, v vršnem delu pa je pot mojstrsko speljana preko skalnatega praga na planoto, kjer je bila včasih planina Chiavals. Na njenem robu stoji bivak. Od bivaka dalje hodimo po Alti vii CAI Moggio. S planote za bivakom nas markacije usmerijo levo navzgor čez travnat

Bivak Bianchi pod Zuc dal Borom Foto: Irena Mušič Habjan

Montusel, 1881 m

IT Karnijske Alpe

Montusel je med divjimi sosedi Zuc dal Bora še najprijaznejši, saj se da nanj priti brez pretiranih težav. Visoko podenj so speljali udobno mulatjero, ki je še danes dobro ohranjena in dobro markirana. Ker stoji Montusel strmo nad mejno dolino Karnijskih Alp, dolino Bele, imamo z njega

enkrat razgled na "zadnje", najzahodnejše vrhove Julijcev. Čisto nasproti so fantastične vzpetine okoli Jovet Blanca, za njimi kraljuje Strma peč, bolj proti severu Jof di Dogna, južno od Reklanice pa nas malo zbega nenavadni bočni pogled na Žrd, ki je s te strani videti kot kak špik. Na tej strani

Bele pa južno vidimo le meter nižji Pisimoni, tik za nami so strmine Cozzarela, za njim nas gleda ata Zuc, še bolj zadaj pa njegov bližnji sosed Chiavals. Globoko pod nami se vrstijo divje grape, čisto spodaj pa drvi promet po avtocesti. Skratka, na vrhu nam ne more biti dolgčas.

Zahtevnost: Nezahtevna označena pot.

Nadmorska višina: 1881 m

Višina izhodišča: 850 m

Višinska razlika: 1000 m

Izhodišče: Na južnem koncu vasi Dogna, kamor se pripeljemo po regionalni cesti (ne avtocesti), je odcep stranske ceste v vasi Visocco, Plagnis in Costamolino. Do Plagnisa je 3 km. Od Plagnisa (tu parkiramo, če ne upamo naprej z vozilom) naprej pa je ozka privatna cesta, skoraj kolovoz. Speljana je zelo spretno in mestoma strah zbujajoče. Od zaselka Costamolino je speljana še

slab kilometer do kmetije Casa Torgul. WGS84: 46,43063, 13,303115.

Lahko pa si za izhodišče izberemo most čez potok Molino na glavni cesti ob Beli. Od tam do Casa Torgul je približno ura in pol strmega vzpona. WGS84: 46,423212, 13,316916.

Koče: V bližini ni koč ali zavetišč.

Časi: (Most v dolini–Casa Torgul 1–1.30 ure)

Casa Torgul–Forcella del Montusel 2.30–3 ure

Škrbina–vrh 30 min

Vrh–škrbina 20 min

Škrbina–Casa Torgul 1.30 ure
Skupaj 5–6 ur iz Torgula, dve uri več iz doline

Sezona: Primerno v kopnem od junija do oktobra.

Vodnik: Andrej in Urška Stritar: Karnijska potepanja, Kibuba, 2006.

Zemljevid: Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, Tabacco 018, 1 : 25.000.

Montusel s Cozzarela Foto: Vladimir Habjan

Zuc dal Bor, 2195 m

IT Karnijske Alpe

stožec do skalne stopnje. Čez nekakšno grapo splezamo na travno pobočje in v pol ure od bivaka dosežemo greben. Odpre se nam razgled na vzhod proti Julijcem in na sam vršni čok Zuca, ki ga do sedaj nismo videli. Grebenu sledimo po potki visoko med dolino Bele na eni strani in Albo na drugi. Mestoma moramo poplezati, najtežji pa je trimetrski spust čez skalno stopnjo v manjšo škrbino. Tik preden se greben strmo dvigne, moramo čez kake pol metra široko grebensko rez, ki je na obe strani strmo odsekana. Še najlažje gre po vseh štirih. Za tem mestom se grebenu umaknemo v desno. Potka nekaj časa preči travnata pobočja, potem pa se po njih spet dvigne na greben. Sledimo mu naprej, dokler končno ne pridemo do škrbine pod samim vršnim čokom 150 m pod vrhom. Od tod se lepo vidi zahodni del gore, kjer poteka zadnji del vzpona.

S škrbine se usmerimo na južno stran gore. Po izpostavljenih poličah prečimo pod previsi do krušljive grape na levi. Po njej se vzpnemo (sitno) na grebenček

pod skalni prag. Od tod naprej gre zares. Splezamo čez gladko ploščo (5 m), kjer nam pomaga statična vrv. Po skrotju se vzpnemo pod JZ steno. Čez navpično ploščo nam pomaga stara vrv, ki pa ji ne gre preveč zaupati (15 m,

III, klini). Po izpostavljeni polički prečimo desno, potem pa preplezamo strm žleb (II, klini za varovanje). Do vrhaja čistoblizu.

Sestop: Čez vršni skalnati del se moramo spustiti po vrvi. Sidrišča so

urejena. V dolino se vrnemo po poti vzpona.

Andrej Stritar

Montusel, 1881 m

IT Karnijske Alpe

Opis: Začnemo po markirani mulatjeri levo ob obnovljeni hiši. Takoj za njo je razcep, pot št. 426 gre levo v dolino, mi pa gremo desno navzgor po poti št. 427. Z orientacijo ni težav, hodimo po dobri in dobro markirani poti. Spodnji dve tretjini sta speljani skozi gozd, ki se v zgornjem delu odpre. Tam je steza tudi bolj zaraščena in je treba hoditi previdneje. Tik po skrbino Forca del Montusel, 1764 m, zapustimo oštevilčene markacije in gremo desno na škrbino, z nje pa po sledih stezice desno proti vrhu. V tem delu markacij skoraj ni.

Sestop: Sestopimo po isti poti.

Andrej Stritar

Divje kraljestvo podrte gore

Skupina Zuc dal Bora

Besedilo: Andrej Stritar

Ko se vozim od Trbiža mimo Tablje/Pontebba proti Vidmu/Udine, mojo gorniško dušo vedno znova vznemirjajo skrivnostne strmine nad dolino reke Bele/ Canal del Ferro. Ob ozki strugi je tako malo ravnega prostora, da mora večina tamkajšnjih komunikacijskih žil potekati pod ali nad zemljo. Stari državni cesti se še uspe nekako obdržati na svetlem, nekdanja železniška proga, ki jo prizadevno preurejajo v kolesarsko stezo, ima že več predorov, avtocesta se tal skorajda ne dotakne, pač pa izpod zemlje po mostovih preskoči reko spet v drugo goro, vzporedne hitre železnice pa sploh ne vidimo, saj se je niso niti trudili speljati po površju.

Po tej dolini poteka eden najlažjih prehodov z južne na severno stran Alp, hkrati pa predstavlja mejo med Julijskimi Alpami na vzhodu in Karnijskimi na zahodu. Med vožnjo mi pogledi vedno uhajajo gor v na videz neprehodne strmine, poraščene s slikovitimi borovci in občasno prekinjene z ozkimi grapami, skozi katere se v Belo izlije kak skromen potoček.

Kako sem začel raziskovati te gore, sem opisal že v svojem prvem objavljenem članku o Karnijskih Alpah v poletni številki Planinskega vestnika davnega leta 1991:

"Zuc dal Bor leži zahodno od Kanalske doline in je tako Zahodnim Julijcem najbližji karnijski sosed. Prvič sem opazil njegovo drzno

obliko, ko sem s Poliškega Špika ogledoval neznane mi gore na zahodu. Poleg njegovega izrazitega vršnega stolpa mi je domišljijo zbuvalo tudi nenavadno zveneče ime."

Radovednost me je vodila v vedno podrobnejša raziskovanja gorske skupinice, ki vam jo skušam predstaviti. In še vedno je precej koticikov, kamor moram še pogledati in ki so na seznamu želja ...

Med Belo in Aupo

Tiste strmine desno nad dolino Bele so pobočja majhne gorske skupine, ki ji kraljuje drzni Zuc dal Bor, 2195 m. Henrik Tuma, ki je kot prvi Slovenec opisal vzpon nanj leta 1908 v Planinskem vestniku, je trdil, da *Zuc* po furlansko pomeni *toliko kakor špičast stožec, bor* pa *prodov kamen rdeče barve*. V knjigi Rina Gaberscika Guida escursionistica alle Alpi Carniche iz leta 1997 je razlaga nekoliko drugačna: *Zuc* (izgovori čuk) po furlansko pomeni *krona, bor* pa da izhaja iz slovenske besede. Ime naj bi po italijansko pomenilo *zolla erbosa*, kar naj bi opisovalo nekakšne poraščene skale. No, mogočni vršni stolp ni nič kaj poraščen, "poraščenemu" imenu so verjetno bolj botrovala nižja

Soteskanje

Karnijske gore so raj za soteskarje. Večina sotesk ima urejena sidrišča za spuste, tako da je z ustrezno opremo in znanjem v vročih poletnih dneh tam možno doživljati res pristno in odmaknjeno divjino. Rio Simon, osrednja grapa na vzhodni strani naše gorske skupine, velja za eno najprivlačnejših daleč naokoli. Že ko hodiš po mulatjeri visoko nad njo, se ti zdijo njene globine skrivnostno odmaknjene. Spust po vrvi mimo številnih slapov in plavanje skozi ozka korita pa te popeljejo v drug, popolnoma drugačen svet. Najvišji slapovi so visoki čez 30 metrov.

pobočja. Slikovitih zelenih strmin tam res ne manjka.

Glavni greben skupine poteka približno v smeri sever-jug. Poleg Zuca je pomemben še bolj razpotegnjeni in lažje dostopni Monte Chiavals, 2098 m. Ostali zanimivi vrhovi se dvigujejo v stranskih grebenih, s katerimi se najvišji del spušča proti

dolinam. Skupina meri od najsevernejše točke pri kraju Frattis do Resutte/Bila na jugu okoli 15 kilometrov, v najožjem delu med dolino Bele in dolino Aupe pa slabih sedem.

Če se peljemo iz Pontebbe po redko obiskani cesti v dolino Aupa, se nam pri Frattisu odpre pogled, kakršnega se ne bi sramovali niti v centru Dolomitov. Drzno nanizane špice Crete di Gleris nad slikovito krnico kar burijo domišljijo gornikov o tem, skozi katero grapo bi se dalo priti na greben in kako bi splezali na katerega od vrhov. V resnici so po grapah speljane označene poti, pa tudi na nekatere špice se da splezati brez večjih težav.

Nadaljevanje vožnje od Frattisa nas čez nerazgledni prelaz Sella di Cereschiatis, 1066 m, pripelje v dolino Val Aupa, ki na zahodu omejuje našo skupino. Imenitnega pogleda na naše gore iz te doline ne bomo doživeli, očarali nas bodo zgolj skalnati vršaci sosednje Crete Grauzarie na desni. Tokrat bomo spregledali odcep desno do izhodišča nanjo in se peljali naprej navzdol po dolini mimo vasi Grauzaria do odcepa k naselju Pradis.

Do sem lahko še hitreje pridemo, če v Aupo zavijemo z glavne ceste v dolini Bele pri kraju Moggio. Skozi Pradis pelje cestica, ki je glavna

dostopna pot za vzpone v osrednji del naše skupine, na Chiavals in na Zuc dal Bor. Zgradili so jo zaradi vzdrževanja predora skozi pogorje, skozi katerega je speljan plinovod. Pripeljemo se lahko do majhnega parkirišča v stranski dolini Val Alba, kjer je začetek poti proti edinemu zavetišču v tej skupini, bivaku Giuseppe Bianchi. Kdor nima želje po gornškem osvajanju zahtevnih vršacev, kjer je treba tu in tam tudi poprijeti za skale, mu priporočam vsaj nezahtevni vzpon do bivaka. Pot je speljana po nekdanji vojaški mulatjeri in je na nekaj mestih izredno slikovito vklešana v strmo pobočje. V bivaku pa ne pričakujte udobja, je zgolj značilni italijanski bivak z ozkimi kovinskimi pogradi in nekaj odejami.

Bivaku najbližji in razmeroma enostavno dostopni vrh je že omenjeni Monte Chiavals v glavnem grebenu severno od Zuca. Nagradil nas bo s skorajda boljšim razgledom kot njegov višji sosed. Na vzhodu čez dolino Bele gledamo najzahodnejše doline in vrhove Julijskih Alp, na severu so gore nad Mokrinami s Konjiškim špirom na čelu, na zahodu pa drzno oblikovana Grauzaria in

Sernio. Na jugu nam pogled pritegne in polepša nenavadni vršni stolp Zuc dal Bora, ki je videti kot nekoliko nagnjen cerkveni zvonik.

Podrti vrh najvišje gore

Bivak je primerno izhodišče za naskok na osrednjo goro. Zuc dal Bor je verjetno eden najtežje dostopnih vrhov te višine daleč naokoli. Njegov vršni del je nenavadno oblikovan kot dokaj ozek stolp. Podenj je treba priti po neprijetno izpostavljenih stezicah čez skrotast teren. Vršno skalovje se kar dinamično spreminja, saj mu podori dokaj pogosto preoblikujejo podobo. V časih Henrika Tume in še pred dvajsetimi leti smo nanj splezali po zavarovani poti na jugozahodni strani. Najtežji previsni kamin je bilo treba premagati s pomočjo verige, ki je prosto visela čezenj. Leta 1997 pa se je precejšen del te strani gore s potjo vred sesul v globino. Od takrat se uporablja dostop po severozahodni strani, kjer pa je zadnjih 50 metrov treba preplezati III. stopnjo in se pri sestopu spustiti po vrvi. Gora je tako danes dostopna zgolj alpinistom oziroma z vodnikom.

Vzhodna stran

Z vzhodne strani, torej iz doline Bele, je naše pogorje težje dostopno. Izhodišča so globoko v dolini okoli 300 metrov nad morjem, zato so višinske razlike, ki jih je treba premagati, zelo velike. Le cestica iz vasi Dogna/Dunja do zaselka Costamolino nam lahko prihrani nekaj malega pri vzponu na Cozzarel in Montusel, jugozahodna sosedja glavnega Zuca. Cozzarel je kar vzoren oproda drznega kralja skupine, saj je vzpon nanj brezpotno gorniško dejanje, Montusel pa je nekoliko krotkejši in primeren tudi za tiste, ki ne marajo plezanja.

Značilnost te strani pogorja so globoko zarezane doline, prave soteske potočkov, ki se stekajo v Belo. Prva večja taka dolina, če se peljemo s severa, je Rio di Ponte di Muro, skozi katero je speljana dolga markirana pot na glavni greben pod Monte Chiavalsom. Medtem ko ta soteska še daje vtis nekakšne doline, pa so naslednje ožje zारेze v gorskih pobočjih, iz katerih bomo komajda videli nebo. Najizrazitejša je dolina Rio Simon, ki se izteče v Belo med Klužami/Chiusaforte in

Na grebenu Chiavalsa, v ozadju Zuc dal Bor

Bilo. Zarezana je globoko in daleč tja pod sam vrh Zuc dal Bora. Skoznja je speljana zelo slikovita stara markirana mulatjera do ostankov velike kasarne pod vrhom Cozzarella. Škoda, da tam ni urejenega planinskega zavetišča, kajti zelo bi koristilo za obiske vrhov. Kljub veliki razgibanosti in zahtevnosti terena so skozi zgodovino po teh dolinah in slemenih nastale številne steze. Precej jih je markiranih in omogočajo prijetna raziskovalna potepanja. Poleg doline Rio Simona je vhod v ta svet še markirana pot iz Kluž.

Še malo naprej je začetek ene najbolj strmih in napornih poti v tem pogorju, poti na Monte Pisimoni, 1880 m. Kljub na videz skromni višini je Pisimoni vsega spoštovanja vredna gora. Samostojno se dviguje v

grebenu, ki se s Zuc dal Bora spušča proti jugozahodu, njegovo izrazito podobo pa zagotovo opazimo, ko se vozimo po avtocesti mimo kraja Amaro, kjer se Bela izliva v Tagliamento. Kljub strmini in zahtevnosti terena so tudi čez Pisimoni in njegovega soseda Monte Crostis speljane markirane poti, ki omogočajo prijetna potepanja.

Zuc dal Borovo kraljestvo je prava zakladnica za ljubitelje gorskega sveta. Priporočam začetek raziskovanja z obiskom bivaka in vzponom na Chiavals. Potem pa si kar sami izberite kombinacije številnih markiranih poti, dajte duška svoji domišljiji. Lahko se lotite

Masereit, gorniški bonbonček

Tik nad parkiriščem v dolini Alba se v stranskem grebenu dviga izrazit vrh Masereit, 1459 m. Od daleč se ga hitro opazi, njegova oblika pa zelo pritegne. Poti nanj ni, skromen opis pa sem komajda našel. Neko popoldne smo se lotili raziskovanja in po dobri uri presrečni stali na njegovem slikovitem in razglednem vrhu. Vzpon je bil pristno gorniško raziskovanje brezpotij, kjer smo morali sami najti naravne prehode, edina pomoč so bile gamsje stečine. Kratko, a sladko. Takih bonbončkov je v Zucovem kraljestvu veliko.

prečenja pogorja po dolgem od Kluž do Frattisa ali pa počez od mosta Ponte di Muro do Pradisa. Če se ne bojite naporov in strmin, vsekakor obiščite ponosni Monte Pisimoni. Če pa vas ni strah skal in lažjega plezanja, vas bosta zagotovo zvalila tudi Cozzarel in Zuc. ●

INFORMACIJE

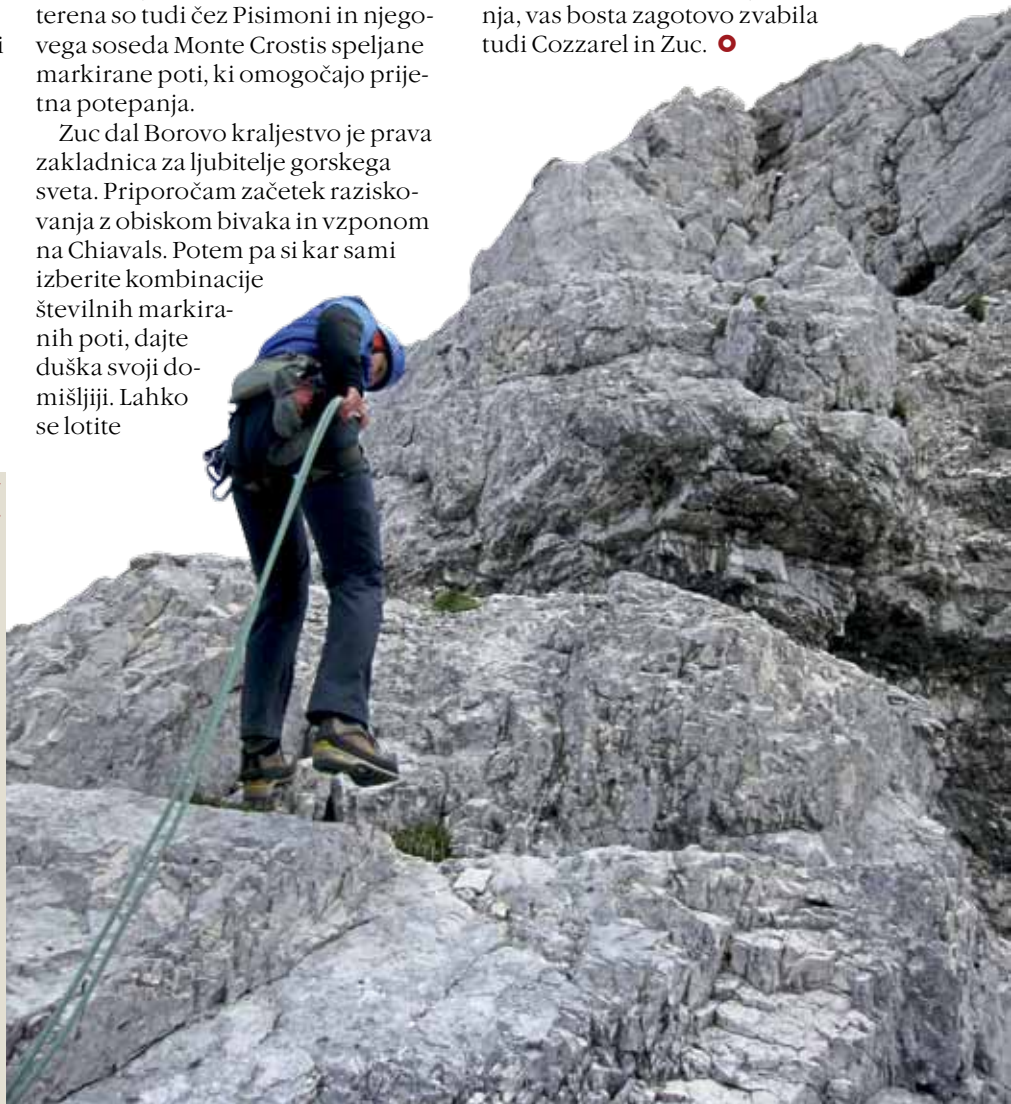
Kako do izhodišč: Pod skupino Zuc dal Bora se pripeljemo po avtocesti med Trbižem in Vidmom/Udine. Zapustimo jo lahko v Pontebbi ali v kraju Carnia. Izhodišča na vzhodni strani so ob glavni cesti v dolini Bele/Canal del Ferro, ki poteka vzporedno z avtocesto. Do doline Val di Gleris na severni strani se pripeljemo iz Pontebbe, v dolino Val Aupa in do zahodnega izhodišča pa je najenostavneje iz doline Bele zaviti v Moggiu. Do izhodišča je od slovenske meje slabo uro vožnje.

Zavetišče: Edino zavetišče v skupini je **bivak Giuseppe Bianchi**, 1712 m. V njem je 12 ležišč z odejami. Do skromnega studenčka je treba nekoliko sestopiti po poti dostopa.

Vodnika: Andrej in Urška Stritar: Karnijska potepanja. Kibuba, 2006.

Andrej Mašera: Čudovite Alpe. Planinska založba, 2006.

Zemljevid: Alpi Carniche Orientali, Canal del Ferro, Tabacco 018, 1: 25.000.

Spust po vrvi z Zuc dal Bora Foto: Vladimir Habjan

Besedilo in fotografije: Peter Muck

S krepko rokó ti bolje bo šlo!

Alpinistični treningi v prvih povojnih letih

Ne samo v današnjem času, tudi povojna plezalska generacija se je dobro zavedala, da moraš biti kolikor toliko močan in spreten, da se boš lahko uspešno loteval težjih plezalnih smeri.

Tako se je varovalo
nekoč (Turnc 1932)

Danes sta postala plezalna vadba in namensko prehranjevanje cela znanost. Včasih smo si pa pomagali na različne načine in o tem bi bilo morda zanimivo kaj povedati. Hribov namreč nismo imeli na dosegu roke, da bi se lahko pogosto utrjevali v skalah, pa tudi v službo in v šolo je bilo potrebno hoditi. Zato smo si pomagali s tem, kar smo imeli v bližini. Takrat ni bilo prostih sobot, vrstile so se pa tudi udarniške nedelje, ki si se jih moral udeleževati, drugače si bil pri oblasti slabo zapisan.

Treninki na "umetni steni"

Prvi, ki si je izmislil plezalno vadbo kar v Ljubljani, je bil France Zupan. V kleti si je omislil težko mesto v steni. Potrebno je bilo prečiti kletni kot po ozki polički talnega zidca (cokel), kjer se ni bilo možno nikjer oprijeti razen ob nizek strop. To umetnijo je Francelj odlično obvladal in še nekateri drugi. Jaz ji pa, mislim, nisem bil preveč kos.

Nekaj podobnega smo kasneje izumili na Aljaževem domu v Vratih. Tu je bilo potrebno prečiti zunanji vogal doma in doseči straniščno okno, zato smo ta dobro znani plezalni detalj imenovali "skretova prečnica". S ponosom priznavam, da sem jo zmogel, saj sem lahko tam na skrivaj vadił. Leta kasneje pa so fasado nekoliko spremenili, tako da je potem prečnica izgubila veliko težavnosti.

Ugotovili smo, da moraš imeti mišice za dviganje v rokah in prstih zelo krepke. Za vadbo so bili primerni leseni robovi podbojev vrat. Čim ožji in čim višji je bil rob, toliko bolje. Doma sem imel za vadbo kar primeren visok podboj, tako da sem moral poskočiti, da sem ga dosegel. In kadar sem šel iz sobe v sobo, sem se vedno obesil nanj in se nekajkrat dvignil. Mama se je pa pokrižala.

Meka za plezalno vadbo je bil Ljubljanski grad in to predvsem na Šancah. Tu je bilo za vadbo veliko možnosti, pa tudi gledalci so bili, kar

te je še bolj vzpodbujalo. Najlažje preplezljiv je visok zid na jugovzhodni strani Šanc, iz katerega molijo veliki kosi grajskega peščenjaka, zaliti s cementno malto. Trd oreh pa so bili oboki na severozahodnem kraku. Tu so se kalili talentirani plezalski zagrizenci, kot je bil na primer Igor Levstek, in tam viseli cele ure kot pajki na znojnem omaščenih oprimkih. Stebri obokov iz podpeškega apnenca so bili stalno oblegani, tako da si težko prišel na vrsto. Zame pa je bilo precej vseeno, ker s temi stebri nisem imel sreče in sploh niso bili na moji valovni dolžini, zato sem se vanje kmalu nehal zaganjati. Rimski zid, ki je danes dobesedno "prelepljen" s študenti iz bližnjih faksov, pa takrat za nas še ni bil zanimiv.

In treninki v šmarnogorskem plezalnem vrtcu

Zelo koristno vadbo, kjer je bilo možno uporabiti tudi opremo, smo imeli v pečinah Šmarnogorske

Grmade. Ob tem bi bilo potrebno omeniti balvanček pod Velikim Turncem. Danes je povsem razsut, če ga je sploh še kaj. Zlesti na balvanček, ki smo ga po neki smeri imenovali Skalca, pa ni bilo vsakemu usojeno, moral si se nekaj časa zaganjati vanj. Bil sem nemalo ponosen, ko sem končno uspel.

Pri Skalci smo imeli priljubljeno zbirališče, kjer smo kurili ogenj, pekli krompir in izpraznili kakšno steklenico vina. Z nami so bila tudi dekleta, ki smo jih prepričevali, naj zlezejo na Skalco. Nekateri so se balvančka res lotile, toda brez uspeha. Fantje smo stali spodaj za njimi v pripravljenosti, če bi katera nerodno odskočila. Toda moji refleksi so takrat nekoliko zatajili. Ena od deklet je bila zelo spretna in je že kazalo, da bo prišla čez. Toda rada bi bila ulovljena, pa se je nenadoma izpustila, ker je bila sigurna, da jo bo nekdo ulovil. Bil sem najbližji, vendar nepripravljen. Priskočil sem z razprostrtimi rokami, zgrešil in deklica mi je priletela z zadnjico na iztegnjeni palec in mi ga zvil. Vesela družba mi je takoj postregla s pritlehnimi pripombami in gestami, ki pa jih zaradi moralne neoporečnosti tega mesečnika ne bom razkril. Kdor pa ima radoživo ljudsko domišljijo, bo uganil, kaj vse je bilo rečeno z domiselnimi izrazi.

Naš AO je nekoč dobil novega člana, Sandija Blažino. Seveda smo ga takoj privedli do Skalce, da bi videli, iz kakšnega testa je novi fant, in ta novi fant nam je pokazal, da smo pravi amaterji v balvanski plezariji, saj je Skalco premagal z nekaj gibi. Mi smo bili seveda presenečeni, nekateri celo neprijetno. Nato nam je povedal, od kod njegovo znanje.¹ Sandija smo začeli posnemati. Popularnost Skalce pa je zlagoma zamrla, ker potem v njej nismo videli nobene težavnosti. Leta kasneje sem občasno obiskoval to pečevje. Na Skalci so se medtem pojavili množični sledovi inštruiranja modernejše plezalne tehnike. Nato je nekdo, ali pa je bil le naravni erozijski pojav, odkrhnul njen zgornji rob in kot učni pripomoček je postala nerabna.

Organizirana telovadba za alpiniste

V povojnem času je vodstvo AO Matica presvetlila pametna ideja. Organiziralo je alpinistično telovadbo v telovadnici Narodnega doma v Ljubljani. Na žalost nismo imeli pravega

inštruktorja in smo se urili bolj ali manj individualno. Med telovadnimi orodji je imel prednost drog. Na njem je blestel nihče drug kot Milan Hodalič v prelepi telovadni majici. Znal je celo nekaj telovadnih elementov, največ smo vadili sklopko² v prepričanju, da se bomo lažje zavihteli čez previs. Precej smo tudi plezali po vrvi, hodili ritensko po gredi, delali sklece na iztegnjenih prstih in počepali na eni nogi. Slednje mi je kar šlo, tako da sem potem na osnovi te vadbe dobro obvladal kazačok. Opazil pa sem, da telovadna spretnost ni bila nujno povezana s plezalsko sposobnostjo in gorniško pripravljenostjo. Pravzaprav je bila ta sposobnost vsaj v tistih začetniških časih, pa mogoče tudi še danes, odvisna tudi od tega, s kakšnim poklicem in fizično dejavnostjo si se ukvarjal.

Nekateri so imeli prednost zaradi poklica

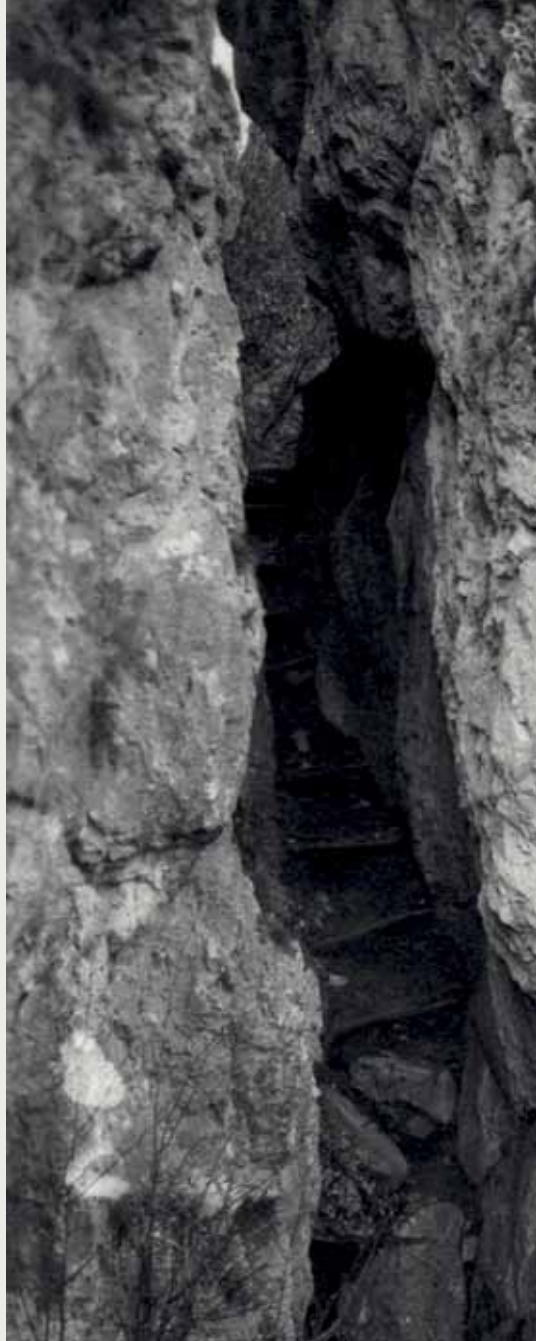
Marjan Keršič – Belač je bil na primer kipar. Znal je zabijati kline in kopati s cepinom stopinje, da ga je bilo veselje gledati. In tudi tisti, ki so se ukvarjali s kmetijstvom, so imeli krasen celoletni trening za kopanje stopinj, saj so vse leto okopavali koruzo, krompir in ostale poljščine.

Jože Govekar – Jozva, elektroinštalater. V svoji učni dobi je delal na daljnovodih. Spominjam se njegove zgodbe, kako je nekega dne padel z daljnovoda, ko so mu med delom spustili električni tok v žice – in ostal živ.

Slavc Šikonja, dimnikarski mojster. Občudoval sem ga, kako je znal ravnati z vrvjo. Posebno umetelno je obvladal zoprno zvijanje vrvi. Na spreten način jo je po dimnikarsko vrtinčil, da se mu je kar sama navijala v kolobar.

Z grozo se spominjam tudi fanta, ki se ni nikoli utrudil. Bil je "hudič" v živi podobi. Uroš Župančič, znani skalaš in prav tako znan po svoji nečloveški vztrajnosti in vzdržljivosti, bi bil pravi smrkavec proti njemu. Ta fant je bil namreč skladiščnik in se je ves ljubi dan vzpenjal po lestvah ter ob tem prenašal težke zaboje.

Neko zimsko nedeljo sem doživel pravo sramoto na strmi gozdni poti med zaselki na Paškem Kozjaku, obenem pa sem spoznal neverjetno prilagoditev človeka na nevarne terenske razmere, in to ljudi, ki so komaj kdaj slišali za dereze in cepin. Pot je bila okovana v živ led, tako da nisi imel kam stopiti, da te ne bi odneslo.

Seveda pa za neki Paški Kozjak nisem vzel s seboj derez ali vsaj žabic in edini izhod je bil, da sem ril ob poti po globokem snegu. Nenadoma pa se je na ledeni poti pojavila skupina praznje oblečenih ljudi. Očitno so šli od maše. Mešana spokojno razporejena družba je bila to, od otrok do starčkov. Na nogah so imeli navadne čevlje z usnjenimi podplati, a niso lovili ravnotežja, krilili z rokami in se držali pod pazduho. Začudeno so me gledali, ko sem ril v globokem snegu, kot da sem nekakšen gozdni duh. Nek nesramnejš je le pripomnil, da rastejo gobe v jeseni in naj pridem takrat ...

Zanimivi "poklici močnih prstov"

Višek alpinistične vadbe v dejavnosti svojega poklica pa je dosegel Zvone Škodič, čevljarski mojster. Postopek robljenja usnja mu je roko in prste

¹ Sandi Blažina je izšel iz tržaškega plezalskega kroga in se je izmojstril v alpinistični šoli Glinščice.

² Gimnastični element.

Plezanje
v šmarnogorskem
Turncu (1930)

učvrstil v jeklo. Kako to vem? Fantje smo se šli v kočah razne igrice, kot na primer polaganje rok. Tu sem bil prvak jaz in to z levo roko, ki sem si jo močno okreplil, ker sem igral na harmoniko. Potem ko sem Zvonetu uspešno položil levico, mi je predlagal, da si preizkusimo še prste. *Zahakljala* sva si sredince in začela zavijati, a kot bi mignil, sem moral popustiti. Sploh nisem imel občutka, da je tisto človeški prst, temveč nekakšen debel železen kavelj, oblečen v človeško kožo. Poizkusil sem še z drugo roko in nič, on se mi je pa samo smejal. Poizkusili so tudi drugi in zopet nič. Potem ko je povedal, od kod izhaja ta njegova moč v prstih, ga nismo več izzivali, saj smo hoteli ohraniti svoje prste. Seveda smo mu pa molče zavidali njegovo jekleno pest in tuhtali, kaj vse bi bilo z njo možno doseči.

Kaj pa glasbeniki? Ker to dejavnost malo bolj poznam, vem, da imajo kitaristi in basisti prste na levi roki močne in utrjene, ker stiskajo vrat instrumenta in tanke napete strune, ki se pri začetniku boleče vrežejo v blazinice na prstnih konicah. Od dolgotrajnega igranja utrjena roka pride zelo prav, žal pa samo leva. Klavirski virtuozii imajo lahko težave pri izvajanju mojstrskih del, posebno, če je naporno plezanje povezano z nizkimi temperaturami. Igranje na klavir pa smo v naših mladostniških časih zlobno imenovali trepetanje prstov na oprimkih v težjih mestih. S tem, iz fantovske "zlehtnobe" porojenim etiketiranjem smo se norčevali iz mlečnozobih začetnikov. Priznam pa, da sem tudi jaz pred davnimi časi pri skrajnih naporih "zaigral na klavir" kakšno pretresljivo skladbico.

Moji morski podvigi

Prišla so leta in moj vertikalni način razmišljanja se je začel obračati v horizontalnega. Toda že iz navade sem moral vedno kaj brskati po skalah. To sem rad počel med letovanji na morju. Skalnata dalmatinska obala nudi za to početje veliko možnosti, je pa tudi priložnost, da se pripraviš na jesenske gorske podvige.

Bil sem eden prvih, ki je hodil na plažo z nahrbtnikom. Sedaj je to nekaj povsem običajnega, v povojnih letih in še mnogo kasneje pa so vsi vlačili šaro za na plažo v potovalkah, pa debelo so me gledali, kako sem se sprehajal ob obali z nahrbtnikom, iz katerega so mogle plavuti, zložljiv sončnik in zvitek šlarafije. Vedno sem hodil v kakšen osamljen zalivček, kjer se je bilo možno pretegovati po obalnih pečinah. Tudi ko sem hodil do zalivčka, nisem šel nikoli po stezah, temveč sem pleznil vzdolž obale. Za te pohode sem si zaradi ostrega skalovja in trnja obuval gojzerice, s katerimi sem tudi vzbujal pozornost, ko sem skakal preko teles, ki so se pražila na soncu. Še dobro, da nisem vzel pohodnih palic, saj bi z njimi lahko vzbudil pozornost novinarjev. Pa bi pisalo v Riječkem listu: "*Došao nam neki Slovenac i tražio snijega na Televrinu, a srečom zaboravio skije.*"³

Kam je izginila naša "umetna stena"?

Danes skale samo še opazujem. A tudi to je zanimivo, posebno, če imaš kaj

³ Prišel je nek Slovenec in iskal sneg na Televrinu (vrh na otoku Lošinju), vendar je na srečo pozabil smuči.

domišljije. Podrobno si ogledujem razčlemba in ugotavljam, kje bi se lahko prijel in kam bi se oprl z ного. Izmišljam si razne smeri ali krožne ture, ki so do danes verjetno že velikokrat preplezane in prehojene. Pa me pri tem premišljevanju zmoti prijatelj: "Kaj pa strmiš v to pečevje? Tja se ne boš nikoli več privlekel, ker ti tega gospod EMŠO ne dovoli! Raje poglej tisto 'samohodko', kako jo reže v klanec."

Za ta prispevek sem hotel narediti tudi fotko že omenjene poličke v Zupanovi kleti. Od takrat, ko je Francelj kazal svojo umetnijo, pa je minilo že

Plezanje
v strganih nogavicah
na Turncu (1930)

62 let in na moje veliko razočaranje je ni bilo več. Očitno jo je zidar pri prenovi ometa zravnal z zidom. Toda nisem ostal praznih rok. Francelj je kljub letom ostal zvest skrbi za svoje fizične sposobnosti.

Pokazal mi je nekaj vaj s pohodnimi palicami, nato pa se je zgodilo čudo. Pod stopnicami v podstrešne prostore ima nameščeno jekleno palico kot nekakšen mini telovadni drog. Ga je zgrabil in pričel dvigati, kot da je brez teže, in od presenečenja sem ga pozabil fotografirati.

Sam imam doma polno možnosti za tako dviganje in zelena zavist in slaba vest sta me razjedali ob pogledu na lahkotnega Franceljna, da bi tudi jaz... Toda prekorail sem razmerje moči med telesno težo in sposobnostjo svojih ročic. Nikoli ne bo več tako, kot je bilo. ●

Skozi Drage

Poti, ki imajo svoje zgodbe

Besedilo in fotografije: Franc Temelj

"Nič ne pomaga, vse tako kaže, da se bo tudi meni obrnil števec na 40, čeprav sem se jih komaj navadila na 30 ..." Tako se je začelo vabilo, s katerim naju je z Martino Olga vabila v Peskov kozolec na tej obletnici primerno dogajanje, ki ga seveda ni kazalo zamuditi. In da se ne bi bilo potrebno ves večer mučiti z vprašanjem, koliko promilov odtehta en kozarec, sva jo od doma mahnila kar peš: najprej v Stare Žiri in po cesti proti Logatcu do križišča, kjer naju je smerokaz usmeril proti Vrsniku, do koder naj bi bilo uro hoda. Nekaj časa naju je še spremljal asfalt, ko pa je tega zamenjal makadam, se je na obzorju že pokazal Peskov kozolec. Ker je ta del Peskove domačije, bi do tja lahko nadaljevala kar po cesti, toda to sva prihranila za povratek, kar se je izkazalo za pametno odločitev. Lahko bi sicer sledila markacijam Loške planinske poti, ki popotnika pri Pesku iz ceste usmerijo strmo v breg, toda midva sva se odločila, da bova šla skozi Drage.

Drage niso za otroke

"Če Drag ne poznaš res dobro, potem ne hodi vanje, ker se boš prav gotovo izgubil." Tako so nas otroke poučevali starejši, zato smo na Drage vedno gledali kot na nekaj skrivnostnega. In tisti, ki je Drage poznal, je bil za naše pojme velik frajer. Z leti pa smo spoznali, da se v Dragah ne moreš izgubiti, lahko pa zaideš, kajti to je kraški svet vrtač, poraščenih z gozdom, kjer je orientacija včasih res malce težavna.

Ker sem jih pred leti že velikokrat prehodil, se nisem imel česa bati, toda kmalu, ko sva zavila s ceste, sem zadaj zaslišal Martino, ki je omenjala, da hoče nekdo nekoga ubiti. Tako strašno seveda ni bilo, je pa res, da je bila pot, na katero sva krenila s ceste, tako zaraščena, da sem bil že prepričan, da sva zašla. Sploh nisem mogel verjeti, da nihče več ne gre skozi Drage, saj je pot, čeprav malo daljša, veliko prijetnejša od markirane. Toda stvari so postajale jasnejše, kajti kmalu sva se znašla na lepo shojeni stezi, ob kateri so se začeli vrstiti mejniki nekdanje rapalske meje, kar je bilo zanesljivo znamenje, da nisva zgrešila.

Pot, po kateri smo hodili v Drage, je bila v bistvu steza, po kateri so nekoč hodili graničarji, ki so varovali Kraljevino Jugoslavijo. Na drevesih sem zagledal oznake v obliki belega kvadrata, v katerem je bila rdeča črka R, kar je pomenilo, da sva hodila po Poti Rupnikove linije, ki so jo označili pred nekaj leti. S ceste se je odcepila malo kasneje kakor midva. Po krajšem delu, ki se skoraj po ravnini izogne dvema vrtačama, sva prispela na rob velike jase in se spustila vanjo. Tam so včasih tisti najpogumnejši celo šotorili. Po kolovozu sva se na

drugi strani vzpela nazaj in v travi zopet poiskala svojo stezo. S tem, ko sva se spustila na jaso, sva že krepko zakoračila na nekdanjo italijansko stran.

Nastajanje zgodb

Po nekaj *konfinih* sva prispela do Matevževega vikenda. To je v bistvu zelo skromna brunarica, v kateri je Matevž ob primernem močenju jezika glasno in tako dolgo obračal stavke, dokler ni začutil pravega ritma, ki ga je prelil na papir. Tako so nastajale zgodbe, ki so jih bralci Žirovskega občasnika vsako leto znova težko pričakovali. Pred časom jih je nekaj našlo svoje mesto tudi na straneh Planinskega vestnika. To so bile resnične zgodbe domačinov samotarjev, ki so še vztrajali po tolminskih grapah, kamor je Matevž nadvse rad zahajal. Usoda jim povečini ni bila naklonjena in tudi Matevžu ne, saj mu je veliko prezgodaj pretrgala življenjsko nit. Marsikatero zgodbo bi še napisal, zagotovo tudi tisto o Poldetovi iznajdljivosti, ki jo je tako rad pripovedoval.

Poldetova zgodba

"Da bi si ljudje ob meji vsaj malo izboljšali svoj gmotni položaj, so nosili

kontrabant, kakor so takrat rekli tihotapljenju. To so počeli malodane vsi, kajti župnik, ki je bil v Žireh pred drugo svetovno vojno, je rekel, da če si takrat znanca, ki si ga na cesti srečal s torbo v roki, vprašal, kaj ima v njej, si imel greh ti in ne on, kajti tako ali tako nihče ni povedal po resnici. Sem in tja so kakšnega pri tem delu zalotili in med njimi se je znašel tudi Polde.

Ko se je nekega hladnega zimskega popoldneva vračal s tovorom iz Idrije, sta ga malo pred mejo dobila dva graničarja. Kaj je hotel? Sledil jima je, kakor sta mu velela, in seveda začel razmišljati, kako se ju rešiti. Ker je stezo, po kateri sta ga peljala proti karavli, dobro poznal, je kmalu skoval bojni načrt: malo preden so iz gozda prišli na goličavo, jima je rekel, da mora na stranišče. „O ne, tukaj pa ne! Nisva midva ravno po juhi priplavala in veva, kako se tem stvarjem streže. Ko pridemo do tja,“ je pokazal graničar na strm breg, ki se je lesketal v večerni zarji, „pa boš lahko šel“. Sredi srme goličave, ki je bila povrh prekrita še s srenom, človek res ne more kar tako pobegniti. In res so se sredi senožeti ustavili. „Tukaj lahko, vendar bova budno stala ob tebi, kar te ne sme motiti, saj pravijo, da če je sila, je vsak *sekret* dober.“ Da tudi njiju ne bi motilo, če bi stvar obležala ravno na poti, pa tudi spodobi se ne, da človek kar tako sredi poti napravi kupček, je stopil čisto na rob, obrnjen proti hribu. Tako bo rezultat lahko zdrsel kar po bregu navzdol.

Polde je odpel hlače, ki so mu padle do peta, in počepnil. Tako so nekaj časa nepremično čakali, kdaj bo Polde opravil. Ta je vsake toliko časa malo zastokal, kakor pač vsak človek v takšni situaciji, če ni ravno prej jedel češenj in pil mleka, graničarja pa sta

zrla nekam v daljavo, zatopljena vsak v svoje misli. Naenkrat pa je Polde globoko zajel sapo, zgrabil vsakega za eno nogo in sunkovito vstal. Še preden sta se moža postave zavedela, kaj se dogaja, sta izgubila tla pod

nogami in se ob glasnem vpitju zakotalila po snegu navzdol. Polde pa si je hitro oblekel hlače in jo jadrno ucvrl nazaj po poti, od koder so prišli.”

Med prijatelji

Od Matevževega vikenda sva se spustila na Loško planinsko pot, ki pa sva jo takoj zopet zapustila in nadaljevala naravnost po poti proti Pesku. Tam so naju že čakali prijatelji, s katerimi smo skupaj nazdravili Olgi. Ko smo tako zbrani v veseli družbi opazovali, kako se je začel spuščati mrak nad žirovsko kotlino, mi je bilo lepo pri srcu, obenem pa sem bil žalosten. Če bi se kateremu izmed današnjih otrok pohvalil, da ga lahko brez strahu peljem skozi Drage, bi me ravno tako trapasto pogledal, kakor sem jaz sosedovega prvošolca Jošta, ko mi je rekel: "Stric, a mi kupiš Gormite?"¹ ●

¹ Računalniška igrlica.

"Križev pot" movraškega in sočerskega grebena

Kako in zakaj sem kupil ženske pohodne čevlje

Besedilo: Gorazd Gorišek

Verjetno ste vsi bralci že velikokrat slišali, da se na celodnevne pohode ne odpravljamo v novih gozdarjih. Tudi sam to zelo dobro vem, toda pri nakupu praktično najpomembnejšega artikla gorniške opreme sem nekoč zatajil na vsej črti. Da bi bila mera polna, se mi to ni primerilo na začetku gorniške poti, temveč nekaj pomladi nazaj, ko sem imel za sabo že desetletje in pol rednega zahajanja v gore ter ničliko uničenih parov hribovske obutve.

Stari so odslužili in treba bo po nove

Tako nekako se pri nas doma reče skoraj pred vsako kopno sezono, ko podplati starih čevljev kažejo klavrno podobo in so brez potrebnega profila bolj primerni za drsanje po ledenih ostankih pretekle zime kot za uporabo na dolgih in zahtevnih gorskih turah. Tudi pred dogodki pričujočega zapisa ni bilo nič drugače. Ker sem naivno mislil, da je nakup po tolikih letih prakse zgolj formalnost, sem nameraval to opraviti kar spotoma, a so se stvari še pred prihodom v trgovino začele zapletati. Na stekleni izložbi je z velikimi črkami pisalo: Popust do 50 %. Nikoli nisem dal kaj prida na takšne in drugačne akcije, saj grem v trgovino (tudi tisto z gorniško opremo) samo takrat, ko resnično kaj potrebujem. Tokrat se mi je nehote "izšlo" in do čevljev, ki mi niso bili prav, je bil samo še korak. Dobesedno!

Začelo se je tako kot ponavadi. Prodajalki sem nič kaj posebno izbirčno rekel: "Številka dvainštirideset, gore-tex membrana, vibram podplat in - modra barva." Da zahteve po pomembnosti niso nujno v tem zaporedju, sem spoznal šele kasneje ...

Dobil sem zeleno in s pomočjo debele nogavice preizkusil, ali so mi gozdarji prav. Cene se ne spomnim več, a bila je tista z rednega cenika. S čevlji na nogah sem se sprehodil med policami, a namesto da bi gledal svoje bodoče spremljevalce ter se prepričal, ali bom v njih lahko hodil v gore, mi je pogled zdrsnil na pregrešno

Naravni most ob spodomlih pri Sočergi
Foto: Gorazd Gorišek

polico z znižanimi artikli. Tudi buljenje v strop bi bilo tisti trenutek boljša odločitev ...

Tako se gozdarjev ne kupuje!

Na stalaži s popusti so se mi oči nalepile na zelo lep primerek pohodnega čevlja. Pa še moder je bil. In tako presneto poceni ... Tisti na nogah so se mi naenkrat zazdeli grdi. Čudil sem se samemu sebi, češ: "Od kdaj se pa pri pohodnih čevljih sekiraš za lepoto? Ali ni veliko bolj pomembno, če so ti prav ali ne?" Seveda je. Toda ... hm, ne morem čisto izključiti, da je na ocenjevanje simpatičnosti zelo vplivala dvakrat nižja cena. No, pa sem se znašel tam, kjer ne bi smel biti ...

Prodajalki sem z izbrancem v roki zaklical: "Ali imate mojo številko?"

"Ne. Imamo samo do enainštirideset, ker je tisto ženski model," je odvrnila na pamet.

Seveda se nisem dal zlahka: "Ženski model? Kakšen je pa moški? Druge barve?"

"Res je. V barvi je razlika, predvsem pa je čevljev ožji."

Verjetno je upala, da mi bo ta odgovor zadostoval in bom prenehal težiti s čevlji za nežnejši spol, toda ker

sem v nadaljevanju pogovora izvedel, da je moški model, pa čeprav z mojo številko in enako ugodno ceno, (zame) grde rjave barve, je bilo konec razmišljanja o poceni gozdarjih. "Rjavih pa že ne bom imel!" sem bil trmast.

Na nogah sem imel še vedno prvotne izbranec, ki so bili sicer grši (pa čeprav modri) od ženskega modela, a sem vendarle želel poskusiti še slednje. Temu se pa reče trma na kvadrat! Lahko bi se seveda našlo še kakšno primernejšo besedo ...

Prodajalka mi je še enkrat povedala, da pri izdelavi uporabijo ožje kopito in da mi najverjetneje ne bo prav, toda lažje bi prepričala vse nadaljnje stranke tistega dneva, da pokupijo najdražje primerke na policah, kot meni dopovedala, da s tem ne bom mogel normalno hoditi.

Še preden sem jih dobro obul, se je slišalo po prodajalni: "Meni so prav!"

"Hm, ste prepričani?" je podvomila v moje pritrjevanje.

"Seveda. Dolžina je v redu (to je pomenilo, da sem jih lahko spravil na noge) in hodim čisto spodobno." Tistih nekaj korakov po trgovini je res šlo ...

Kupil sem, kar sem želel, in ves vesel s kolesom pridirjal domov. Smejalo se mi je približno tako, kot da bi zadel sedmico na lotu.

"In kaj je tako zabavnega?" me je vprašala draga že na vratih, potem ko je s strokovnim pregledom ugotovila, da za dobro voljo niso krive kakšne čudne substance.

"Ah, nič, gozjarje sem kupil."

"Ja, in?!" ji ni bilo jasno. Hribovska roba se pri nas kupuje skoraj pogosteje kot kruh, zato sem moral bolje razložiti.

"Kupil sem jih s polovičnim popustom, hehe. Pa modri so, pa ... khm, khm, ... no ja, ženski model."

Čisto resno me je vprašala: "In ti misliš v tem hoditi?" S še vedno smejočim obrazom sem odvrnil: "Seveda!" "No, bomo videli," je dodala.

Do prve ture ni bilo treba dolgo čakati.

Na pohod

Ker je bilo visokogorje zavito v meglo, naju je pot vodila na sončno Primorsko, kjer sva prehodila že nekaj zanimivih grebenov. Za krst novih čevljev sva izbrala pot okoli Movraške vane, opis poti najdete v Planinskem vestniku št. 1/2010, jaz pa se bom spomnil le trpljenja, za katerega ni bilo krivo nič drugega kot moja lastna neumnost.

Ta dolga krožna pot ne postreže z velikimi (relativnimi in absolutnimi) nadmorskimi višinami, a se nabere več kot dvajset dolžinskih kilometrov. Ker vendarle vodi tudi malo gor in dol, to po vodniku zneso celih osem ur hoje. Za moje nove in neuhojene (ženske!) gozjarje je bilo to seveda preveč. Na Lačno sem še nekako spodobno prišel, potem pa mi je bilo z vsakim korakom bolj žal, da nimam na nogah starega ponošenega para. Lahko mi verjamete, da bi bil v tistem trenutku pripravljen dati za čevlje, ki sem jih imel v trgovini naprej na nogah, vsaj dvakrat toliko, kot je znašala njihova redna cena. Pravzaprav bi lažje hodil v copatih, škornjih, natikačih ..., v čemer koli pač, samo da bi mi bilo prav.

Ko sem začel za Krogom pametovati, da se bom sezul in nadaljnjih šest ur prehodil bos, me je od tega kmalu odvrnila strupenjača, ki se je sončila na toplem soncu pri vpisni knjigi na vrhu Kuka. Ob poti po movraškem in sočerskem grebenu je veliko zanimivosti, ki so me vedno znova malo zamotile, da nisem razmišljal samo o svojem (zasluženem!) trpljenju. Jame, brezna, spodmoli, naravni most,

ptice, cerkvice, bunker ter neskončne planjave Ravnega krasa in vse ostalo je res vredno ogleda. Le primerne čevlje si je treba obuti ...

Bolečine se stopnjujejo

Počasi sva se bližala polovici poti. Najzanimivejši del je vsekakor od prečkanja zapuščene ceste Mlini-Dvori do cerkve svetega Kirika nad

Spodmoli pri Sočergu
Foto: Gorazd Gorišek

Sočergo. Če nimate časa ali volje za celotno turo, vam svetujem, da prehodite vsaj ta kratki odsek. Zelo priporočljivo je biti čim tišji in opazovati ptice, ki so si v spodmoli in stenah Velikega Badina našle dom. Bližina prometne glavne ceste sicer moti, a očitno so se skalni golobi, krokerari, puščavci, rdeče lastovke in skalni hudourniki navadili živeti v tem hrupu. Tod je eno od redkih naravnih gnezdišč teh ptic pri nas. Nekoč je v steni skrbel za svoj zarod tudi planinski orel.

In kako je bilo z mojim gnezdenjem v preozkih čevljih? Vedno huje! Pod spodmoli sem vnovič začel sitnariti, da bom dalje hodil bos, a tudi tokrat se sklep ni udejanjil. Ne zaradi kač, ki so se morda tudi skrivale kje v grmovju, temveč zaradi zahtevne poti, ki je skoraj do svetega Kirika kazala resen obraz. Za bose noge ta svet res ni primeren.

Nadaljevanje čez Veliko Grižo in Brgot je bilo lažje, bolje rečeno mehkejše, in bi se morebiti res lahko sezul, a prijel me je že nova trma. Tokrat je šlo takole: "Če sem do tukaj prikrevsal, bom pa še nadaljnjih nekaj ur."

In sem jih res. Niti bolelo me ni več, vsaj delal sem se, da me ne. Zdelo se mi je namreč, da se mi žena že precej časa pritaženo nasmiha in si misli: "Prav ti je!" In še: "Le kje je zdaj tvoj smejoči obraz od zadnjič, ko si tisto, kar imaš na nogah, privlekel domov?"

Rekla ni nič. Sicer pa, kako že pravijo? Žival crkne, človek se pa vsega navadi.

Na Lačno sva se vrnila ob sončnem zahodu. S pomočjo razglednega stolpa na njej je bilo kaj videti. Ne spomnim se več, ali sem se za tistih nekaj čarobnih minut rešil mučilne naprave, vem le, da je bila ob sestopu do Kubeda že trda tema in tudi moje trpljenje je ugasnilo v noč ...

Epilog

Lahko si mislite ... Ob sezuvanju sem odločno in naglas robantil, da teh čevljev ne želim videti nikoli več, in seveda "pozabil", da sem si za razbolele noge čisto sam kriv. Med vožnjo domov je bolečina izginevala (tisti, ki je izumil tempomat, si po mojem mnenju zasluži Nobelovo nagrado!) in v ospredje je vedno bolj prihajala misel, da bom le z lepo besedo v prodajalni kaj dosegel. Gozjarji so preživeli celodnevno turo in niti slučajno niso bili več podobni tistim na polici. Vendar poskusiti ni greh, a hudič je vedno v podrobnostih, ki jih je bolje zadržati zase in napisati le to, da ženskih gozjarjev zagotovo ne bom več kupil. Pa čeprav bodo poceni in tako lepe modre barve ... ●

Počitnice malo drugače

Geocaching – iskanje zakladov v naravi

Besedilo: Mojca Kočar

Aleš je zvečer pakiral svoj mali nahrbtnik. Z zadnjim vogalom očesa sem v njegovi roki ujela tudi tisto priročno škatlico, po kateri vedno vneta s prstom vleče gor in dol, meni pa para živce, saj še vedno ne razumem, kako je lahko brez ene same tipke tako zelo uporabna. Skrbno pripravljeni nahrbtnik z vso potrebno opremo za *geocaching* pri nas doma ponavadi pomeni še en lep, krasen dan s pobegom v pustolovska raziskovanja novih koticov narave daleč stran od vsakdanjih skrbi.

Tokrat je bil pred nami ves teden potepanja. Odpravljali smo se na tedenski dopust v dolino reke Soče. Velikokrat sva v tistih krajih že bila, vendar nikoli nisva ostala več kot dan, dva. Z enajstmesečnim otrokom nama je bil ta dopust še toliko bolj v izziv. Biti v naravi z otrokom, se imeti preprosto fino in po danih možnostih čim več odkriti, videti, doživeti.

Preko interneta sva na svojo čarobno napravo, ki ima ime GPS, naložila vse realne in dosegljive točke zakladov v okolici Bovca in ob poti, ki smo jo planirali prevoziti. V knjižico, ki je del obvezne opreme, sva vpisala vse opise

poti in namige, ki omogočajo lažjo najdbo zakladov, ter po področjih natisnila zemljevide. Vsak večer sva glede na vreme in področja postavljenih zakladov načrtovala naslednji dan.

Na Bovško v akcijo

Začetek poti preko zasneženega Vršiča ni obetal veliko. Na srečo je bil to prvi in zadnji dan slabega vremena, ki smo ga imeli. Skozi Trento smo se spustili v Bovec, kjer smo že popoldne uživali v prelepih majskih odtenkih narave. Naslednji dan smo se podali na raziskovanje zgodovinskih utrdb v okolici. Fort Hermann in Čelo, obe strateško pozicionirani utrdbi, katerih bogata zgodovina priča o krvavih bojih na bovških tleh. Poleg prekrasnih zakladov, ki so nas pripeljali do zanimivih utrdb, smo v prvem našli domine, ravno pravšnje darilo za najinega malčka, ki je z iskricami v očeh premetaval vsebino zaklada.

Naslednji dan so nas zakladi pripeljali bližje k vodi. Najprej smo se odpravili proti slapu Boka, ki s 106 metri višine velja za najbolj vodnati slap v Sloveniji. Trume turistov so se slikale na mostu, nas pa je zaklad peljal višje

do razgledišča, kjer smo imeli občutek, da bomo zajeli veličastni slap v dlan. V zakladu smo našli geo popotnike, ki smo jih poleg slapu še poslikali, da bomo lastnikom poslali fotografije, kje vse so se njihovi popotniki zadržali. Utrujeni od sonca in lepota smo se vrnili v Bovec.

Naslednji zaklad, ki sva ga imela vpisanega v knjižici, je obetal zelo zanimivo iskanje in preračunavanje t. i. multi zaklada Virje. Odločili smo se, da se popoldne zapeljemo nad Kaninsko vas. V vasi Plužna smo parkirali avto in se podali na pustolovsko raziskovanje. Pravilno izračunane koordinate so nas najprej privedle do akumulacijskega jezera za HE Plužna in do divjega kraškega izvira reke Gljun. Že ko smo mislili, da sta vmesni točki višek lepota današnjega dne, so nas končne izračunane koordinate pripeljele do slapu Virje, ki nam je enostavno vzel dih. Sredi divjega rastlinja, čisto sam brez enega obiskovalca, se nam je odprl v svoji čisti lepoti.

Zakladi, ki jih iščemo, pa niso samo v fizični obliki. Imamo tudi t. i. *earth* zaklade, katerih koordinate nas pripeljejo do naravne znamenitosti,

Kaj je geocaching? Geocaching je moderna oblika iskanja zakladov z uporabo GPS-sprejemnikov. Razširjeno po celem svetu jo

lahko razumemo kot pustolovsko igro, zabavo ali šport. Nekdo skriva "zaklad", škatlo z določeno vsebino. Na svetovnem

spletu objavi njeno lokacijo (zemljepisno širino in dolžino), drugi pa gredo na lov. Ko je zaklad najden, se je treba vpisati v njegov dnevnik. Najditelj najdbo vpiše na spletno stran, kjer je sprva dobil informacije in koordinate. Najbolj razširjena spletna stran iskalcev zakladov je www.geocaching.com. Trenutno je v Sloveniji postavljenih preko 1000 zakladov, na svetu pa preko milijon. Vprašanja lahko pošljete tudi na: info@geobunkelj.si.

ki nam jo je avtor zaklada želel pokazati. Tako smo se namenili na malo daljši potep proti Tolminu in Tolminskim koritom, kjer smo sredi tedna uživali v prvinskih lepota korit in odkrili še en prekrasen košček narave. Ženska radovednost pa ne pozna meja. Na poti proti koritom sem na tabli zagledala lepo cerkvico, ki sem jo na vsak način hotela videti. Odpeljali smo se daleč po ozki makadamski cesti, na nekaterih mestih celo zelo nevarni, proti Javorci, kjer stoji čudovita lesena cerkev sv. Duha. Po naključju smo našli še en zaklad. Žal nepraviljeni in neopremljeni, da bi postavili nov zaklad, a včasih mora človek tudi sam najti pot do svojega zaklada. Nam ga je vsekakor uspelo najti.

Dnevi so se iztekali in slabo vreme na začetku popotovanja je botrovalo temu, da se prvi dan nismo ustavljali na poti v Bovec. Tako smo se vračali proti Trenti in s pomočjo zakladov odkrivali skrite kotičke reke Soče. Da je tod zares lepo, je opisal v svoji knjigi *Iz minulih dni* Julius Kugy: "Osrečujoče počivališče bogov je to! Tam se lahko pomudiš in razmišljaš, tudi sanjariš, kakor te je volja ... Triglava ni videti, a čutiš ga vsepovsod. Pričujejoč je v dolini in v višini. Soča pa pripoveduje in pripoveduje, poje in poje. Čar Trente vsepovsod!" Omamljeni od vseh lepot reke in energije gora smo se pomudili v prvem Alpskem botaničnem vrtu Juliana. Začarani od lepot alpskih rožic in skrbno urejenega vrta smo se zabeležili še v beležnici najdenega zaklada v bližini vrta.

Ni konca radovednosti

Da znajo biti zakladi tudi navihani in v stilu "kdor nima v glavi, ima v nogah", smo zelo hitro spoznali v bližini Kobarida, kamor smo se vrnili dvakrat. Pri nekaterih zakladih se je namreč treba vnaprej pripraviti, natančno opazovati okolico, uporabiti malce domišljije, včasih tudi prespati kakšen dan, da se rodi ideja. A na koncu je ves trud z najdbo zaklada poplačan. Tudi tokrat nam ni bilo žal, da smo slap Kozjek videli in doživeli dvakrat.

Geocacherji smo res čudna bitja. Kot majhni otroci. Radovedni, pustolovski, radi razkopavamo kupe kamnov, brskamo pod koreninami dreves, plezamo na različne objekte, nešteto krat štejemo opeke, drevesa, stopnice, se delamo nevidne, vse samo z enim razlogom – da bi našli zaklad.

Na poti domov smo se ustavili pri Rabeljskem jezeru. Sredi jezera stoji otoček, na njem pa zaklad. Aleš se je z zavihanimi hlačnicami pogumno zagnal v vodo. Ne vem, o čem so razmišljali mimoidoči sprehajalci, ko so ga gledali v tisti ledeno mrzli vodi. Še dobro, da je bila voda previsoka in premrzla, da se je z nasmehom obrnil in zamahnil proti otočku, "se vidimo drugič". ●

CÉBÉ
PURE ADRENALINE

Testirali smo:
CÉBÉ
SPYNER FLEX SR

Smučanje in deskanje sta dinamična športa, ki se odvijata pri visokih hitrostih. Da boste na belih strminah uživali bolj varno in sproščeno, vam svetujemo uporabo smučarske čelade. Čelada je obvezen del opreme za tiste smučarje, ki kot vrednoto izpostavljajo zdravje in varnost. Cebe poimenujemo kot pionirja v segmentu športnih, kot tudi modnih očal. Danes proizvajalec ponuja poleg pestrega repertoarja sončnih in smučarskih očal tudi veliko zaščitnih čelad. Širok spekter izdelkov jim omogoča, da tudi najzahtevnejša stranka vedno najde artikel za točno določen namen. Tokrat vam predstavljamo čelado Spyner Flex SR.

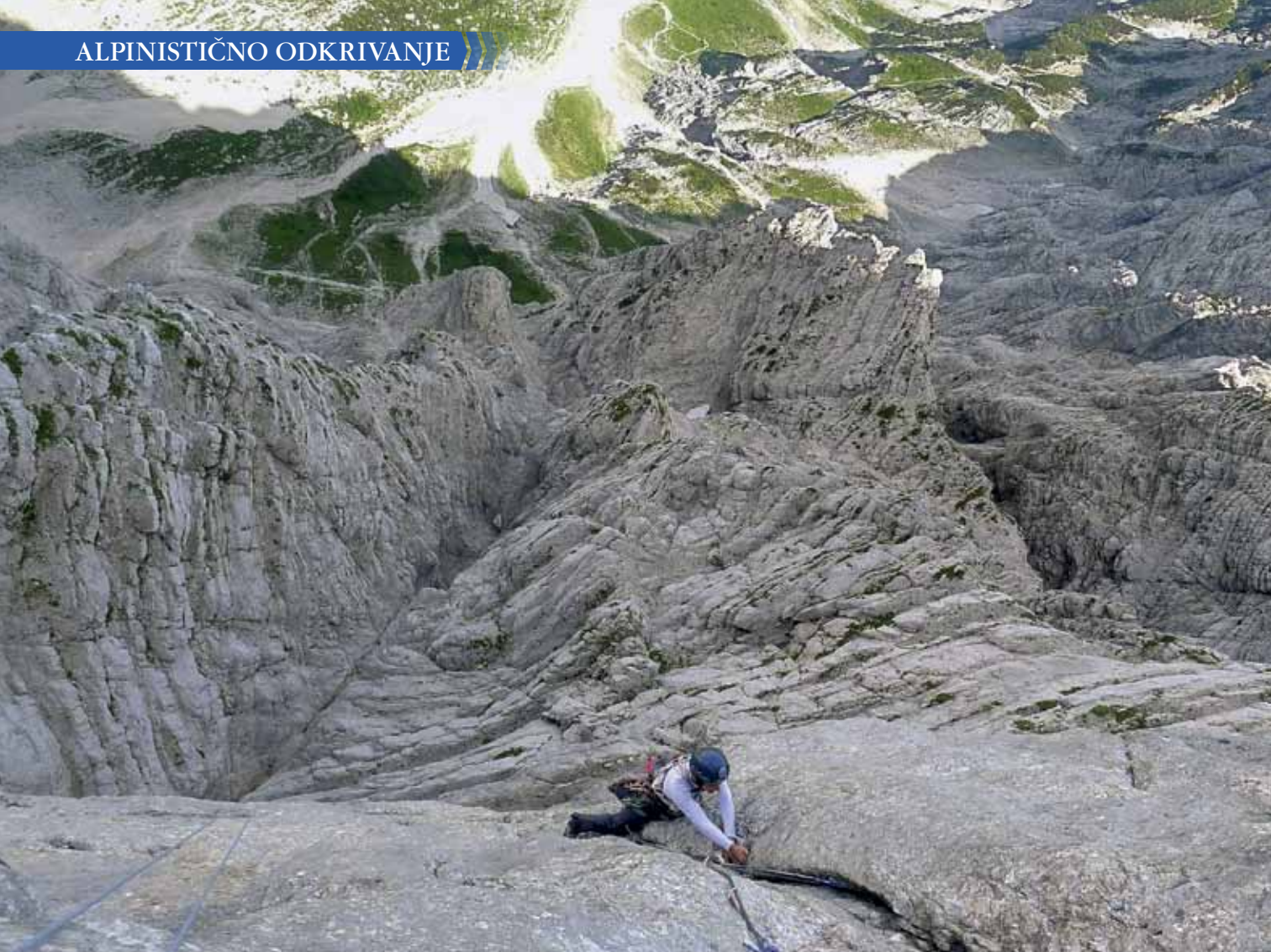
Značilnosti čelade:

- Zunanja školjka odporna na močne udarce ("INMOLD" tehnologija zagotavlja zelo dobro trdnost čelade)
- zaradi "INMOLD" tehnologije je čelada zelo lahka
- zgornji dodatni oklep povečuje odpornost čelade na udarce
- čelada ustreza evropskim standardom CE EN 1077
- na zgornjem delu čelade je integriran sistem zračenja. Z ventilacijskim sistemom nastavljamo koliko svežega zraka spustimo v čelado, ki spodrine vroč in vlažen zrak iz nje.
- potrjuje ergonomsko oblikovani ušesniki za zaščito ušes in dobro slišnost
- ergonomsko oblikovano notranje blazinjenje iz antialergijske ter zračne tkanine
- odlično prileganje z vsemi smučarskimi očali
- teža: 560 gramov.

Gre za objektivni komentar ekipe Sokola.
Naročena objava.

Cena: 89,98 EUR
www.bushnell-europe.com/cebe

Uvoznik:
Rodeo Team d.o.o., Kranj
www.rodeoteam.si

Nova Ulina smer v Severni steni Triglava

Stena

Besedilo: **Tomaž Jakofčič**

Triglavsko steno imam rad. Ker je visoka, mogočna in lepo zaključuje čudovito dolino Vrat, ker ima dobro skalo in kratek dostop, ker se ob vseh preplezanih smereh v njej počutim domače. Že leta 1988 sem kot tečajnik eno svojih prvih smeri v gorah preplezal v Steni, Peternelovo smer. Z Miho Peternelom sva spala v grmovju pred Aljaževim domom, a sam od silne nestrpnosti in pričakovanja nisem dosti spal, že mnogo pred dogovorjeno uro sem bil nared in še v trdi temi čakal, da se tudi Miha prebudi. Dan je bil lep, smer sva preplezala prosto, po Zlatorogovih

stezah prečila do Nemške smeri in izstopila po Zimmer-Jahnu¹ do roba stene. Popoln dan, ob katerem se mi je kot začetniku mešalo od navdušenja. Stena me je popolnoma prevzela in v naslednjih letih sem preplezal večino tamkajšnjih klasičnih smeri.

Na drugi strani časa in Metropolis

Leta 1994 me je Miha Kajzelj povabil plezat novo smer v Triglavski steni. Oni dan, ko je plezal Bergantovo, je videl, da bi se tudi levo od nje dalo kaj preplezati. V dveh ločenih dnevih sva

tako preplezala zahtevno, a čudovito smer Na drugi strani časa in jo posvetila spominu na leto poprej preminula prijatelja Tomaža Petača in Miho Vreča.

Tudi sam se razgledoval naokoli, ob vsakem plezanju Helbe² sem strmel v lepo rumeno zajedo nad začetkom Helbine prečnice in ni mi bilo jasno, zakaj tam še ni smeri. Leta 2003 je bila mera spraševanja polna, z Maticem Joštom sva šla zajedo potipat in takrat tudi uspešno preplezala novo smer Metropolis, ki se je končala na Skalaškem turncu.

¹ Varianta izstopa iz stene, imenovana Zimmer-Jahn.

² Smer Helba v Triglavski steni.

Najlepši raztežaj v smeri: monolitna oporna poč je spominjala na Paklenico.
Foto: Tomaž Jakofčič

Njegova strma stena se mi je prav prikupila. Vse smeri v njej premorejo dobro skalo in ponujajo uživaško plezanje. Zato sva z Miho Valičem iskala še kakšno nepreplezano linijo v njej. Našla sva jo med Peternelovo in Na drugi strani časa.

Leta 2006 sem obiskal Veliko Britanijo, natančneje Severni Wales, deželo z zelo strogo plezalsko etiko. Po desetih dneh, preživetih med tamkajšnjimi plezalci in ob odličnem tradicionalnem plezanju, sem domov prišel popolnoma prežet s tamkajšnjo filozofijo. Z Miho sva se odločila, da poskusiva preplezati novo smer brez uporabe svedrovcev. Prav vse smeri v tej "steni v steni" so namreč premogle svedrovce.

Po preplezanem najtežjem, čudovitem raztežaju z oceno VIII+ nama je koncentracija nekoliko popustila in Miha je padel. Vsa tri varovala, ki mu jih je uspelo dati v raztežaj, so se izpučila in padel je celih 50 metrov. Ožganine na mojih dlaneh, natrgana tetiva zaradi močnega sunka, predvsem pa strah so preprečevali ponovni obisk smeri.

Reševanje ugank

Mihova tragična smrt leta 2008 me je pustila samega v razmišljanju o projektu. Leto kasneje sem se vseeno dovolj zbral in z Miho Hrasteljem nama je uspelo smer preplezati do vrha stene. Posvetila sva jo prav spominu na dragega prijatelja.

Zadnjih nekaj let sem tiho opazoval tudi vrtoglavo poč med Ladjo in Čopovim stebrom. Že s Hrasteljem sva hotela gornji del Spominske smeri Mihe Valiča speljati po njej, a so naju rumeni previsi odrinili proti Ladji. Letos sva se s Tino³ odločila, da poskusiva preplezati poč in hkrati tudi spodaj speljati smer po novem svetu. Štirje obiski so bili potrebni za razvozlanje ugank in opremljanje najtežjih delov, preden sva smer 2. in 3. avgusta letos uspešno preplezala. Metropolis je s svojimi strmimi in lepimi prvimi raztežaji, ki potekajo skoraj v vpadnici zgornje poč, ponujal lep in logičen začetek, poleg tega pa sem v monolitni steni nad najtežjim raztežajem že ob spustu po prvenstvenem vzponu opazil dober sistem zasiganih poč, ki pripeljejo na gredino Skalaške smeri, nad katero se boči strma stena Gorenjskega turnca. Dvesto metrov visoka stena je do sedaj premogla le eno smer, zgornji del Jubilejne smeri, kljub še nekaj zelo lepim sistemom poč. Ena od njih se vije prav nad izstopom Metropolisa na Skalaško gredino. Čudovit je bil občutek, da plezava celih dvesto metrov strme, a povsem klasične razčlembe, primerljive npr. s smerjo JLA v Šitah, kot prva, v tako obljudeni steni, kot je Triglavska. Nad Gorenjskim turncem nisva posiljevala smeri in zato dva raztežaja sledila smeri Srp, preden sva se dotaknila največje uganke, vstopa v *headwall*. Z Miho sva obrnila pred dvema letoma v kolosu majavih poč in streh.

Poč in njena previsna ogrlica

Tokrat sva s Tino poskusila malo bolj levo in našla dober prehod na polico pod rumenimi previsi. Tam se je med previsnimi pasovi pred nama pojavila neverjetna votlina z lepim ravnim dnom. Takoj sva jo krstila za Hotel Triglav in tam ob uspešnem vzponu tudi bivakirala. Načrtovani bivak v tako udobni, izpostavljeni votlini s čudovitim razgledom je bil enkrat.

Nad votlino se bočijo rumeni previsi, ki so predstavljali največjo uganko. Tako lepa in od daleč vidna

poč bi bila sigurno preplezana že pred dvajsetimi ali več leti, če ne bi imela previsne ogrlice.

Začetek poč iz votline ni viden in podroben študij povečanih fotografij je bil nujen, da nisva v tem raztežaju brez očitnih vodilnih razčlemb zaplezala v slepo ulico. Pomemben ni bil le meter stene pred nama, ampak tudi nadaljevanje, ki naj bi naju pripeljal v tako zeleno poč. Ko sva prišla do njenega začetka, sva videla, da gre za prevarantko. Od daleč sicer vidna razčlemba je bila na začetku precej zasigana in je zato postregla s težkim, a zelo lepim plezanjem. Vsak nadaljnji raztežaj naju je presenetil z novo uganko. Prav zadnji raztežaj vodilne razčlembe pa nama je naklonil najlepše darilo – kot ulito razpoko, v katero je kar vleklo metulje in zatiče s pasu. Res lepo plezanje naju je pripeljalo do stika z varianto Jeglič-Kunaver, od koder so naju previsi pod Čopovo prečnico počasi zrinili proti Čopovemu stebri. Ravno prav, saj sva bila od plezanja in predvsem skrbi za svojega težkega spremljevalca, 50-litrski nahrbtnik, že pošteno utrujena. Vseeno sva si ob vpenjanju starih klinov v že tolikokrat preplezanih zadnjih raztežajih naše najslavnejše smeri kljub suhim ustom že požvižgavala.

Vse, kar dajo veliki

Na robu stene sva bila vesela, kot sva bila vesela na vrhu Fitz Roya, Tranga ali podobnih gora, ki so od naju zahtevale vse, kar zna. Kako čudovit in izpolnjujoč je občutek, ko človek zaključi nekaj, o čemer je dolgo sanjaril in za kar se je moral potruditi bolj kot po navadi. Vzporedno z izkušnjami in sposobnostjo se je tudi za ta občutek neskončnega alpinističnega zadovoljstva treba bolj in bolj truditi. Na začetku je bila to "zgolj" ponovitev Čopa ali Ašenbrennerja,⁴ zadnjih petnajst let pa so to prinašali bolj ali manj cilji v visokih in strmih daljnih gorah. Tokrat sva si našla cilj, ki je dal "vse, kar dajo veliki," tudi v domačih gorah. Glavni "krivec" za to je bila najina dveletna hčerka Ula. K njej so nama uhajale misli na stojiščih in k njej se nama je mudilo po vsakem poskusu in tudi po opravljenem vzponu. Za ime smeri tako ni bilo potrebno brskanje po repertoarju metafizičnih izrazov, ki so alpinistom tako ljubi, ampak sva jo preprosto posvetila njej in tako je nastala – Ulina smer. ●

³ Tina Di Batista.

⁴ Smeri v Triglavski steni in steni Travnika – Čopov steber in Ašchenbrennerjeva smer.

Wilder Kaiser – tabor 505

Ženski alpinistični vikend

Besedilo: Nina Bernard

Vzhodna stena Fleischbanka.
Tu se je v začetku prejšnjega
stoletja kovalo moderno
plezanje. Foto: Nina Bernard

Število 505 v enotni matični številki je bilo lansko poletje vstopnica za tabor našega odseka. To ni bil ravno običajen plezalni tabor. Wilder Kaiser, področje, kjer je kraljeval sam Dülfer,¹ tisti julijski vikend ni obljubljal le mikavnih klasik in dolomitske skale, ampak tudi vreščanje, čvekanje, režanje in vse druge sorodne lastnosti, ki jih premore skupina 18 punc. "Mater, to se vas bo vid'lo že na satelitski sliki!" je presenečeno pripomnil Peti,² ki je bil pravzaprav krivec, da smo se odpravile v ta del Alp. Nekako je bilo pričakovati, da se stvari ne bodo odvijale ravno gladko, saj je bil to konec koncev ženski plezalni tabor.

¹ Hans Dülfer (1892–1915), legendarni nemški plezalec.

² Peter Dragar.

Razbrazdana
zahodna stena
Predigstuhla
Foto: Nina Bernard

Čeprav pravkar sama sebi pljuvam v skledo, se je iz skromne ideje leto poprej in ugibanja, ali bo na našem odseku sploh katera zainteresirana, zgodil res dober vikend.

Privoščljivih nasmeškov moške strani odseka smo bile deležne že v začetku, češ da se ne bomo mogle zediniti, kam, sploh pa kdaj naj bi šle, in da bo vse skupaj ostalo le pri neskončnem pisanju kompliciranih *emailov*. Pa še kako prav so imeli. Nekaj dni pred odhodom komplicirano res ni bilo konca. "Kako, a s tabo sem se zmenila, da se voziš v mojem avtu? Neee, nas je že pet!" Vprašanja kot "Kdaj gremo od doma?", "Kje se pobiramo?", "Kaj vse vzeti s sabo?" pa "A imaš skopirane vodničke?", "Joj, ne vem, kaj bi šla sploh plezat?" so bila stalnica telefonskih pogovorov. Ponavadi pa stvari nekako stečejo, ko sediš v avtu in se pelješ proti pričakovanemu cilju. Dan odhoda smo zato verjetno kar vse še nestrpneje pričakovale.

Petkovo popoldne je minilo v iskanju prave poti do kraja Grisenau,

od koder smo imele še uro hoje do kočice Stripsenjochhaus. Lično urejena planinska kočica nas ni presenetila, saj smo že vajene, da so planinske postojanke v tujini hoteli v malem. Enourni dostop ni bil ovira, da si ne bi pritovorile s seboj vsega luksuza in nato brez zadržkov *kuhačile* pred kočico. Svoji "balkanski tradiciji" se seveda nismo mogle izneveriti. Pozornost smo tako ali tako vzbujale že same po sebi. Vzdušje tisti večer je bilo res pravo. Vesele smo bile, da smo prispele in da se je babji tabor le začel uresničevati. Bile smo tako glasne, da nas je morala oskrbnica stalno opozarjati in večkrat utišati.

Urša je bila tudi tokrat moja soplezalka. Kar nekaj klasik sva obredli, zato je bila Dülferjeva smer v Fleischbanku kot nalašč, da spoznava še enega legendarnega plezalca. Ko sva se približevali svoji steni, se kar nisem mogla načuditi, da ta več kakor sto let stara smer poteka prav tam. Strmina ne popušča in o naravnih prehodih od daleč ni ne duha in

sluha. Da smer kljub starosti ne bo lahka, sva ugotovili že v začetnem delu. Tista znamenita prečka pa mi še zdaj ne da miru. Gladka plošča na levi se nama niti najmanj ni zdela pravi prehod, zato sva nadaljevali po zajedi, a kaj kmalu ugotovili, da se konča v strehi nad nama, in se vrnili na začetek raztežaja. Vsekakor sva za tisti dan izbrali napačno steno, saj naju je sonce pošteno pražilo že navsezgodaj. Težko si predstavljam, da bi tukaj čez telovadila v copatkih iz filca, kakor sta to počela prvopristopnika. V tisti razgreti plošči sva porabili kar nekaj časa in za nama sta čakali že dve navezi. Če bi naju začeli prehitevati, bi se v smeri res potili ves dan. Nekaj naslednjih raztežajev naj bi bilo lažjih, zato sva pohiteli, da bi bili sami, in v miru nadaljevali. A tirolska naveza za nama je bila neumnorna. Z iznajdljivim *tehničarjenjem* je s prečko opravila, še preden sva splezali naslednji raztežaj. Čim nama je uspelo pridobiti prednost, sta se že pojavila za nama. Tako je bilo vse do konca smeri.

Ko sva dosegli greben, so se že od daleč slišali ženski glasovi. Vrhu se seveda nikakor nisva mogli odpovedati. Tam naju je čakala že cela gruča punc, ki so plezale v sosednjih smereh. Vsaka s svojo zgodbo. Nekatere so po dolgem času spet plezale, nekatere bi sicer plezale več, pa so potrebovale prav tako spodbudo, presenetile pa so predvsem mamice, ki so dokazale, da kljub nosečnosti in materinstvu njihovi forma in zagnanost ne popuščata.

Ob množičnemu pojavljanju žensk v raznoraznih športih, poudarjanju emancipacije ženskega spola in spodbujanju razvoja ženskega alpinizma naš tabor pravzaprav ni nič posebnega. Ženskih navez ni malo, tudi ženski plezalni tabori so se že pojavljali. Vendar smo se rašičanke tisti vikend vseeno počutile kot nekaj izjemnega. Konec koncev imamo na odseku kar nekaj drznih in dobrih plezalk. In seveda, tudi me smo morale dokazati, da zmoremo same. Skupaj doživeti zgodbo, deliti strahove, premagati težave in preplezati smer.

Tabor 505 se vsekakor mora ponoviti, v vsej svoji ženskosti. Komplicirati, čvekati, se družiti in nekaj splezati. Če že drugega ne, je to odličen izgovor, da se vse vnovič srečamo. In naslednje leto spet gremo. Spet bomo odkrile nov košček hribov in še več zgodb se bo napletlo. ●

Rock Master Arco 2011

Besedilo: Urban Golob
Fotografiji: Luka Fonda

Maja Vidmar

Mina Markovič

Letošnje svetovno prvenstvo v športnem plezanju v Arcu je bilo pravzaprav mnogo več kakor le še eno tekmovanje na najvišji ravni. Imelo je jubilejni predznak in s tem so bili povezani številni dogodki. Kar so plezalci in organizatorji posebej praznovali, je bila namreč petindvajsetletnica tekmovanj Rock Master nad Gardskim jezerom. S podelitvijo nagrad najboljšim skalnim in športnim plezalcem se je zgodovini pridružila sedanost, glede na mladost nekaterih nominirancev pa tudi bližnja prihodnost.

Če se najprej vrnemo v preteklost, moramo omeniti goste, ki so prejeli posebna priznanja za svoj prispevek k organizaciji tekm v športnem plezanju. Lahko smo videli Andrea Mellano, starosta športnoplezalnih tekmovanj. Človeka, ki si je tekmovanja v plezanju – če zanemarimo tista iz nekdane Sovjetske zveze – sploh zamislil in prvega s pomočniki izpeljal leta 1985 v Bardonechii blizu Torina. Seveda so bila pravila takrat drugačna. Športnega plezanja, kakršnega poznamo danes, ni bilo in na tekmah so nastopili najboljši alpinisti tistega časa, ki so se posvečali predvsem prostemu plezanju, npr. Wolfgang Güllich, Stefan Glowacz in Luisa Jovane. Slednja se je ob Američanki Lynn Hill tudi pojavila na odru sredi Arca, kjer je potekal program glavne slovesnosti. Še vedno zelo aktivna Luisa pa tudi Stefan Glowacz kažeta na to, kako je tekmovalno športno plezanje mlada disciplina in kolikšen razvoj je doživelo v precej kratki zgodovini.

Zanimivo je bilo tudi izbiranje najboljših športnih plezalcev v minuli sezoni. La Sportiva Competition Award je nagrada za najboljšega tekmovalca, Salewa Rock Award za najboljšega plezalca v skali, obe pa podeli organizator na podlagi glasovanja mednarodne žirije, v kateri sem bil že drugo leto tudi sam. Glasovanje se začne že kakšen mesec pred samo tekmo v Arcu, ko spletna stran Planetmountain pošlje širši seznam nominirancev vsakemu članu žirije. Ti se odločijo za pet plezalcev, ki so po njihovem mnenju s svojimi dosežki najbolj zaznamovali preteklo sezono. Na podlagi teh glasov pripravijo ožji seznam nominirancev, in sicer pet kandidatov za nagrado v skalnem in tri v tekmovalnem plezanju. Žirija, v kateri je bilo 22 plezalskih novinarjev, urednikov in poznavalcev, je med kandidati za legendo skalnega športnega plezanja (Sasha DiGiulian, 1992, ZDA, Gabriele Moroni, 1987, Italija, Enzo Oddo, 1995, Francija, Adam Ondra, 1993, Češka, Chris Sharma, 1981, ZDA) izbrala Adama Ondro, ki je za svoje izstopajoče vzpone kljub osemnajstim letom prejel ta naziv že tretjič zapored.

Čeprav je bilo med tekmovalci manj izbire, je bilo usklajevanj med člani žirije več. Med Ramonom Julianom Puigblanqejem, Adamom Ondro in

korejsko plezalko Jain Kim je bilo težje izbirati. Še posebej Španec in Korejka sta imela v lanski sezoni skoraj popolnoma enake dosežke. Na koncu smo se odločili za Ramona, ki je, star že 30 let (Jain Kim jih ne šteje niti 20), imel morda zadnjo tako dobro sezono v karieri, da bi si zaslužil to nagrado. Da smo se odločili pravilno, je Ramon pokazal že dan pozneje, ko je suvereno zmagal v finalu svetovnega prvenstva.

V Arcu sta zanimiva trženje in reklamiranje športnega plezanja, obale ter zaledja Gardskega jezera. V tekmovalnem športnem plezanju so hitro spoznali možnost promoviranja svojega kraja in leta 1986 prenesli tekmovanja iz Bardonechie v Arco ter ga poimenovali Rock Master. Vse od takrat ga redno prirejajo in glede na to, koliko plezanje pomeni za Arco in okolico (pred kratkim so uredili celo lahko dostopno plezališče za invalide in drugače prizadete plezalce), ga bodo gotovo še naprej. Tamkajšnji turistični delavci se radi pohvalijo, da se v deseterkilometrskem krogu okoli mesteca lahko ukvarjate s prav vsemi *outdoor* športi in dejavnostmi, da poležavanja na obalah in uživanja v okusni lokalni hrani ter vinih sploh ne omenjamo. Glede na to ni presenetljiv podatek, da je Gardsko jezero najbolj obiskano jezero na svetu. ●

Pastirica

O časih, ko so otroci hitreje odrasli

Besedilo: Anka Vončina Fotografija: Miljko Lesjak

Dnevi so postajali daljši in toplejši, ko se je pomlad zlagoma prevešala v poletje. Trave so zorele in bližal se je sv. Vid. Pri Guštinovih so imeli zajetno čredo ovac, pomlad pa je čas, ko čredo povečajo novi jagenjčki. Zanje je skrbela pastirica Meta, redkobesedna deklica. Pridna kot mravljica je po velikonočnih dogovorih¹ nastopila novo službo. Prišla je iz sosednje vasi, v njeni bajtarski družini je bilo devet otrok. Že od petega leta je služila pri isti hiši, a le kot pestrna, sedaj z desetimi so ji v varstvo zaupali čredo.

Takoj ko je odlezel sneg, je gnala v ogrado nad vasjo. Ko je bilo tam popaseno in je pomlad pričela lesti višje, ji je čreda sledila, a vsak večer se je Meta z njo vrnila v Guštinov hlev. Po večerji, v družbi ostalih poslov, ki jih na kmetiji ni manjkalo, si je uredila ležišče na slami v kotu hleva, ob svojih varovankah. In ko se je v juniju zelenilo dotaknilo belega venca visokih gora, se je po starem običaju s čredo odpravila na planino.

Gospodinja ji je pripravila kos v robec zavite polente ter ji v culo potisnila volneno odejo, toplo jopico in cokle, ki jih je prinesla že od doma. Vse ostalo, kar boš rabila, boš dobila v

pastirski koči, so ji razložili. Za mlado pastirico je bila to prva pot na planino, sploh prva pot, kamor je ni spremil nihče od domačih. Natančno ji je bila opisana, na prvi pogled se ji je zdelo vse razumljivo. Le tega, kaj bo tam gori jedla in kako si bo pripravljala hrano, si ni najbolje predstavljala.

"Skrbi, da boš imela na ognjišču vedno ogenj. Pomolzi ovce, katerih jagenjčki so že dovolj veliki, in ukradi malo mleka tistim, ki so pred kratkim povrgle. Tega skuhaj zase, ko ga zavreš, se zgosti in je hranljivo kot polenta. Še preden bodo zaloge pošle, ti hlapec prinese moke, ne skrbi. Imej tudi odprte oči, nabiraj jagodičje in nasuši čaja; ranjaka, materine dušice in hribske rese, zima bo dolga. In seveda, čuvaj čredo, preštej jo zjutraj in zvečer, ne izpusti je izpred oči. Po malem šmarnu pridemo pote."

Na vzvodu se je risala jutranja zarja, ko se je s čredo odpravila na pot. Ovce so mirno zvončkljale ob njej in tu pa tam ob poti mulile travo. Pred poldnevom ne bomo na planini, je razpredala sama pri sebi. Pot ni dolga, le z drobnico gre tako počasi. Bila je vznemirjena; zbala se je, da odgovornost za čredo morda presega njene moči. A strahu ni pokazala, vedela je, da bi ob vidnem obotavljanju morala nemudoma domov, domačih pa ni želela razočarati, prihraniti jim je hotela skrb za ena lačna usta.

Skrbno je pazila, da se ji čreda ne bi razkropila. Vedno znova je v

glavici preverjala napatke o poti, ki jih je dobila pri gospodinji. Vse je šlo po načrtih, dokler ni visoko v gozdu naletela na križišče, ki ji ni bilo omenjeno, vsaj spomniti se ga ni mogla. Kam sedaj? Pogledovala je na levo in na desno, po premisleku se je odločila za desno pot. Dolgo je hodila, ustavljala se je ter čakala, da so ovčice populile nekaj sprotnih grizljajev in spet krenile za njo. Po občutkih se ji je dozdevalo, da se dan preveša. Morala bi že davno prispeti, a vse naokrog je bil le gozd. Nadaljevala je in nato se je začelo večeriti. Skrb ji je stiskala srce. Sedaj je vedela, da je izbrala napačno pot. Bo s čredo sploh našla planino ali pa vsaj nazaj h Guštinovim?

Ob soju zvezd je še na silo nadaljevala. Upala je in bredla po visoki praproti, a s čredo pristala pod skalnim previsom. Naprej ni več upala. Ni ji preostalo drugega, kot da se z ovčicami stisnejo v zavetje. Vdano so jo obkrožile, zvončki so potihnili in Meta je pritajeno zaihtela. Še nikoli se ni počutila tako sama in nemočna. Ko se je pogrezala v spanec, se ji je pred oči prikradel materin žalostni pogled.

Ne zavedajoč se, ali še spi ali je budna, je k njej priplaval pogovor: "Kako bi ji pomagale, saj je tako majhna in nebogljenja? Nekako moramo najti pot na planino." Zdramila se je, a spanec jo je sproti odnašal.

"Ja, kaj pa ve tu? Od kod vas je prineslo?"

"Izgubile smo se, s pastirico smo želele na planino, pa smo zgrešili. Nam ti lahko pomagaš, kako pridemo do kočice pod goro, kjer prepasemo poletje?"

"Drage moje ovčice, niste tako daleč od cilja, ko se zdani, le pod tem previsom pojdite dalje in držite se pobočja ..."

"Čigav pogovor pa slišim v tem divjem svetu, me iščejo?" se je zdrznila Meta. "Ah, saj ni mogoče, slišim vendar pogovor ovac, ki nekoga sprašujejo za pot do planine. In kako to, da jih razumem?" Počasi je odprla oči. Najprej ni razločila ničesar, ko pa se je oko privadilo teme, je zaslutila, da ovca vodnica govori z ženo, ovito v bel plašč.

"Le poslušajte me, kajti ne bom pustila, da bi to malo dete stradalo in trpelo v mojem kraljestvu."

Bila je polnoč in bil je kresni večer. V brezmejnem blodenju in iskanju poti se je Meti v žepe krilca nevede natreslo praprotnega semena in razumela je govorico živali in gorskih vil. Že kmalu po prvem svitu je s čredo srečno prispela na planino ...

¹ Takrat so ponekod sklepali dogovore o pastirstvu, hlapčevstvu ... Dogovori so veljali kot pogodba, potekali so po maši na sejmišču ali v gostilni, dogovorjeno je bilo, kaj bo kdo delal, kaj bo dobil in ob katerih priložnostih bo smel izostati z dela.

Sejalec bele omele

Besedilo in fotografija:
Dušan Klenovšek¹

Carar

Zimski čas na številnih drevesih zaradi odpadlega listja razkrije zelene kroglaste grmičke bele omele (*Viscum album*). Marsikatera nevzdrževana jablana, lipa in topol gostijo tudi več deset grmičkov te polzajedavske rastline. Svojemu gostitelju ne naredijo velike škode, saj iz njega črpajo predvsem vodo.

Verjetno pa se mnogi sprašujete, kako je bela omela sploh prišla na drevo. Če omenim, da se razmnožuje s semeni, ki kalijo na vejah, je lahko začudenje še toliko večje. In prav zimski čas je tisti, ki nam razkrije "sadirca". Takrat namreč dozori tudi plodovi bele omele. Do deset milimetrov velike kroglaste plodove zlahka opazimo zaradi njihove bele barve, če le ni krošnja zasnežena. V plodovih je po eno seme, ki ga obdaja lepljivo meso. Za nas strupeni plodovi pa pomenijo pomemben vir hrane dokaj pogosti ptičji vrsti

– cararju. Njegovo znanstveno ime (*Turdus viscivorus*) in videz povesta, da gre za sorodnika kosa, cikovta in brinovke (rod drozgov – *Turdus*). Na njegov zimski način prehrane lahko opozori drugi del imena (*viscivorus*), ki pove, da je "omelojedec". Carar je največji evropski drozg, katerega posebnost je zelo vzravnana drža. V poletnem času ga lahko hitro zamenjamo z zelo podobnim cikovtom, ki pa nas jeseni zapusti. Njegov življenjski prostor so gozdovi, ki mejijo na travnike in pašnike, kjer išče hrano. Poleti se prehranjuje z deževniki, hrošči, polži, pozimi pa z jagodičjem, predvsem z belo omelo. Semena zaužitih plodov potujejo skozi prebavilo nepoškodovana in ohranijo del lepljivega ovoja. Zanimivo je, da semena postanejo kaljiva prav zaradi poti skozi prebavilo. In zakaj je pogosto na drevesu veliko grmičkov? Cararji v zimskih dnevih preživijo cele dneve na drevesu s hrano in tu izločijo tudi večino iztrebkov (semen). Med

padanjem iztrebka je dokaj velika verjetnost, da zadane vejo. Lepljivo seme se prilepi in tako omogoči rast novega grmička.

Ker v Sloveniji prezimuje do 40.000 cararjev, lahko ob nevzdrževanju jablane hitro postanejo "zimzelene", pridelek pa zaradi senčenja manjši. A cararju razširjanja ne moremo zameriti do te mere, da bi ga preganjali. Konec koncev gre za zavarovano vrsto, poleg tega pa nam bo že marca poplačal z lepim in glasnim petjem. Dokler ga ne preglesi "dvojček" cikovt, pravi prvak v vztrajnostnem petju. Ločimo ju po oglašanju, po videzu pa najlažje v letu. Carar ima na spodnji strani peruti sivo obarvanje, cikovt pa rjavo. V zimskem času bomo pod krošnjami jablan lahko opazovali še enega cararjevega sorodnika – brinovko. Nepobrani plodovi privabijo cele jate, ki se bodo ob koncu zime vrnile na svoj poletni dom, predvsem v gozdove sibirsktaje. ●

¹ Kozjanski park.

Široko odprta jesenska vrata vzpetih pokrajin

Vreme in razmere v gorah v meteorološki jeseni 2011

Besedilo: Miha Pavšek¹ in Gregor Vertačnik²

Morda ste sredi januarskih dni še vedno bolj kislih obrazov, upoštevajoč letošnji začetek snežne sezone in zime, ki to nista. Ampak roko na srce – ob mislih na minulo jesen nam to kar poskoči. Kdor se jeseni 2011 ni nagledal z jasnimi in čistimi zrakom, nebesno modrino, dolinsko "meglino" ter gorskimi grebeni prepletenih panoram, temu res ni (več) pomoči. V mislih imamo seveda cincarje in ne tiste, ki ste bili upravičeno prikovanani na kraje v višinskih pasovih skromnejše metraže, natančneje tam pod okrog 600–700 metri. Tu se začne v drugi polovici meteorološke jeseni „nabirati“ megla, ki sčasoma lahko postane prav nadležna, še posebej, kadar je dolgotrajna. Prav to se je zgodilo letošnjo, v vremenskem pogledu v marsičem nenavadno jesen.

Vesprošni suši – v gorah ni recesije, ker kotirajo vedno enako visoko (geološko zniževanje ne šteje ...), se je pridružilo tudi jesensko vreme. Babje poletje je stegnilo svoje lovke celo v začetek oktobra, nato pa je sledil oster rez s "snežnim" skalpelom. Ko so se vremena odločila za vnovično utirjenje v ustaljene okvire, pa se nam je zgodil novembrski temperaturni narobe svet, katerega najbolj značilna podoba je meglena pokrovnka. Za izvitje iz njenega objema se je bilo treba nekajkrat pošteno oziroma visoko potruditi. A to vse pozabimo, brž ko nas tam zgoraj pričaka na široko odprto in to jesen večji del kopno zlatorogovo kraljestvo. A ne le jesen, prvi podatki za Kredarico kažejo (letna vsota padavin bo okrog 1500 milimetrov), da jo je zelo na suho odneslo kar vse minulo leto. Na tej postaji je bilo

Razgled konec novembra 2011 z Velike planine proti osrednjemu grebenu Grintovcev je obetal hudo zimo. Foto: Miha Pavšek

očitno drugo najbolj suho po letu 1955 (bolj sušno je bilo le natančno pred štirimi desetletji – leta 1971), odkar imamo za to meteorološko postajo na voljo celoletne podatkovne nize.

Na začetku si priključimo v spomin kronologijo vremenske jeseni 2011. Prevladujoče zelo toplo in sončno vreme ob koncu meteorološkega poletja se s prvim mesecem meteorološke jeseni še zdaleč ni poslovilo. Šele proti koncu druge septembrske dekade se je ob obilnejših padavinah

močneje ohladilo, najvišje vršace pa je narahlo pobelil prvi, kar nekam "srmežljiv" jesenski sneg. Kratkotrajni ohladitvi je sledilo daljše obdobje babjega poletja. S prodorom hladne polarne zračne mase 7. oktobra smo se od poletnega vremena dokončno poslovili. Povprečna dnevna temperatura je padla tudi za več kakor 10 °C

Preglednica 1. Povprečna temperatura (°C) in količina padavin (mm) v meteorološki jeseni 2011 ter primerjava s povprečjem obdobja 1991–2010.

Postaja (nadmorska višina)	Povprečna T	Odklon T	Padavine	Indeks padavin glede na povprečje 1991–2010
Rateče (864 m)	7,4	0,5	338	64
Planina pod Golico (970 m)	8,1	0,9	415	70
Vojsko (1067 m)	7,7	0,8	443	56
Vogel (1535 m)	6,8	1,7	705	64
Krvavec (1740 m)	6,7	2,5	294	72
Kredarica (2514 m)	2,6	2,5	338	50

Vir: Arhiv Urada za meteorologijo Agencije RS za okolje.

¹ Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Novi trg 2, Ljubljana.

² Urad za meteorologijo, Agencija RS za okolje, Vojkova cesta 1b, Ljubljana.

in snežilo je celo ponekod po nižinah, a je bila osvežitev kratke sape. Sredi meseca se je še dvakrat močnejše ohladilo, 20. oktobra pa je za nameček še izdatno snežilo (marsikje je bilo takrat več snega kakor potem do konca leta...), na Kredarici so zabeležili 70 centimetrov novega snega. Obilnejše padavine, kot sneg tokrat le visoko v gorah, so bile še 25. in 26. v mesecu. Ob koncu meseca pa je spet pogrelo, več je bilo tudi sončnih žarkov.

Prvi novembrski dnevi so bili prav mili, sledilo pa je nekaj dni, ko je bilo sonca le za vzorec. Nato je prav do konca meseca kraljevalo umirjeno anticiklonalno vreme. Za nižine je to pomenilo obupno dolge in temne dneve z meglo, nizko oblačnostjo ali oblačno sivino, sredogorje in visokogorje pa sta se ob močno nadpovprečnih temperaturah zraka kopala v sončnem izobilju. Na Kredarici je bila druga polovica meseca celo toplejša kakor v Ratečah!

Zbrani podatki z uradnih meteoroloških postaj ne povedo, da je bilo tromesečje september–november v nižjih delih gorskega sveta malenkost toplejše od dvajsetletnega povprečja. V visokogorju je bila jesen druga najtoplejša od sredine 20. stoletja. September je bil povsod izjemno, marsikje tudi rekordno topel – odklon je dosegel 3 do 4 °C. Temperaturni padec v sorazmerno svež oktober je bil zato nenavadno velik, še z bolj zanimivo temperaturno sliko pa nam je postregel november. V visokogorju tako toplega novembra (4 °C nad dolgoletnim povprečjem) ne pomnimo! Temperaturni obrat je bil vremenska rdeča nit tega meseca, zato ne preseneča, da je bilo v Ratečah in tudi drugod po dolinah in kotlinah hladneje od povprečnega novembra. Na Kredarici je bila srednja mesečna temperatura zraka celo nad lediščem (0,3 °C).

Padavinska slika po pestrosti prav nič ne zaostaja za temperaturno. Suhemu septembru z okoli polovico do treh četrtin običajne kvote je sledila nekoliko izdatnejša oktobrska moča oziroma snežne padavine. Z izjemno sušo pa nas je popolnoma presenetil november, v povprečju marsikje najbolj namočen mesec v letu. Ponekod na Pohorju in v vzhodnih Karavankah sploh niso zabeležili merljive količine padavin! Celu v Julijcih so le redki kraji prejeli več kakor 50 milimetrov padavin. Skupni jesenski izkupiček je tako polovičen do tričetrtinski glede na pričakovanega. Vsi trije meseci so bili nadpovprečno osončeni, november kar dvakrat toliko

Začetek meteorološke jeseni 2011 je bil kot nalašč za "višinske" delovne akcije.

Na sliki trzinjski markacisti med urejanjem poti Zvoh–Vrh Korena. Foto: Miha Pavšek

kot običajno. Če je oktobra marsikje zapadlo nenavadno veliko snega (razen najvišje ga je pobralo v nekaj dneh...), pa ga je bilo zato septembra in novembra toliko manj.

V rubriko vremenskih posebnosti lahko tokrat uvrstimo nenavadno tople dni v začetku septembra in oktobra, izjemno ohladitev v začetku oktobra in sneženje v drugi polovici tega meseca. V Ratečah so 4. septembra namerili 28,6 °C, kar je le za las pod septembrskim rekordom. Podobno stanje je bilo 2. oktobra – v Ratečah je bil s 24,7 °C dosežen novi rekord tega meseca, potem pa je sledila izjemno hitra ohladitev. V enem dnevu, natančneje od 6. oktobra popoldne do popoldneva naslednjega dne, se je v Ratečah ohladilo za 20 °C, kar je najmočnejša zabeležena ohladitev od začetka meritev leta 1948. Ob močni ohladitvi 20. oktobra pa se je meja sneženja marsikje spustila do nižin, v sredogorju in visokogorju je bilo sneženje sorazmerno izdatno. Na Vojskem nad Idrijo je zapadlo 38 centimetrov snega – največ doslej v oktobru. Z 52 centimetri beline tudi na Voglu niso bili daleč od verjetnega oktobrskega rekorda iz leta 1974, zabeleženega na bližnjem domu na Komni, kjer je takrat še delovala opazovalna postaja, ki bi nam prišla še kako prav tudi dandanes.

Podaljšek poletja oziroma talilne dobe se je tokrat sredi septembra 2011 poznal tudi na obeh naših ledeniških

krpah pod Triglavom (2,4 ha) in Skuto (1,7 ha). Po podatkih sodeč je od lani neznatno zmanjšanje njune površine (pri obeh za desetinko hektarja) sila zavajajoče, saj sta se obe pošteno stanjšali. Odnoslo je skoraj ves in za nastanek novih plasti ledeniškega ledu obetaven firnski pridelek, ki se je nabral v zadnjih letih, natančneje od začetka snežne sezone 2005/06 pa do konca 2009/10. Tako zdaj spet obstaja možnost, da jih ob spletu neugodnih vremenskih in podnebnih razmer v prihodnjih nekaj letih, morda celo desetletju, stalí do konca. Narava dela po svoje, ne meneč se za nestanovitno in nezanesljivo človeško bitje, ki si domišlja, da lahko izračuna vse svoje podnebne "grehe". In da mu bo pri odpuških pomagala le občasna spoved.

Vse kaže, da to ne bo šlo tako hitro in enostavno in se bo treba pošteno „spokoriti“ in potruditi, da si bomo spet pridobili njeno zaupanje, ki so ga nekoč že bili deležni naši predniki. A oni so se zadovoljili z osvajanjem bližnjih vrhov, čeprav sprva po "šibkejših" in šele pozneje prek njihovih težjih delov. Danes pa to za marsikoga še zdaleč ni dovolj in ker pač ne rastejo hribi, se to dogaja z nižinami oziroma moramo vse več dolinske "navlake" vlačiti tudi med vršace. Še dobro, da nam jih vreme vsaj tu in tam za dlje časa zapre, da se kasneje spet zavemo njihove lepote. In minulo jesen je bilo te res v izobilju. ●

Bela gora

Besedilo: Boštjan Kokalj

V soboto, 2. julija 2011, je ob 13.57 zaplapolala zastava Sindikata železničarjev Slovenije na najvišjem vrhu Alp, Mont Blancu (4810 m), ko sem se v družbi štirih "sotrpinov" uspešno povzpел na snežno kupolo Bele gore. Na pot smo se iz Ljubljane odpravili v večernih urah 30. junija in prispeli pod cilj v St. Gervais v zgodnjih jutranjih urah naslednjega dne. Za 750-kilometrsko pot z vmesnimi postanki smo potrebovali dolgih osem ur vožnje. Čeprav smo se od tam nameravali z zobato železnico povzpeti do končne postaje Nid d'Aigle (2380 m), smo morali zaradi popravila železnice izstopiti na postaji Col de Voza (1653 m). Torej so nas čakale štiri ure vzpona do kočice Tête Rousse (3167 m) in nato še dobri dve uri do kočice Aiguille du Goûter (3817 m).

Vzpon smo začeli s strmo bližnjico proti železniški postaji Bellevue (1794 m), kjer je gozdna meja, in od tam dalje v ključih po levi skalni stopnji do zagruščene kotanje. Nad njo je žive narave vse manj. Tu in tam prileze izza skale še kak kozorog, pokrajina pa je z razbitim granitom podobna odlagališču rjastega železa. Po štirih urah hoje smo bili že na prvem ledeniku, kjer na majhni ploščadi desno stoji kočica Tête Rousse. Na ledeniku pred kočico nam je gorski policist preprečil vzpon do kočice Goûter, ker je bila prenatrana. V tujini je običaj, da imajo pri nočitvah prednost gorski vodniki s svojimi klienti, in tako smo si morali prenočišče urediti v koči Tête Rousse, kjer smo prenočišče dobili na skupnih ležiščih.

Ker nismo imeli časa za višinsko aklimatizacijo, nam je pomanjkanje kisika že tu povzročalo rahel glavobol. Lajšali smo si ga s posedanjem, dremanjem in mislimi na naslednji dan. Med tem smo opazovali dramatično reševanje plezalcev s helikopterjem. Dvakrat na dan je

Mont Blanc
Foto: Jurij Hladnik

namreč potrebno reševanje ljudi, ki se poškodujejo pri izredno nevarnem prečenju ozebniaka malo višje, po katerem iz 600 metrov visoke stene neprestano pada kamenje. Nameravali smo vstati ob enih zjutraj in ob 1.30 začeti z vzponom, vendar nas je presenetilo vreme. Kljub dokaj stabilni napovedi je na gori pihal veter okrog 100 km/h, ki pa naj bi proti popoldnevu izgubljal svojo moč. Tako smo se odpravili proti vrhu in se sproti prilagajali razmeram.

Kmalu smo prečili omenjeni ozebniak. Nadaljevali smo po skalnem rebri desno od njega in z občasnim plezanjem II. tež. stopnje v dobrih dveh urah dospeli do kočice Cabanne de l'Aiguille du Goûter, ki stoji na zahodni strani tik pod istoimenskim vrhom. Koča je bila res nabito polna s plezalci z vsega sveta. Vsi so čakali na ugodne razmere za naskok na vrh. V tej gneči sem s težavo prišel do termovke toplega čaja. Sledil je posvet in odločitev: gremo na vrh!

Po parih smo se s tovariši navezali na vrh in zopet v ključih šteli korake in v glavah poslušali razbijanje srca. Štirideset korakov, počitek; štirideset korakov, počitek. Vzpenjali smo se preko vedno bolj strmega pobočja do bivaka Vallot (4362 m), ki je zgolj zavetišče za nujne primere. Tu smo naredili krajši postanek, da smo se zbrali in utrujena telesa napolnili z energijo pred zaključnim vzponom na vrh, ki se je občasno prikazoval izza oblakov, s katerimi se je veter prav otročje poigral. Nekateri prej, nekateri pozneje, ampak od bivaka Vallot naprej smo vsi spoznali pravi pomen višine in orkanskega vetra,

ki je preko vršnega grebena Les Bosses (4513 m) pometal že prav po himalajsko. Po naših ocenah je pihal okrog 80 km/h pri -15°C , kar smo občutili kot -33°C ! Ob močnejših sunkih vetra smo napredovali tudi po vseh štirih in se ob tem borili še z glavobolom in hlantanjem po zraku.

Vrh je bil okoli 14. ure rezerviran samo za nas. Fenomenalnega razgleda z vrha zaradi oblakov nismo bili deležni, smo si ga pa ogledali že sto metrov niže, na grebenu. Od kočice do vrha smo hodili dobre štiri ure. Nad nami ni bilo ničesar več, pod nami pa ni bilo točke, na kateri bi se lahko spočilo oko. Počutil sem se kakor človek, kateremu so se izpolnile vse želje tega sveta. Zdelo se mi je, da ni bilo več ničesar, za čimer bi še strmeli. Na vrhu smo v vetru vztrajali kratek čas, čim več sem si skušal vtisniti v spomin, nato pa hitro nazaj navzdol. Greben se mi ni zdel več tako ozek. Lepo je bilo. Navzdol je šlo precej hitreje. Kmalu smo bili spet pri bivaku Vallot, kjer smo si vzeli čas za požirek čaja; med pitjem sem od ugodja in utrujenosti kar zadremal. Ko sem se predramil, sem se zavedel, kako majhna je vez med življenjem in smrtjo. Sestopali smo po isti poti na Col du Goûter, nato po skalni stopnji do kočice Tête Rousse, kjer smo prespali.

Naslednji dan smo nadaljevali proti dolini do postaje Bellevue, kjer nas je pričakal zobati vlak in nas pripeljal v St. Gervais. V Chamonixu smo proslavili uspešen vzpon in v popoldanskem času zapustili prestolnico evropskega alpinizma ... polni lepih vtisov in načrtov za naprej. ●

NOVICE IZ VERTIKALE

8c+

Matic Obid je svojo plezalno formo v letu 2011 kronal še z enim odličnim dosežkom. Intenzivni trening prostega plezanja je obrodil sadove že poleti v stenah Paklenice in Vežice, sedaj pa je Matic seznamu dodal še en mejnik v svoji strmo vzpenjajoči se karieri. V Mišji peči mu je uspelo v smeri Histerija, ki nosi oceno 8c+. Matic pravi, da je zanj porabil kar nekaj časa. Smer je kljub dolžini začinjena predvsem v zadnjem delu, kjer so težave zbrane v 15 gibih po zelo majhnih oprimkih, ki si sledijo neprekinjeno do konca. Največ težav je imel zaradi toplega jesenskega vremena, vendar se je v petek, 2. decembra, ob prvem oblačnem dnevu želja uresničila. Smer je postala znana predvsem po vzponu Natalije

Gros, ki ga je kasneje nadgradila še v film oz. zgodbo o svojih vzponih in pogledu na plezanje. Če bo Matic celotno sezono nadgradil še z uspešno odpravo v Venezuelo, res lahko govorimo o enem najboljših predstavnikov nove generacije alpinistov.

Jesensko poplezavanje

Vzponi so najprijetnejši takrat, ko povsem neobremenjeno izkoriščamo zadnje lepe dneve z jasno zavestjo, da je vsak tak vzpon podarjen in se zato res ne gre preveč obremenjevati z dosežki. Jesensko plezanje v toplih južnih stenah je dodobra izkoristila Monika Kambič (AO Kamnik), ki je najprej v soboto, 3. decembra, z Majo Lobnik obiskala jugovzhodno steno Planjave in preplezala **Spominsko smer Štefana Kukovca** (VI+, 370 m). Nekaj dni kasneje je v družbi Andreja Ercega in Nastje Davidove v steni Skute preplezala

kombinacijo smeri, ki ju je pred leti opremil Klemen Mali, in sicer **Cvetje v Jeseni** in **Na svoji zemlji** v Mekinjskem stolpu (6b+, 260 m). Monika Kambič in Maja Lobnik sta v soboto, 19. novembra, preplezali kombinacijo smeri, ki sicer ni bila v načrtu. Začeli sta po smeri Pod stolpom, a sta kasneje namesto Polmeseca (VI, 350 m) v zgornjem delu ponovili smer Golo sonce podobnih težav.

Če omenimo še fante, velja omeniti vzpon v **Spominski Kramarjevi smeri** (VII/VI, 240 m) Mateja Kladnika in Marka Petka (oba AO Kamnik), ki sta v ponedeljek, 21. novembra, pobegnili iz meglene kotline in smer preplezala po direktnih variantah. Tako sta naredila direktnjšo in seveda kompleksnejšo linijo. Na koroškem koncu pa velja omeniti prosto ponovitev **Kolčeve smeri** (VII+/IV-V, 185 m) v Kordeževi rami v steni Pece, ki sta jo v nedeljo, 27. novembra, opravila Matija Jošt in Boris Lorenčič.

Klarina smer

Silvester Jošt – Silvek in Matija Jošt – Matic sta 16. novembra preplezala prvenstveno smer v vzhodni steni Malega Bavškega Grintavca in jo imenovala **Klarina smer** (IV/III, 300 m). Stena je sicer malo znana, a gotovo gre za enega majhnih skritih biserov, predvsem na račun oddaljenosti. Smer sta posvetila pokojni Matičevi ženi Klari Bajt.

Prosta ponovitev

Spominska smer Tine Jakofčič v južni steni Kogla je bila že zelo dolgo na seznamu želja Tomaža Jakofčiča. Tina je leta 1979 po vzponu na Aig. Verte po ozebniku Cordier s soplezalcem Janezom Ileršičem ponesrečila na sestopu po Whymperjevem ozebniku. Pavle Kozjek in Zvone Drobnič sta ji nato Spominsko smer preplezala leta 1980, a ji v vodniku za Kamniško Bistrico niso dali vloge samostojne smeri, ker naj bi se prekrivala s starejšo Direktno smerjo.

KORAK NAPREJ
ZIMA 2012

ZNANJE ZA VARNOST
TEČAJI, USPOSABLJANJA IN VODENJE
za posameznike, skupine, začetnike in izkušene

- turna smuka
- zlmski vzponi
- sneg in varstvo pred plazovi
- orientacija in uporaba GPS
- ledno plezanje
- svetovanje o opremi

Aljaž Anderle S.P.
gorski vodnik UIAGM
aljaz@anderle.info
www.anderle.info
[+38640147594](tel:+38640147594)

Smer je samostojna razen dveh raztežajev pod vrhom. Na lep in topel dan nad meglenim morjem sta se Tomaž in Miha Hrastelj znašla pod steno. Prvi težak raztežaj (drugi raztežaj) je najprej zahteval nekaj tehničnega plezanja, opremljen pa je bil primerno za varen prosti vzpon z oceno VIII. V njem sta pustila dva dobra klina in bodočim ponavljavcem omogočila vzpon na pogled. Naslednji raztežaj je bil že dovolj opremljen za prosto ponovitev, a je bil še za odtenek težji (VIII+). Od gredine do roba stene sta priplezala v samo treh raztežajih (V–VI). Ne razumeta, zakaj je smer tako malo obiskana, saj je plezanje čudovito in vsaj primerljivo sosednjim razvpitim smerem. Smer močno priporočata in pravita, da je treba imeti s seboj še kak klin.

ZDA

Namesto klasičnega cestnega potepanja po ZDA je Domen Kastelic brez oklevanja za edini cilj obiska izbral dolino Yosemite. V skladu s pričakovanji ob prvem obisku je predvsem pridobival nove izkušnje s plezanjem počvi v granitu, začinjnim z nekaj tehničnega plezanja, vlačjenja torb in žimarjenja. Za mladega nadobudnega plezalca se v dolini res najde vse: od balvaniranja do dolgih ali kratkih, navrtanih ali neopremljenih, prostih ali

tehničnih smeri. Domen je v mesecu obiska nanizal kar nekaj vzponov. Opravil je solo vzpona preko smeri **After Six** in **Snake Dike**, še najbolj pa mu bo ostal v spominu triinpolndnevni vzpon preko smeri **Salathe**. S Samom Hennessyem sta tako, podobno kot Luka Krajnc malo prej, nazdravila letošnji 50. obletnici prvenstvenega vzpona po tej smeri. Avantura, zabava in nepozabno doživetje.

*Novice je pripravil
Peter Mežnar.*

Mr. Risk in Mr. Luca

Pred osmimi leti, ko sem že malo več vedel o plezanju strmejših odstavkov ledu, mi je dober kolega poslal fotografijo preplezanega novega slapu v Riofreddu z imenom Mr. Risk. Lokalna matadorja Luca Vuerich in Roman Benet sta ta sistem sveč prva opazila in ga tudi prva preplezala. Isto sezono ga je ponovila še trojna slovenska naveza (Prezelj,

Info:

Mr. Risk (WI III/7-, X, R, 140 m), Dejan Koren in Boštjan Bizjak, 2. P (22. 1. 2011)

Mr. Luca, spominska smer Luca Vuericha (M7, WI III/7, X, R, 100 m, 8 h), do vrha po Mr. Risku (140 m), Dejan Koren, Boštjan Bizjak (prvi raztežaj), Silvo Blaško, PRV (29. 1. 2011)

Gričar in Markič), potem pa (vsaj po mojih podatkih) ledu ni bilo dovolj ali pa ga sploh ni bilo – dolgih osem let. Prijatelj Silvo je v začetku lanskega januarja kolovratil po dolini s smučmi in posnel meni najljubšo fotografijo ostenja Cime delle Cenge, kjer je bilo lepo videti, da bi se mogoče dalo gospoda Riska lepo preplezati. Še več, poleg njega je lani nastala še ena ledna linija, ki je nisem nikoli prej uzrl ne v živo ne na kaki fotografiji. Plan za prihajajoči konec tedna je bil v trenutku zapolnjen. V soboto smo se v Mrzlih vodah navsezgodaj znašli Silvo Blaško, Boštjan Bizjak in jaz. Hiteli smo, ker nas je močno zanimalo, kako je videti Risk od blizu. Ko smo bili pod njim, je bil videti kar lepo plezljiv in kar spodobno strm, ko pa sva potem z Boštjanom bila v njem, je bilo vsega na pretek: od strmih odstavkov do votlega in od stene odlepljenega ledu, vse, kar lahko pričakuješ pri taki smeri. Z eno besedo povedano: krasno! Prava plezarija, ki ti ne pusti ravno zehati med plezanjem. Dan je minil, kot bi mignil. Hvala Silvu za dobre slike in izvidnico, ker drugače mi trije skoraj zagotovo ne bi tistega dne tako zadovoljno zapuščali doline. Ampak ne za dolgo. V četrtek sva se s Silvom spet znašla na koncu iste doline z namenom preplezati novo linijo levo od Riska. Prvi raztežaj poteka preko strehe in nato po delikatnem ledu do spodnje polovice slapu, kjer se da urediti sidrišče. Na moje veselje se je dalo ta raztežaj lepo preplezati, tako da ni bilo treba vžgati baterijske vrtalke; res dobra, a malce delikatna plezarija. Ko mi je začel Silvo slediti, pa ga je z roba strehe odneslo do sredine sveče, ki se je pod njegovo obremenitvijo zlomila. Padla mu je ravno na nogo. Dan sva predčasno zaključila in Silvo je počasi odšel do avta ... Zato se dva dni pozneje pod smerjo znajdeva z Boštjanom, prvi raztežaj gre hitro od rok, za drugega pa se izkaže, da je daljši in strmejši, kot

sva pričakovala. Spet imam opraviti z votlimi gobami, od stene odmaknjenimi ledenimi luskami, skratka spet prava plezarija! In spet jo eden skupi, tokrat Boštjan, ki mu prileti lep kos ledu na glavo in roko (na urgenci v Šempetru potem izvemo, da ima počeno kost), a fant se ne da kar tako in s trmo pritelovadi za meno na vrh slapu. In lepa nova linija je preplezana. Vesela (Boštjan malo manj) korakava iz doline. O imenu pa nič kaj dosti ne razpredava, obema je popolnoma jasno: Mr. Luca naj bo, po lokalcu, vrhunskem alpinistu, ki so mu bile stene nad dolino Mrzlih vod kot domače dvorišče. Skoraj ni bilo ledne in zimske smeri, da je ni preplezal kot prvi. Res je škoda takih vrhunskih alpinistov in dobrih ljudi, dve leti je že, odkar nas je prerano zapustil pod našim Priskom ... Počivaj v miru, Luca!

Dejan Koren – DeKo

Plezalni dnevi Kranja

AO Kranj je letos organiziral že šeste plezalne dneve Kranja zapored. Tudi tokrat je prireditelj združila finale državnega prvenstva v balvanskem in težavnostnem športnem plezanju. Vse skupaj se je pričelo že v petek popoldne, ko je bilo v dvorani še kako živahno, saj so istočasno plezali predstavniki kar treh kategorij, in sicer vzporedno na balvanu in na veliki steni. Prvi vrhunec PDK 2011 smo dočakali v soboto s finalom v težavnosti v članski konkurenci, istočasno pa so na obarvanem balvanu moči merili mlajše deklice in mlajši dečki. Najvišje sta priplezala tudi sicer letos najboljša Mina Markovič (PK 6b Ptuj), ki je edina dosegla vrh smeri, in Domen Škofic (ŠPO Radovljica). Pri članih je državni prvak postal Sergej Epih (PK Škofja Loka). Nedelja se je pričela umirjeno, a napetost se je hitro stopnjevala. Ob 16. uri smo si ogledali film Sfinga, temu pa je sledila podelitev nagrad najboljšim s fotonatečaja. Ob 18. uri pa so v dvorani ugasnile luči, balvan

Dejan Koren v prvem raztežaju Mr. Riska
Foto: Silvo Blaško

je zažarel v živih barvah, vse skupaj pa je bilo popestrjeno še z glasbeno spremljavo bobnarja na kongih ter DJ-jev Gloria Veztaccija in Elzorja Kesvalova, ki sta tudi tokrat z vrha balvana zabavala množico gledalcev, ki so jo sicer navduševali članice in člani s svojimi že kar nadzemskimi predstavami na balvanih. Največ balvanskih problemov je tudi tokrat pri članicah premagala Mina Markovič, pri članih pa kralj balvanov Jernej Kruder (ŠPO Celje). Oba sta odnesla domov naslov letošnjih državnih prvakov v balvanih. Kot ste lahko že opazili, tudi tokrat PDK niso bili le tekma za državno prvenstvo. Bili so mnogo več. Poleg razstave fotografij desetih najboljših s fotonatečaja Plezanje-zabava so si lahko ogledalci ogledali še razstavo eksotičnih živali (med drugim smo videli tudi albino pitona, rdečerepega udava, rogato klopotačo, ptičjega pajka, gekone in še in še), malčki so se kratkočasili v otroškem kotičku, krona spremljevalnega programa pa je vsekakor bila projekcija večkrat nagrajenega filma Sfinga. Prireditev je lepo uspela, za kar gre zahvala predvsem številnim prostovoljcem, v večini članom AO Kranj (teh se je nabralo skoraj 70), ki so z nesebičnim in požrtvovalnim delom pripomogli, da je vse potekalo, tako kot je treba. K temu je velik delež prispevala tudi Komisija za športno plezanje. SPDK 2011 se je tako zaključilo letošnje državno prvenstvo v športnem plezanju, tako v balvanskem kot težavnostnem. Vse lepo in prav, a ne moremo se znebiti priokusa, da nekaj ne štima. Že ob pogledu na število izvedenih tekem v težavnosti se vprašamo, kako to, da je bilo za mlajše kategorije izvedenih več tekem kot za srednje in starejše? Še bolj pa zbode v oči naslednje dejstvo: za državno prvenstvo v balvanih je bila izvedena le ena tekma, in sicer pretekli vikend v Kranju. Ali res klubi oziroma odseki nimajo (z)možnosti izpeljati tekme za državno prvenstvo v

balvanskem plezanju? Dve leti nazaj smo jih lahko spremljali kar nekaj v tej disciplini, letos pa je šlo strmo navzdol. Na Logu, na primer, imajo dobro steno in zelo dobre možnosti za izpeljavo takšne tekme, pa tudi drugod bi se našle takšne in drugačne opcije. Morda pa tu ne gre za nezmožnost izpeljave oziroma za slabe pogoje, temveč bolj za to, da se klubom preprosto ne da. Vsekakor pa na tej točki ne gre spregledati tudi dejstva, da je plezalna infrastruktura v Sloveniji vse prej kot na zadovoljivem nivoju. Si balvansko plezanje to res zasluži? Glede na to, da je ta disciplina zelo atraktivna tudi za gledalce oziroma širše množice, bi si upal trditi, da ne. Niti slučajno! In ob vsem naštetem je treba našim tekmovalcem (in tudi njihovim trenerjem) čestitati in jim reči le: "Kapo dol!"

*Matevž Vučer,
načelnik AO Kranj*

NOVICE IZ TUJINE

Patagonija

Sezona v Patagoniji se je letos začela z novo smerjo v Cerro Standhardt, pod katero sta se podpisala Colin Haley in Jorge Ackerman. V južni steni sta opravila 500 metrov visok vzpon, ki sta ga ocenila s 5.9, A1+, M4. Smer sta imenovala Caracol, v njej pa so prvi poskušali že britanski alpinisti davnega leta 1977. Takrat sta Brian Hall in John Whittle prišla dvajset metrov pod vrh, kamor pa zaradi ledene gobe nista mogla.

Štiri dni kasneje je Haley opravil še en zahteven vzpon. Sam se je podal v goro Aguja Inominata v masivu Fitz Roya. V solo vzponu je preplezal smer v vršiču, patagonskim plezalcem znanem tudi kot Aguja Rafael, ki so jo britanski plezalci prav tako preplezali leta 1974. Varoval se je polovico 400-metrške smeri, kjer so težave dosegle 6c v skali, lažjo polovico pa je soliral brez varovanja.

Marmot®

F O R L I F E

PEOPLE / PRODUCT / PLANET™

800 FILL
down

PUHOVKA AMA DABLAM

Puhovka Ama Dablam sledi motu "lažje je bolje", in s tem nudi najboljšo zaščito pred mrazom pri najnižji teži. Hkrati pa nudi udobje puha v gorah in je modna v dolini.

Kolekcijo Marmot najdete v trgovinah:
ANNAPURNA way, Krakovski nasip 4, Ljubljana
Avantura šport, Gregorčičeva cesta 19, Ilirska Bistrica
DropIN, Trubarjeva ulica 15, Ljubljana
Suvel šport Nova Gorica, Trg Edvarda Kardelja 5, Nova Gorica
Cult, Dolenjska c. 350, Lavrica
Cult, Tržaška cesta 77, Logatec
Svet športa, Titova 16, Jesenice

Prvi vzpon na Pangbuk Ri

Lepo vreme, ki se praviloma novembra pojavi v nepalski Himalaji, je tudi to jesen botrovalo dobremu vzponu v tamkajšnjih gorah. Američana David Gottlieb in Chad Kellogg sta namreč opravila prvi vzpon na Pangbuk Ri (6716 m). Za vzpon sta si izbrala južno steno in za vso turo (torej vzpon in sestop) potrebovala petdeset ur. Ker sta predvidevala precej zahtevno plezanje in polno luno ponoči, sta se v steno podala lahka, brez spalnih vreč, vendar s puhačnimi oblačili, nekaj hrane in kuhalnikom. Do dolgega vršnega grebena je bilo nekaj več kot tisoč metrov plezanja, ki je doseglo težavnost AI5 in M5. Predvsem zaradi izjemno zahtevnega grebena, polnega snežnih gob in sploh slabih razmer, pa sta Kellogg in Gottlieb ocenila svoj vzpon, za katerega sta potrebovala 26 ur, s kompleksno VI. stopnjo. Še zahtevnejši in občasno zelo delikaten je bil sestop, za katerega sta porabila 14 ur. Ko sta se znašla pod steno, ju je čakala še 15 kilometrov dolga pot do baznega tabora, kamor sta prišla dehidrirana in do konca izmučena. Med vzponom so se jima dogajale tudi precej resne stvari. Gottliebu sta namreč padajoči led in kamenje že pri vzponu popolnoma razbila čelado in to takrat, ko še nista bila navezana. Na srečo ni izgubil ravnotežja in se mu je kljub vsemu uspelo obdržati v steni.

Solo vzponi Hansjoerga Auerja

Avstrijec Hansjoerg Auer je ponovno opravil odličen solo prosti vzpon. Tokrat se je kmalu po vrnitvi iz Yosemitev, kjer sta občasno združila moči tudi z našim Luko Krajncem, podal pod južno steno Schuesselkar-spitze v skupini Wetterstein, na meji med Avstrijo in Nemčijo. To je stena, ki so jo zaradi navpičnosti in odlične skale začeli osvajati že veliki in nam dobro

znani klasiki. Tako sta svojo smer v njej krepko pred drugo svetovno vojno preplezala tudi brata Aschenbrenner. Leta 1980 sta se vanjo napotila tudi nemška plezalca Josef Heintl in Albert Gilgenreiner ter preplezala smer Bayerischer Traum, ki je tri leta kasneje dobila še prvo prosto ponovitev.

Prosta ocena za to, sicer precej priljubljeno smer se je ustalila pri VIII+. In prav to, 400 metrov visoko smer je novembra v solo vzponu brez varovanja preplezal tudi Auer, ki pravi, da najtežji raztežaj ni kaj dosti lažji od najtežjega pri Ribi (IX-) v Marmoladi, ki jo je na enak način (sam, prosto in brez varovanja) preplezal pred nekaj leti. Hansjoerg Auer sicer steno Schuesselkar-spitze dobro pozna, saj je v njej opravil kar nekaj odličnih vzponov. Omenjeno smer Bayerischer Traum je preplezal že leta 2002, vendar je takrat ni zmozel prosto. Sedaj pa se je čezno najprej spustil po vrvi, v štirih urah naštudiral najtežje dele in jo potem v eni uri preplezal. "Na vrhu sem zatulil, da bi prekinil popolno koncentracijo, se malo sprostil in se potem usedel ter sprostil misli. Nato sem sestopil po zahodnem grebenu, pobral

svoje stvari in se čisto potihoma odpravil v dolino," je svoj vzpon komentiral Auer.

*Novice je pripravil
Urban Golob.*

LITERATURA

Steve House z besedo preko stene

Steve House: Onkraj gore. Sprema beseda Reinhold Messner. Prevedel Iztok Osojnik. Ljubljana, Sidarta, 2011. 264 strani.

Steve House je odličen alpinist, ki je svojo pot začel prav v Sloveniji. Avgusta 1988 je prišel v Maribor na enoletno študijsko izmenjavo in v AO Kozjak našel pot v stene. V knjigi Onkraj gore ničkolikokrat omenja to začetno obdobje in ljudi, ki so mu pokazali lepoto in izzive visokih gora, Slovencem nameni tudi posebno poglavje z naslovom Slovenska šola alpinizma. Očitno je bila "šola" uspešna, saj je House danes vrhunski alpinist, morda nam najbolj znan po tem, da je z Vinceom Andersonom kmalu po odisejdi Tomaža Humarja v Rupalski steni Nanga Parbata to steno kot prvi tudi preplezal. House Slovencev ni pozabil (soplezalci ga kličejo kar Štef) in je, denimo v navezi z Markom Prezljem, opravil odlične vzpone. Takole se opiše sam in pri tem spet ne pozabi Slovenije: "Sem panker z drezami. Živim za plezanje. Plezam, da živim. Srečni zajec, ki ga ni rešila lastna popolnost, temveč čudna priložnost, da so

mi v Sloveniji pokazali vrata v čudežno deželno plezanja." Knjiga Onkraj gore vseskozi kaže to neustavljivo željo vsakega alpinista – preplezati steno in priplesati tako visoko, da vidi "onkraj gore". Seveda v knjigi čutimo, da nam House želi povedati tudi, da je onkraj gore nekaj več, da je tam doživetje samega sebe, prvinske divjine orjaških sten, da je to hoja po robu. Prav zaradi izjemno natančnega opisovanja dogajanja v steni bo morda nealpinistom knjiga malce težja za branje, toda po drugi strani prav ta natančnost in dovršenost mojstrsko pričarata vzdušje in razmere tam, kamor nekateri samo gledamo. Alpinisti bodo, prepričan sem, z navdušenjem brali podrobne opise plezanja in se iz tega še kaj naučili – saj ne nazadnje pripoveduje alpinist svetovnega formata. Že stavek "Lahek in hiter pomeni premažen in lačen" nam da veliko misliti. Prav tak minimalistični pristop je, sodeč po pisanju, Housa velikokrat rešil in mu omogočil varen vzpon.

Smrt se neizogibno pojavlja na njegovi poti, mnogo prijateljev in znancev omenja, ki jih ni več. Od naših Marije Frantar, Jožeta Rozmana, Pavleta Kozjaka do številnih severnoameriških plezalcev, ki so jim gore postale nepremagljivo prepreko. Zave se, da je človek majhen, in zapiše: "Sit sem ošabne vzvišenosti alpinistov, kakršen sem tudi sam, ki so preživeli in ki z izbočenimi prsmi in pomenljivim pogledom hodijo okoli, kot bi hoteli reči: 'Ker smo preživeli, smo boljši od njih.'" Prav tako o dogajanju tam zgoraj veliko pove misel, ki jo navaja po Gregu Childu z vzpona na K2: "Ko smo tam zgoraj drug drugega najbolj potrebovali, smo bili vsak zase." Iz natančnega popisa številnih vzponov bo še bralcu, ki v teh gorah ni bil, hitro jasno, kaj pomenijo strmina, višina, mraz, utrujenost... Gorá, mogočnih in komaj preplezljivih, je ničkoliko. O tem, kaj žene alpiniste in kakšna je "ponudba", pa največ pove opis dramaturško dovršene

Mladinska knjiga Trgovina

Slovenska 29, Ljubljana
T: 01 2410 656,
E: konzorcij@mk-trgovina.si

Pestra izbira knjig s področja gorništvá, alpinizma, fotomonografij in potopisov

Sandy Hill:
**Mountain:
Portraits of
High Places**

Rizzoli International Publications;
oktober 2011
(trda vezava; 320 strani;
barvne fotografije)

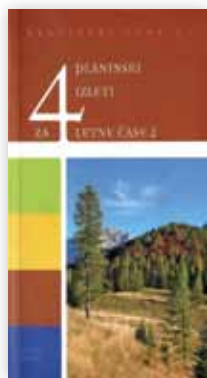
scene, ki ga navajam v celoti: "Na nasprotni strani doline se dvigata K6 in K7, ki imata oba po en sam pristan na vrh. Na mogočnem trapezoidu Chogolise je leta 1957 veliki Herman Buhl padel v razpoko in se ubil. K2, druga najvišja gora na svetu, se dviga kot ogromna bela egipčanska piramida. Muztagh Tower s svojim skoraj navpičnim črnim profilom pomeni osupljivo nasprotje sosednji K2. Masherbrum je absolutno mogočna gora, njena vzhodna stena očitno previsna in verjetno najstrmejša od vseh v najvišjih gorah sveta. Nanga Parbat na južnem obzorju visi kot oblak, jasno razpoznaven v vsej ogromnosti. Sedim na soncu, premelevam možnosti in vem, da mi tudi deset življenj ne bi zadoščalo, da bi preplezal vse te gore." In četudi Steve House (še) ni preplezal vseh, je preplezal mogočno Rupalsko steno. Nanga Parbat je zato tudi osrednja usmeritev zadnjega dela knjige, kjer avtor v zanimivem prepletu slika trenutke med sestopom in vzponom, končno sliko si sestavi šele bralec sam. In da morda dokončno razjasnimo še naslov knjige, pogledjmo, kaj je Steve House zapisal ob prihodu na vrh Nanga Parbata: "Uro pred sončnim zahodom dva utrujena moža sestopata z vrha Nanga Parbata. ... V tem trenutku razumem, da na drugi strani neskončnosti ni nič. V trenutku, ko dosežem svoj cilj in odkrijem svoj pravi jaz, oba tudi izgubim." Prepričan sem, da bodo avtor in vsi, ki jih bo njegova predanost goram uročila, vedno znova iskali ta cilj, pa čeprav ga vedno znova tudi izgublja. Iskanje in izgubljanje sta smisel življenja, če izgubo jemlješ kot spodbudo za nova dejanja: "... boj, za katerega je že na začetku jasno, da ga nikoli ni mogoče dobiti, čeprav je mogoče ob tem marsikaj doživeti." Veseli smo lahko in ponosni ne le na vrhunski slovenski alpinizem, ampak tudi na njegovo vzpetost v svetovno alpinistično dogajanje. Steve House se je navdušil za gore prav pri nas,

Reinhold Messner, ki je napisal spremno besedo h knjigi Onkraj gore, je dober prijatelj naših mojstrov vertikale ... In knjiga, katere prevod imamo, je znak, da tudi v tem pogledu ne zaostajamo za svetom.

Marjan Bradeško

Je sploh dovolj letnih časov?

Andrej Praznik: Planinski izleti za 4 letne čase 2. Ljubljana, Družina, 2011. 231 strani.

Pred štirimi leti je izšla prva knjiga Andreja Praznika, ki je planinske izlete hoje željnim ponudil urejene po letnih časih. In že je tu nadaljevanje – spet novih dvainpetdeset izletov in prav toliko tednov nestrpnih pričakanj, kam bomo šli na izlet naslednji konec tedna. Andrej Praznik je v knjigo zbral prispevke, ki jih sicer redno objavlja v tedniku Družina, priložil pa še imenitne fotografije (precej boljše kakovosti kot v prvi knjigi), ki tudi same povabijo na pot. Kar mi je pri zasnovi vodnika najbolj všeč, je to, da je to še vedno knjiga – po obliki in vsebini. Namreč, vsakemu izletu so namenjene po štiri strani, pri tem pa je vse lepo enostavno in pregledno: nekaj osnovnih podatkov za vsak izlet, vse ostalo pa besedilo (opis izleta) in fotografije. Vodnik za razliko od vse več sodobnih podobnih del ostaja knjiga – ne pa nekakšna spletna stran z neskončno ikonami, znaki, barvami. Tiskani vodnik je pač drugačno sredstvo informiranja kot splet. In Prazniku je spet zelo dobro uspelo združiti opis poti z

vtisi, razmišljanji in osvetlitvijo dogodkov, ki so se mu pripetili ob hoji. Tako je vsak opis izleta pravzaprav kratek "popotni esej", daleč od suhoparnega vodenja levo-desno. Sam imam pač raje tak tip vodnika, pri katerem že daleč pred izletom lahko začutiš vzdušje na poti. Ko v roko vzameš knjigo in prebereš, lepo zvezno, brez nepotrebnih vstavkov, svojo prihodnjo pot. Prav prigode, misli, slike s poti, lepo vstavljene v sam opis, so tisto, kar bralca na koncu tudi potegne na pot. Pri tem pa seveda ostane pričakovanje – le kako bom pa sam to videl, le kaj se bo meni lepega pripetilo? Gotovo veliko, saj je že raznolikost izletov zagotovilo za pestrost doživetij in doživljanja. Razporeditev izletov po Sloveniji je sorazmerno uravnotežena, nekaj manj jih je v južni in vzhodni Sloveniji, verjetno zaradi manj gorate pokrajine.

Če se ozremo v podrobnosti, takoj vidimo, da nas kar precej izletov povabi v manj znane kraje, na vrhove, za katere morda še niti slišali nismo, na pohodniške poti, kamor planinci redkeje zaidejo. Kršičevc, Stolpnik, Lašček, Boskovec, Meddvižica je samo nekaj imen, za katere morda bralec poreče: "Kje pa to je?" Pomembno je, da je – in da je tja mogoče peš. Prav hojo avtor zelo spodbuja, zato pri nekaterih izletih predlaga izhodišča, ki niso zadnja, do koder je mogoče s prevoznimi sredstvi. Pohvalno. Od Bukovniškega jezera do Bogojine, Planina in Lazu in Krstenica, Steklasova pohodna pot – to pa so samo nekateri od izletov, kjer cilj ni vrh, pač pa pot. In teh poti se ponuja dovolj prav za vsak letni čas in prav za vsako zasedbo – od navdušenega športnika, ki se želi povzpeti na vrh Grintovca, do družine z majhnimi otroki, ki bi rada užila samoto v zimski burji šumečih kraških borov na Lačni. Letni časi narekujejo zahtevnost ture, najvišje nas avtor povede poletni, pozimi hodimo tja, kjer je manj snega, spomladi občudujemo planjave cvetja,

jeseni rdeče gozdove ali kraški ruj. Seveda je zanimivosti in lepot v vodniku še mnogo več. Pregledni zemljevid (označuje tudi meje slovenskih škofij) na sprednjih notranjih platnicah je hkrati kazalo – številka pred točko na zemljevidu je številka strani v vodniku. V stolpcih pa so po letnih časih napisani posamezni cilji. Zelo informativno. Ob tem velja omeniti, da so tudi vse fotografije opremljene s povednimi napisi, večinoma v obliki stavka, ki pojasni sliko. Četudi je vsak izlet opremljen z osnovnimi podatki (izhodišče, višinska razlika, dolžina vzpona ...), pa manjka pomemben podatek, ki je manjkal tudi v prvi knjigi – celoten čas, potreben za pot (z izleta se je namreč treba še vrniti!). Avtor sicer v uvodu pravi, da si čas povratka lahko izračunamo sami, pa vseeno – udobneje bi bilo videti skupni čas že kar napisan.

Kako pestra je izbira izletov in kako lepi so kraji, kamor nas Andrej Praznik vodi, najbolje pove kar sam: "V uvodu prve knjige planinskih izletov za štiri letne čase sem ugotavljal, da je moja majhna domovina v resnici zelo velika. V teh štirih letih se je moje spoznanje o tem še okrepilo. Čim več izletov je za mano, tem bolj ugotavljam, kako slabo poznam deželo, v kateri živim že od rojstva." Ljubitelji narave in gora imajo novih dvainpetdeset lepih možnosti za to spoznavanje.

Marjan Bradeško

Da v gorah ne bo žeje

Rudi Beiser: Čaji iz zelišč in sadežev: nabiranje, pripravljanje, uživanje. Prevedel Milan Lovka. Kranj, Narava, 2011. 176 strani.

Četudi posebej v poletnih mesecih pogosto rečemo, kako si bomo po naporni hoji v gore v koči privoščili pivo, ostajata voda in čaj pijači, ki ju na pohajanje po naravi gotovo spijemo bistveno več in na telo učinkujeta bolje. In ker se vode človek naveliča, radi

vzamemo na pot (nesladkan) čaj. Z novo knjigo Čaji iz zelišč in sadežev bodo poti v naravo dobile nov smisel – ne le zato, ker je v knjigi obilo nasvetov za imenitne, okusne, zdravilne in barvno privlačne čaje, pač pa tudi zato, ker avtor poziva, da si zelišča naberejo sami. Predstavljene rastline so vse take, ki niso ogrožene, torej jih je v zmernih količinah in ob ustreznem ravnanju dovoljeno nabirati. Tako bo naš izlet v naravo lahko imel nov cilj – nabiranje rastlin za čaje. Morda jih bomo nabrali na taborjenju in kar takoj, torej še sveže, uporabili za čaj ali pa se bomo nabiranja spomnili, ko bomo sedli ob gorsko stezico in z užitkom srknili okusen čaj iz termovke. Priročni vodnik se imenitno bere, tudi fotografije so res zelo dobre, predvsem pa je zelo uporabnih in poljudnih dobrih trideset uvodnih strani. Rudi Beiser, Nemec, sam biozeliščar, nam predstavi danes nenavadno pristen in enostaven odnos do narave, rastlin, ki rastejo v njej in se ponujajo za čaj, ter seveda vabi k osebni vključenosti pri pripravi čajev – od nabiranja preko sušenja, priprave in mešanja čajev do samega pitja odlične tekočine. Da pa se bralec-zeliščar še bolje znajde, poskrbijo tudi notranje strani platnic – spredaj vabijo živopisani najlepši cvetovi in plodovi za čaje, zadaj pa uporabni listi in cvetovi. Seveda v uvodnem delu ne manjkata pomembni tabeli: koledar nabiranja in uporabnost rastlin v čajnih mešanicah. Oseminšestdeset (68) rastlin je razvrščenih po abecednem redu slovenskih imen, zraven so seveda navedeni tudi

latinsko ime in družina, čas cvetenja (ali nabiranja) in višina rastline. Vsaka rastlina je na levi strani v knjigi predstavljena z dobro fotografijo in ilustracijo, ki ponazarja katerega od njenih prepoznavnih znakov, na kratko pa so opisane njene značilnosti, možnosti zamenjave in rastišča ter razširjenost. Desna stran knjige pri vsakem zelišču vsebuje fotografijo tistega njegovega dela, ki ga uporabimo za čaj, s kratkim opisom uporabnosti. Sledi kratak opis nabiranja, sušenja in priprave čaja, kar pa je najzanimiveje, so barvni okvirčki z različnimi nasveti (za vrt, kuhinjo, čajno mešanico) in informacijami. Sam sem najraje bral vsebine desnega stolpca, kjer je opisana kakšna posebnost rastline – od tega, od kod izhaja, do tega, kaj so verovali o njej (da odganja duhove ipd.). Res zanimivo branje, ki gotovo spodbudi bodočega nabiralca rastline.

Ko se boste prihodnjič odpravljali na planinsko pot, pomislite tudi na omenjeno knjigo. Nenadoma bodo vaše poti dobile nov smisel, kajti veselili se boste rastlin, ki jih boste prepoznavali med potjo, predvsem pa odličnega čaja, ki ga boste seveda nabrali in pripravili – sami.

Marjan Bradeško

Kaninske jame

Miha Čekada, Petra Gostinčar, Miha Staut: Jamarska karta Kaninskega pogorja. 1 : 10.000. Ljubljana, Jamar-ska zveza Slovenije, 2011.

Pred kratkim je izšel naravoslovni, zgodovinski in turistični vodnik Kaninsko pogorje in učna pot na Prestreljeniških podih, ki ga je izdalo Turistično društvo v Bovcu. Ljubitelji podzemnega sveta pa se bodo prav gotovo razveselili tudi pregledne karte vseh jam na tem območju, ki jo je izdala Jamarska zveza Slovenije. Karta v velikosti 50 krat 70 cm in v merilu 1 : 10.000 je plastificirana in tako primerna za uporabo ob vsakem vremenu.

Zemljevida ni možno kupiti v prosti prodaji, interesenti pa ga lahko dobe le v pisarni Jamar-ske zveze Slovenije v Ljubljani. Vse jame so na zemljevidu označene z različnimi simboli: suha – krog, vodna – kvadrat, ledena – romb, ledena in vodna – trikotnik. Ti simboli so tudi različno veliki glede na globino jame: do 9 m, 10–29 m, 30–99 m, 100–299 m, 300–999 m in globlje od 1000 m. Odtisnjeni so tudi v različnih barvah glede pomanjkljivosti podatkov o njih. Ker je barvna podlaga svetlo zelena, je karta zelo pregledna. Na njej so označene vozne in markirane poti ter kabinska žičnica in vse smučarske vlečnice. Vrisani topografski podatki so vzeti iz Katastra slovenskih jam, Geodetske uprave RS in planinskih zemljevidov Planinske zveze Slovenije.

Poleg okrepevalnice ob zgornji postaji kabinske žičnice sta na tem področju le novi Dom Petra Skalarja (stari je pogorel leta 1972) in jamarški bivak (nov) pod Vrhom Laške Planje. Predstavljene jame so vrisane na treh ločenih zemljevidih. Prvi, večji zavzema Kaninske pode v celoti, drugi področje Rombona in tretji okolico Srnice nad Plužno. Popolni seznam več kot 600 jam na tem območju je izšel v priloženi brošuri (31 strani). Na njem so navedeni vsi znani podatki o jamah: zaporedna številka preko 10.000 jam, kolikor jih vsebuje Kataster slovenskih jam, njeno ime in sinonim, koordinate vhoda, globina in dolžina ter podatek,

katero društvo je jamo prvo odkrilo in kdaj. S tega seznama je lepo vidno, da so slovenski jamarji prvič obiskali kaninsko podzemlje že (ali šele) leta 1950, prvi bolj množični obiski pa so bili leta 1963 in 1964.

Ciril Velkoverh

PLANINSKA ORGANIZACIJA

Dejavnosti Planinske zveze Slovenije

Planinska zveza Slovenije je v zimski čas stopila polna energije in z nadgrajenim sistemom članarine (glej posebno prilogo). Članom in dejavnosti v tem obdobju je posvečala veliko pozornosti. Pripravila je odlično in odmevno prvo konferenco o planinskem gospodarstvu. Istočasno in skupaj s konferenco je potekal tudi Zbor vodnikov PZS, ki so s kočami še kako povezani. Vodniška komisija je na svojem Zboru vodnikov PZS zaslužnim vodnikom podelila priznanja, prav posebej svečano pa je podelila priznanja častni vodnik PZS. Članom je Planinska založba pripravila tri zanimive božično-novoletne pakete po znižani ceni in z dodanimi gratis izdelki.

Člana odprave El Capitan 2011 Luka Krajnc (Alpinistični odsek Celje Matica) in Nastja Davidova (AO Ljubljana Matica) sta pripravila poročilo z odprave. Luka je bil tudi član odprave Venezuela 2011/2012, ki je na pot v sestavi Andrej Grmovšek (vodja) in Tanja Grmovšek (oba APD Kozjak Maribor), Luka Krajnc in Matic Obid (AO Nova Gorica) krenila 8. decembra. Sestavljajo jo zares odlični alpinisti: Andrej je bil najuspešnejši alpinist v letu 2010, Matic najperspektivnejši alpinist za leto 2010, Luka pa prejemnik nagrade za posebne dosežke v alpinizmu za 2010. Dobili pa smo tudi letošnje državne prvake v športnem plezanju v težavnosti in balvanih, in sicer so se na plezalnih dnevih Kranja pomerili še

na zadnji tekmi za državno prvenstvo (o tem glej poseben prispevek). Ob mednarodnem dnevu gora 11. decembra je PZS pripravila poslanico z naslovom Živeti v Alpah. V njej je podpredsednik PZS Borut Peršolja opozoril tudi na praznjenje samotnih kmetij in visokogorskih zaselkov ter na vlogo države pri tovrstnem razvoju. "Namesto da bi država – v imenu svojega prebivalstva – prepoznala gorska območja, še posebej pa zavarovana območja narave, kot območja z dolgoročno in trajnostno perspektivo, parki še vedno veljajo za območja, ki predstavljajo (velik) strošek in zavirajo razvoj. Z zaskrbljenostjo spremljamo odzive, ki kažejo, da po letu dni praktično ni več nikogar, ki bi bil z novim zakonom o Triglavskem narodnem parku zadovoljen (prebivalci parka, parkovne občine, politika, strokovne in nevladne organizacije). V enem letu smo prišli do stališča, da zakon v vseh odtenkih velja za ljudi – prebivalce in obiskovalce parka, ne pa tudi za državo, ki je od obljub pojedla zelo veliko. Upravi parka se krčijo sredstva, občine čakajo na obljubljeni projekti, neurejen promet v dolini pušča grenak okus," je zapisal Peršolja. Planinska zveza je ob poslanici ponudila roko sodelovanja in vlado pozvala, da ukrepa, da ne pozabi, da so gorska ognjišča tista, ki so zagotovila narodov obstoj na stičišču kultur in jezikov. Sredi decembra pa so PZS, slovenska država in predvsem slovenski alpinisti, ki so bili na vrhu Sagarmathe oz. Everesta z nepalske strani, doživeli prav posebno čast – častni konzul Nepala v Sloveniji mag. Aswin Shrestha in predsednik Planinske zveze Nepala Zimba Zangbu Sherpa sta jim ob zaključku nepalskega leta turizma 2011 in ob mednarodnem dnevu gora podelila posebna priznanja kot najboljšim glasnikom Nepala in nepalskega turizma. Predsednik Zimba Zangbu Sherpa, ki ga je gostila PZS, si je ob tem prvem priložnostnem obisku

Slovenije ogledal tudi Slovenski planinski muzej, planiške velikanke, primorski konec in Postojnsko jamo ter položil venec h kipu Nejca Zaplotnika v Kranju. Na sestanku na Ministrstvu za zunanje zadeve pa je skupaj s predstavniki PZS, častnim konzulom mag. Shrestho in vodjo službe za mednarodne odnose in evropske zadeve na Ministrstvu za okolje Emilom Ferjančičem poudaril pomen Slovenije v Nepalju in predvsem PZS, ki je s slovensko gorniško šolo v Manangu bistveno pripomogla k varnejšemu delu domačinov na odpravah visoko v gorah. Mladinska komisija je pripravila zanimiv orientacijski potep po Ljubljani z okolico, imenovan Foto eksponent. Eksponent je projekt odbora za orientacijo s ciljem povečanja priljubljenosti orientacije oz. njene nadgraditve. Mladinska komisija je objavila tudi dodatno gradivo za že 23. osnovnošolsko državno tekmovanje Mladina in gore, ki bo 14. januarja v Rušah. Komisija za planinske poti je objavila termine usposabljanj in izpopolnjevanj ter obvestilo o spremembi načina potrjevanja markacijskih izkaznic. V letošnjem letu vam želim lahke korake, varnejše poti in zanimive razglede – naj vas poneso vse do tja, kamor si želi vaše srce.

Zdenka Mihelič

16. decembra 2011 so v Slovenskem etnografskem muzeju podelili priznanja slovenskim alpinistom, ki so se povzpeli na vrh Everesta z nepalske strani. Predsednik Planinske zveze Nepala g. Zimba Zangbu Sherpa: "Podelitev priznanj slovenskim alpinistom, ki so osvojili vrh Everesta, je velik dogodek za slovenski alpinizem in tudi za nepalsko gorniško zgodovino. Vesel sem, da je prišlo do uresničitve, saj smo ga načrtovali več let. Da smo se zbrali v tako velikem številu, potrjuje, da je Slovenija prav tako kakor Nepal dežela ljudi, ki imajo radi gore. Sam ob tem vidim veliko priložnost za razvoj turizma; kakor

Predsednik Planinske zveze Nepala Zimba Zangbu Sherpa
Foto: Dušan Škodič

veste, je bilo leto 2011 v Nepalju leto turizma. Ugotovljamo, da smo bili uspešni, saj si je lepote naše dežele prišlo ogledat le nekaj manj od načrtovanega milijona turistov. Planinski zvezi Slovenije in našemu častnemu konzulu se zahvaljujem za odlično organizacijo današnjega dogodka."

Dušan Škodič

Prva konferenca o planinskem gospodarstvu

Planinska zveza Slovenije je 26. novembra v Izobraževalnem centru za zaščito in reševanje pripravila prvo konferenco o planinskem gospodarstvu, na katero je povabila predsednike in gospodarje planinskih društev, oskrbnike in gospodarje planinskih koč, planinske funkcionarje, vodnike PZS in druge strokovne delavce v planinstvu. Udeležilo se je skupno 78 slušateljev, ki so sodelovali v sedmih delavnicah.

O lastništvu planinskih koč so spregovorili Bojan Rotovnik, Matej Planko in Črtomir Zavašnik. Eden izmed zaključkov je bil predlog, da bi izvedli razpravo o natančnejši ureditvi solastniških razmerij v primerih, kjer je PZS lastnica ali skupaj s planinskimi društvi solastnica planinskih koč in pripadajočih funkcijskih zemljišč. Delavnica o znaku in projektu Okolju prijazna koča, ki sta jo vodila Drago Dretnik in Janez Bizjak, je podprla letošnje prizadevanje PZS ob poskusnem preverjanju naših planinskih koč. Prav tako so menili, naj s tem nadaljujejo v letu 2012, ko bi lahko že podelili prve certifikate.

Dretnik in Bizjak sta vodila tudi delavnico o opremljenosti planinskih koč, o čistilnih napravah v njih in požarni varnosti. Udeleženci so pozvali PZS, da bi društvom pri načrtovanju in pravilni izbiri čistilnih naprav pomagali s strokovno pomočjo, hkrati pa so pozvali vodstvo PZS, da bi zakonodajalca opozorila na nujne dopolnitve obstoječih predpisov o požarni varnosti, ki ne upoštevajo specifičnih pogojev v planinskih kočah. O ekonomiki planinskih koč in možnosti skupnega nastopa do dobaviteljev materiala in storitev so razpravljali pod vodstvom Mira Pogačarja in Klemna Petka. Podali so veliko konstruktivnih predlogov, med drugim, da je treba oblikovati gospodarski sklad za obnovo planinskih koč, uvesti plačilo rezervacij prenočišč v planinskih kočah in poskusiti z enotno dobavo

Foto: Zdenka Mihelič

pri proizvajalcih artiklov, ki jih uporabljajo vse koč. O povezavi vodniške dejavnosti s planinskimi kočami – delavnico so vodili Marinka Koželj Stepic, Matej Ogorevc in Tadej Debevec – so med drugim sklenili, da je treba postaviti kriterije za koč, ki zagotavljajo pogoje za sprejem večjih vodenih skupin, pripraviti seznam koč, ki omogočajo večdnevno bivanje za družine, in seznam takih, ki izpolnjujejo pogoje za izvedbo usposabljanj. Na delavnici o možnostih nadgradnje ponudbe planinskih koč je Uroš Kuzman izpostavil možnosti, ideje in prednosti za koč kot učno središče, Marjeta Keršič Svetel pa je predstavila novost, kako dati koči vsebino na drugačen način, da lahko postane interpretacijsko središče. Ob koncu konference so se dotaknili še finančnih sredstev in razpisov za sofinanciranje vzdrževanja in obnov planinskih koč. Tone Tomše in Drago Balent sta predstavila postopke in primere. Predstavniki društev so izpostavili, naj se PZS poveže z EKO skladom in prouči možnosti, da bi se na njihove razpise prijavljala tudi društva, in da naj pripravi kriterije za pripravo prioritete liste prijavljenih projektov za različne javne razpise. Ob koncu konference je njen vodja Tone Tomše povedal, da se je izkazala za primerno obliko dela pri obravnavi planinske gospodarske problematike, da planinska društva potrebujejo tak način izmenjave mnenj in posredovanja informacij ter da bodo z njim nadaljevali tudi v bodoče.

Zdenka Mihelič

Razstava Življenje pod Triglavom in film Sfinga

Vse naše planinstvo v Sloveniji je najmočnejše povezavo s Triglavom, Očakom, ki bistveno povezuje vse Slovence doma in tiste po svetu. Planinska zveza Slovenije, ki je v sodelovanju s Slovenskim planinskim

muzejem pripravila razstavo Življenje pod Triglavom, želi zamejskim Slovincem in slovenskim planinskim društvom v zamejstvu preko razstave približati naše gore, razvojni lok slovenske planinske, gorniške, alpinistične, mladinske, vodniške, gorskoreševalne in druge zgodovine, prepletene z naravovarstvenimi, kulturnimi in izobraževalnimi vsebinami, dandanašnjim delovanjem ter dosežki, ki so Slovenijo ponesli in besede.

Razstavo sofinancira Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu, na njej pa se predstavljajo tudi organizacije in institucije, prisotne v slovenskem gorskem svetu: Triglavski narodni park, Gorska reševalna zveza Slovenije, Slovenski planinski muzej in Alpska konvencija.

Razstava je najprej potovala v Trst, kjer sta jo 22. oktobra v Narodnem domu odprla predsednica Slovenskega planinskega društva Trst Marinka Pertot in predsednik PZS Bojan Rotovnik. Predsednica SPD Trst Pertotova je poudarila, da jim je v posebno čast, da "prav tu v Trstu odpiramo prvo predstavitve potujoče razstave, posvečeni zgodovini in današnjemu življenju pod Triglavom." Predsednik Rotovnik je izpostavil pomembnost povezanosti in sodelovanja PZS z zamejskimi planinskimi društvi, spregovoril o razstavi sami, njenem namenu in pomenu ter o sodelovanju s Slovenskim planinskim muzejem in ekipo filma Sfinga. Planincem SPD Trst je čestital za uspešno delo in jih vzpodbudil k delu tudi vnaprej. Večer je s slovensko pesmijo polepšala Ženska pevka skupina Stu ledi. Razstava je bila v Trstu odprta do 5. novembra, ko jo je PZS preselila na Reko, h Kulturno-prosvetnemu društvu Bazovica. V Slovenskem domu KPD Bazovica sta jo odprla predsednik KPD Bazovica Milan Grlica in podpredsednica PZS Slavica Tovšak, ki je med drugim orisala pomen slovenskega planinstva,

PZS, mednarodnega povezovanja ter sodelovanja tudi s slovenskimi planinci v zamejstvu in sosednjimi planinskimi zvezami. Društvu se je zahvalila za gostoljubje in zaželela vsem obilo uspešnega dela, sodelovanja in nadaljnjih medsebojnih vezi. Odprtja razstave na Reki sta se udeležila tudi predstavnik Hrvaške planinske zveze (HPS), generalni tajnik Darko Berljak in predsednik Izvršnega odbora HPS Vladimir Novak, ki sta se skupaj z vodjo planinske skupine KPD Bazovica Darkom Moharjem in podpredsednico PZS Tovšakovo pogovarjala tudi o tesnejšem medsebojnem sodelovanju. Kulturni program je obogatil Mešani pevski zbor Bazovica, ki deluje v okviru KPD Bazovica na Reki že od društvenih začetkov leta 1947.

Za zaključek potujoče razstave v letu 2011, kajti tudi v naslednjem letu se bo podala na pot k zamejcem (Celovec, Benečija), je od 18. novembra do 2. decembra gostovala v Gorici v slovenskem višješolskem središču pri Slovenskem planinskem društvu (SPD) Gorica, ki je letos praznovalo stoletnico Goriške podružnice Slovenskega planinskega društva. Razstavo, ki je spadala v sklop praznovanj ob tem visokem jubileju, sta na odprtju predstavila koordinator PZS za zamejska slovenska planinska društva France Benedik in predsednik SPD Gorica Marko Lutman.

Kot v Trstu in na Reki je tudi v Gorici o zgodovini društva številnim zbranim spregovorila kustosinja Slovenskega planinskega muzeja Elizabeta Gradnik in jih povabila v muzej v Mojstrano. Po odprtju razstave so si vsi skupaj ogledali še film Sfinga, ki je obiskovalce navdušil v vseh treh zamejskih krajih. V Trstu, Gorici in na Reki so si organizatorji in gostitelji obljubili, da se bodo še naprej povezovali in skrbeli za razvoj slovenskega planinstva tudi izven meja, saj za gore in planine meja praktično ni, povezuje nas ena ljubezen – ljubezen do gora.

Zdenka Mihelič

Matej Burjak

1947–2011

Matej nam je veliko pomenil kot prijatelj in kot dejaven planinec v našem planinskem društvu. Hribi in gore so ga osrečevali. Zapisal se jim je, ko se je kot 29-letnik brez izkušenj povzpel na Triglav in šel po polici pod Kanjavcem na Prehodavce. Če je le imel možnost, je odšel nekam v višave, sam ali z družbo. Aktivno se je vključil v delo Planinske sekcije Planinskega društva Iskra v Horjulu, ki jo je od leta 1984 vodil, nekaj let kasneje pa opravil tudi vodniški tečaj. Člane društva je že takrat popeljal tudi v gorski svet izven naše dežele. Časi so se spreminjali in v času velikih sprememb je prišel do spoznanja, da bi bilo dobro ustanoviti Planinsko društvo Horjul, katerega glavni pobudnik je bil. Bil je prvi tajnik društva in mnogokrat je ob sredah dežural v pisarni društva. Predvsem pa je vodil izlete. Njegove so tudi nekatere planinske poti proti Koreni, ki jo je tako rad in pogosto obiskoval. Vmes se je za nekaj časa umaknil, a se je znova vrnil. Bil je svetovni planinski popotnik, pripovedoval nam je, kako je bilo v Tibetu, na Kilimandžaru in še marsikje drugje. Spet je vodil horjulске planince, v zadnjih letih predvsem lazarje. Radi so hodili z njim, veliko je poznal in jim znal marsikaj povedati. Njegovo delo v planinski organizaciji je Planinska zveza Slovenije nagradila z bronastim in srebrnim častnim znakom PZS. Imel je še veliko načrtov, še na občnem zboru nam je poročal o njih in premišljeval, kako jih bo dosegel. Žal so se pojavile zdravstvene težave, ki jih je pogumno premagoval. Še vedno je hodil, čeprav težko, s svojimi prijatelji ali pa tudi sam, na svojo drago Koreno, dokler ga bolezen ni premagala. V sredo, 19. oktobra, smo ga pospremili na njegovo zadnji poti. Hvaležni smo mu za vse, kar nam je vsem skupaj dal. Pogrešali ga bomo.

Planinsko društvo Horjul

DOŽIVETJA NARAVE

Vsaki petek ob 17h
Radio Ognjišče

<http://odlajc.ognisce.si/dozivetja>

RADIO ŠT. 1
OD KOLPE DO BARJA

radijska oddaja
ČEZ HRIBE IN DOLINE
vsak 3. četrtek v mesecu, ob 17. uri

SE SLIŠIMO!

RADIO UNIVOX

99.5 MHz
106.8 MHz
107.5 MHz

Rožna ulica 39
1330 Kočevje

T: 01/893 99 10
F: 01/893 99 24
E: info@univox.si

PRI NAS POSLUŠAMO

RADIO KRANJ
97,3 MHz

GORENJSKI MEČASRČEK

GTV

gorenjska televizija
www.gtv.si

www.gore-ljudje.net

dobro jutro

Nalepko PODPORNİK 2012

dobite na društvih/
postajah GRS ali
v pisarni GRZS v
Kranju. Donacija
od posamezne
nalepke v Sklad
Okrešelj je 5 EUR.

Planinski vestnik
tudi v oddaji Dobro jutro
na TV Slovenija

Ponudba planinskih društev v letu 2012

Ponovno smo dali velik poudarek družinam. Za družinske člane se štejejo starši in otroci/mladi do vključno 26. leta, ki niso zaposleni ali so brez lastnih dohodkov, ter osebe, ki jim je odvzeta poslovna sposobnost (OPP) in so člani družine. Za družino se šteje tudi mati samohranilka ali oče samohranilec z vsaj enim otrokom. Priporočene cene članarin za posamezne kategorije z družinskim popustom si oglejte v zgornji tabeli.

Zavarovanje velja za pohodništvo in gornišтво do 6000 metrov nadmorske višine (vključuje tudi lažje plezanje do IV. stopnje po težavnostni lestvici UIAA), za alpinizem in športno plezanje (tudi ledno) pa do višine 5000 metrov v naravi ali na za to ustrezno urejenih plezališčih in umetnih stenah. Zavarovalno kritje velja tudi za turno smučanje in turno kolesarstvo, krpjanje in prostovoljno vodništvo. Kriti so stroški reševanja tudi v primeru stiske na gori in poškodbe opreme in ne samo v primeru nezgode, poškodba in okvara opreme sta zajeti tudi v stroških reševanja za člane B.

Za člane, ki bodo poravnali članarino do 31. januarja, velja neprekinjeno zavarovalno jamstvo.

V društvo se lahko včlanite tudi na sedežu Planinske zveze Slovenije in na raznih promocijskih in drugih aktivnostih. V planinsko organizacijo pa se je možno včlaniti tudi preko spletne strani PZS, kjer članarino lahko poravnate tudi s plačilnimi karticami (npr. Eurocard, Maestro, Diners).

Člani B, B1 in S+Š imajo 10 % popust pri naročilu Planinskega vestnika, vsi člani imajo 10 % popust pri nakupu edicij Planinske založbe, 20 % popust pri plačilu vstopnine v Slovenski planinski muzej, prav tako so vsi člani upravičeni do brezplačnega obiska Alpskega vrta na Golteh ter do popustov v Zdravilišču Laško in v številnih trgovinah s športno in planinsko opremo.

Za planinska društva je vzpostavljena spletna aplikacija Evidenca članstva, ki bo podlaga za uvedbo centralne evidence članstva v letu 2013.

Društva lahko zavarujejo odgovornost planinskega društva in njegovih članov za škode, ki jih povzročijo pri izvajanju dejavnosti v okviru društva in ki imajo za posledico osebne in/ali premoženjske škode, za višje zavarovalne vsote.

Vse podrobnosti o članarini PZS v 2012, zavarovanju in ponudbah si oglejte na www.pzs.si v zavihku Članstvo.

Planinska zveza želi članom svojih društev ponuditi še več, zato smo za leto 2012 uvedli precej novosti.

Planinska zveza želi članom svojih društev ponuditi še več, zato smo za leto 2012 uvedli precej novosti.

Izbirate lahko med naslednjimi kategorijami članstva:

Kategorije članstva	Priporočena cena članarine v €
A+ polnoletni član z največjim obsegom ugodnosti (najvišje zavarovanje za smrt, poškodbe, reševanje in vrnitev v domovino za cel svet, zavarovanje odgovornosti, naročnina na Planinski vestnik)	65,00
A+/ družinski popust	60,60
A Polnoletni član z večjim obsegom ugodnosti (zavarovanje za smrt, poškodbe in vrnitev v domovino za cel svet, zavarovanje odgovornosti, naročnina na Planinski vestnik)	55,00
A/ družinski popust	50,60
B Polnoletni član z osnovnim obsegom ugodnosti (zavarovanje za smrt, poškodbe in vrnitev v domovino za Evropo in Turčijo, zavarovanje odgovornosti)	22,00
B/ družinski popust	17,60
B1 Polnoletni član starejši od 65 let z osnovnim obsegom ugodnosti (zavarovanje za smrt, poškodbe in vrnitev v domovino za Evropo in Turčijo, zavarovanje odgovornosti)	16,50
S+Š srednješolec ali študent do vključno 26. leta starosti (zavarovanje za smrt, poškodbe in vrnitev v domovino za Evropo in Turčijo, zavarovanje odgovornosti)	14,00
S+Š/ družinski popust	11,20
P+O predšolski ali osnovnošolski otrok in mladostnik	6,00
P+O/ družinski popust	4,80
OPP oseba s posebnimi potrebami, brez poslovne sposobnosti	6,00
OPP/ družinski popust	4,80

